Devlet Nüshası

SENE: 8 SAYI: 85

Adliye Cerîdesi

AĞUSTOS - 1929

MÜNDERİCAT

RESMÎ KISIM

Kararnameler:

-- Adliye teşcihatı.

Kanunlar:

-- Kaçakçılığın men ve takibi hakkında kanun

-- Memurin kanununun bazı maddelerine birer fıkra ilâvesine dair kanun

Kararlar ve Tefsirler:

-- 508 numaralı karar ve 145 numaralı tefsir

H. V. Kararları:

-- 7858, 8146, 8212 numaralı kararnameler.

Vekâletçe yapılan tamimler:

-- Hukuk mezunu olmiyan hâkimlerin istifaları halinde hâkimlik haklarının merfu olacağına dair.

-- Lâf atanların şiddetle takip edilmesi hakkında.

-- Nesebi sahih olmiyan çocuklara dair.

İstatistikler:

-- Âli Karar Heyeti faaliyeti hakkında istatistik.

Mütalâalar:

-- Cezai mütalâalar.

GAYRÎ RESMÎ KISIM

-- Ceza Muhakemeleri Usulü kanununda zabıta makam ve memurlarının vazifeleri. AZİZ Bf.

Kararlar:

-- Türk Temyiz Mahkemesi kararları.

-- İsviçre federal mahkemesi kararları.

İLÂVE FORMALAR

-- Ceza muhakemeleri usulü kanunu.

-- İcra ve İflâs kanunu.

-- Deniz Ticareti kanunu.

-- Hukuku ceza ve ilmi tıp. Dr. M. Hayrullah B.

ABONE ŞERAİTİ

Adet		Kuruş
12	Bir Seneliği	300

Perakende olarak beher numarası Kuruş 30

İSTANBUL
CEZRÎ MATBAA
1929

MİLLÎ KÜTÜPHANE ANKARA

Adliye Vekâleti tarafından neşrolunur.

T.C. ESME MÜDDEI UMUMILIĞI 1933

M. u. liğe âittir
1-2-930

Mahi
MÜDDEI UMUMİ

Adliye Cerîdesi

Adliye Vekâleti tarafından ayda bir neşrolunur.

Sene: 8 Ağustos 1929 Sayı: 85

RESMÎ KISIM

ADLİYE TEVCİHATI

Karar Numarası: 36

25 lira maaşlı Günan sulh hâkimliğine derecesini muhafaza kaydile Muğla müddei umumi muavini Mehmet Salih,

25 lira maaşlı Ankara sulh hâkimliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hukuk mektebi mezunlarından Ali Rifat,

25 lira maaşlı Bilecik aza mülâzimliğine hukuk mezunlarından Halil,

25 lira maaşlı İzmir aza mülâzimliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile Ödemiş müddei umumi muavini Reşat Naili,

35 lira maaşlı Mustafa Kemal paşa azalığına şayanı terfi Foça müddei umumisi Şemsettin,

1956 A 94
MILLI KÜTÜPHANE-ANKARA-1946

25 lira maaşlı Bünyan ceza hâkimliğine talebile İncesu müddei umumisi Reşat,

30 lira maaşlı Balye hukuk hâkimliğine tahviline karar verilmiş olan Mudanya hâkimi Sami,

30 lira maaşlı Mudanya hâkimliğine Bolu aza mülâzimi Salih Zeki,

50 lira maaşlı İstanbul ceza azalığına İstanbul ikinci hukuk azasından Osman Süreyya,

50 lira maaşlı İstanbul ikinci hukuk azalığına İstanbul ceza azasından Mustafa Asım,

20 lira maaşlı Tavşanlı müstantikliğine talebile ve zatî harcirahile Uzunköprü müstantiği Haydar,

20 lira maaşlı Uzunköprü müstantikliğine Çeşme müstantikliğinden müstafi Halit Atalay Beylerin intihaplarına ayni derece ve maaşlı Sürmene müstantiği Feyzi ve Vakfı kebir müstantiği Ragıp Beylerin bilmuvafaka becayişlerine karar verildi.

17-7-929.

Karar numarası: 37

Münhal bulunan dördüncü sınıf Adliye müfettişliğine Erzurum müddei umumisi Haşim Beyin tayini tensip edilmiştir.

20-7-929

karar numarası: 38

Dördüncü sınıf Adliye müfettişi Hasan Fehmi beyden inhilâl edecek olan müfettişliğe evsaf ve ehliyeti matlubeyi haiz bulunan Ankara aza mülâzimi Ahmet Ziyaittin beyin tayini tensip edilmiştir.

21-7-929.

Karar numarası: 39

35 lira maaşlı Adana ağır ceza azalığına hakkı mükteseb mahfuz kalmak üzere talebile Bitlis müddei umumisi Ali,

30 lira maaşlı İstanbul aza mülâzimliğine İstanbul aza mülâzimlerinden Ahmet Remzi,

25 lira maaşlı Ereğli müddei umumiliğine talebile harcirahsız Kalecik müddei umumisi Sedat,

30 lira maaşlı Urla hukuk hâkimliğine şayanı terfi Vize müddei umumisi Saip,

30 lira maaşlı Kuşadası hukuk hâkimliğine şayanı terfi Hayrebolu müddei umumisi Hilmi,

25 lira maaşlı Foça müddei umumiliğine talebile harcirahsız Söke müddei umumisi İbrahim,

30 lira maaşlı Tarsus ceza hâkimliğine şayanı terfi Mudanya müddei umumisi Necati,

30 lira maaşlı Midyat hâkimliğine şayanı terfi Mardin aza mülâzimi Ahmet Rifat,

25 lira maaşlı Mardin aza mülâzimliğine Elmalı aza mülâzimi sabıkı Mahmut Hayri,

30 lira maaşlı Çarşamba hukuk hâkimliğine talebile Rize ceza hâkimi Refik,

25 lira maaşlı Çermik müddei umumiliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hukuk mezunlarından Abdülvehap Feyzi,

40 lira maaşlı Ankara aza mülâzimliğine Ankara hâkimlerinden İsmail Hakkı,

60 lira maaşlı Ankara hâkimliğine derecesini muhafaza kaydile Adliye müfettişlerinden Hasan Fehmi,

30 lira maaşlı Anhara sulh hâkimliğine Tokat aza mülâzimi Hasan Hilmi,

25 lira maaşlı Trabzon müddei umumi muavinliğine Trabzon aza mülâzimi Şefkati,

25 lira maaşlı Trabzon aza mülâzimliğine aza mülâzimliğinde istihdamı tensip edilen müddei umumî muavini Faik,

30 lira maaşlı Fethiye azalığına derecesini muhafaza kaydile tahviline karar verilen Bünyan hukuk hâkimi İ. Hakkı,

20 lira maaşlı Bitlis müstantikliğine meslek mektebi mezunlarından Memduh,

25 lira maaşlı Çapakçur müddei umumiliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hizmeti mecbureye tabi Ankara hukuk mezunlarından 373 numaralı Fazlı,

25 lira maaşlı Söke müddei umumiliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hizmeti mecbureye tabi Ankara hukuk mezunlarından 445 numaralı Necmettin,

25 lira maaşlı Kâhta müddei umumiliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hizmeti mecbureye tâbi Ankara hukuk mezunlarından 343 numaralı Dehri,

25 lira maaşlı Saimbeyli müddei umumiliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hizmeti mecbureye tâbi hukuk mezunlarından 344 numaralı Necmettin,

25 lira maaşlı Kalecik müddei umumiliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hizmeti mecbureye tâbi Ankara hukuk mezunlarından 399 numaralı Yusuf Ziya,

25 lira maaşlı Tenüs müddei umumiliğine birinci dereceyi muhafaza

4

kaydile hizmeti mecbureye tabi Ankara hukuk mezunlarından 425 numaralı Galip,

25 lira maaşlı Kelkit müddei umumiliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hizmeti mecbureye tabi Ankara hukuk mezunlarından 330 numaralı Mustafa Faik,

25 lira maaşlı Taşköprü müddei umumiliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hizmeti mecbureye tâbi Ankara hukuk mezunlarından 378 numaralı Yusuf Kâmil,

25 lira maaşlı Hayrebolu müddei umumiliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hizmeti mecbureye tabi Ankara hukuk mezunlarından 431 numaralı Hamdi,

25 lira maaşlı Bitlis aza mülâzimliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hizmeti mecbureye tabi Ankara hukuk mezunlarından 413 numaralı Naci,

25 lira maaşlı Zara müddei umumiliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hizmeti mecbureye tabi Ankara huhuk mezunlarından 392 numaralı Orhan nezihi Beylerin intihaplarına karar verildi.

24-7-929.

karar numarası: 40

75 lira maaşlı İstanbul birinci ceza reisliğine İstanbul ikinci ceza reisi İsmail Vasıf,

60 lira maaşlı İstanbul ikinci ceza reisliğine İstanbul ikinci hukuk reisi Hamit,

60 lira maaşlı İstanbul ikinci hukuk reisliğine Üsküdar hukuk hâkimi Kâzım,

60 lira maaşlı Üsküdar hukuk hâkimliğine İstanbul birinci ticaret azasından Turhan,

60 lira maaşlı İstanbul birinci ticaret azalığına İstanbul hukuk azasından Nazım,

50 lira maaşlı İstanbul hukuk azalığına talebile Konya müddei umumisi Burhanettin,

60 lira maaşlı Konya müddei umumiliğine Diyarbekir ağır ceza reisi şevki,

60 lira maaşlı Diyarbekir ağır ceza reisliğine Urfa reisi Hakkı,

50 lira maaşlı Urfa riyasetine Gümüşhane müddei umumisi Sakıp Beylerin intihaplarına karar verildi.

5-8-929

Karar numarası: 41

25 lira maaşlı Cide müddei umumiliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hukuk mezunlarından Ferruh,

20 lira maaşlı Ödemiş müddei umumi muavinliğine hukuk mezunlarından Sadrettin,

25 lira maaşlı İstanbul aza mülâzimliğine Olti müddei umumisi Hüseyin Kâzım.

25 lira maaşlı Ardahan aza mülâzimliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile İstanbul hukuk mezunlarından Şevket,

25 lira maaşlı Tokat aza mülâzimliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hukuk mezunlarından Ali Rıza,

20 lira maaşlı Muğla müddei umumî muavinliğine Çal müddei umumîi sabıkı Ahmet Hamdi,

50 lira maaşlı Kozan riyasetine terfian Kozan müddei umumisi Mehmet Necip,

25 lira maaşlı Bolu aza mülâzimliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile Ankara hukuk mezunlarından Ferruh,

25 lira maaşlı Marmara sulh hâkimliğine talebile harcirahsız Manyas sulh hâkimi Abdullah Rahmi,

25 lira maaşlı Manyas sulh hâkimliğine talebile harcirahsız Karacabey müddei umumisi Nabi,

25 lira maaşlı Mecitözü müddei umumiliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hukuk mezunlarından Fahri,

25 lira maaşlı Balye müddei umumiliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hukuk mezunlarından SAİM,

25 lira maaşlı Vize müddei umumiliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hukuk mezunlarından Ali Rıza,

30 lira maaşlı Yalıva hâkimliğine Çölemerk hâkimi Tevfik,

25 lira maaşlı Mudanya müddei umumiliğine Soma müddei umumisi Burhanettin,

25 lira maaşlı Soma müddei umumiliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile Ankara hukuk mezunlarından Edip,

20 lira maaşlı Haymana müstantikliğine meslek mektebi mezunlarından Ali Vasfi Beylerin İntihaplarına karar verildi.

5-8-929

karar numarası: 42

1425 numaralı kanun mucibince teftiş hey'eti kadrosunda mevcut 90 lira maaşlı baş müfettişliklere esasen aynı vazıfeyi ifa ile mükellef olan birinci sınıf müfettişlerden Sabit, Yusuf, Şükrü, Cevdet, Abdülkerim Beylerin 1 eylül 1929 tarihinden muteber olmak üzere tayinleri tensip edilmiştir.

7-8-929

Karar numarası: 43

30 lira maaşlı Keban hâkimliğine tahviline karar verilen Karadeniz Ereylisi hâkimi Süruri,

30 lira maaşlı Çölemerik hâkimliğine tahviline karar verilen Aleşkirt hâkimi Yusuf Ziya,

30 lira maaşlı Kavaklı sulh hâkimliğine tahviline karar verilen Soma hâkimi Ali Hilmi,

30 lira maaşlı Soma hâkimliğine talebile Polatlı hâkimi Niyazi.

25 lira maaşlı Ayaş ceza hâkimliğine tahviline karar verilen Nazilli ceza hâkimi Abdürrahim Beylerin intihaplarına karar verildi.

7-8-929

karar Numarası: 44

25 lira maaşlı Anamor müddei umumiliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hukuk mezunlarından İsmail Hakkı,

25 lira maaşlı Karacabey müddei umumiliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile hukuk mezunlarından Cemal Beylerin intihaplarına karar verildi.

7-8-929

Karar Numarası: 45

20 lira maaşlı Seydişehir müstantikliğine tahviline karar verilen Karamürsel müstantiği Refet Samim,

20 lira maaşlı Karamürsel müstantikliğine talebile Seydişehir müstantiği İsmail Kemal,

20 lira maaşlı Sinop müstantikliğine tahviline karar verilen Çatalca müstantiği M. Nail,

20 lira maaşlı Çatalca müstantikliğine sabık Sinop müstantiği Arif Hikmet,

35 lira maaşlı Diyarbekir ceza azalığına tahviline karar verilen Urfa müddei umumisi İsmail Suphi,

Urfa müddei umumiliğine Diyarbekir azasından Mazhar Tevfik,

40 lira maaşlı Denizli Hukuk hakimliğine terfian Kütahye azasından Süleyman Adil Beylerin intihaplarına karar verildi.

10-8-929

karar numarası: 46

25 lira maaşlı Çangırı müddei umumî muavinliğine tahviline karar verilen Sultaniye müddei umumisi İhsan,

30 lira maaşlı İnoz sulk hâkimliğine tahviline karar verilen Ordu hukuk hâkimi Avni,

30 lira maaşlı Ordu hukuk hâkimliğine nakline karar verilen Refahiye hâkimi Şevket Beylerin intihaplarına karar verildi.

14-8-929

karar numarası: 47

25 lira maaşlı Çatalca ceza hâkimliğine Şavşat müddei umumisi Ali Naci,

40 lira maaşlı karadeniz Ereğlisi hukuk hâkimliğine Sivas sulh hâkimi Ali,

35 lira maaşlı Rize ceza hâkimliğine Narman sulh hâkimi Mustafa,

45 lira maaşlı Aydın müddei umumiliğine Erzincan müddei umumisi Mehmet Sadık,

40 lira maaşlı Kötahya azalığına Sınıfının tenziline ve tahviline karar verilen Çangırı müddei umumisi Salim,

45 lira maaşlı Çangırı müddei umumiliğine tahviline karar verilen Aydın müddei umumisi Şevket,

55 lira maaşlı Ordu asliye riyasetine talebile Bolu asliye reisi Murat Hulûsi,

55 lira maaşlı Bolu asliye riyasetine tahviline karar verilen Ordu asliye reisi Sadık,

22 lira maaşlı Sandıklı müstantikliğine tahviline karar verilen Keskin müstantiği Elvan,

22 lira maaşlı Keskin müstantikliğine tahviline karar verilen Sandıklı müstantiği Abdülhamit,

30 lira maaşlı Güdül sulh hâkimliğine Kadirli müddei umumisi Cemal,

45 lira maaşlı Gümüşhane müddei umumiliğine Rize azayı sabıkasından Mahmut Celâlettin,

40 lira maaşlı Fethiye müddei umumiliğine terfian Söke hukuk hâkimi Cavit,

45 lira maaşlı Erzincan müddei umumiliğine terfian Tirebolu hâkimi Mehmet Tevfik,

40 lira maaşlı Nazilli hukuk hâkimliğine talebile Demirci hâkimi Necmettin,

40 lira maaşlı Demirci hâkimliğine tahviline karar verilen Nazilli hukuk hâkimi Mustafa Sahip,

40 lira maaşlı Korkuteli hukuk hâkimliğine tahviline karar verilen Antalya sulh hâkimi Enver Beylerin 1-9-929 dan muteber olmak üzere ve 80 lira ücreti maktualı Oltide Erzurum tahrir niyabeti yapmak üzere

Kadasturo hâkimliğine Cide sabık azasından Halil Halis Beyin intihaplarına karar verildi.

19 - 8 - 929

karar numarası: 48

50 lira maaşlı Erzurum müddei umumiliğine talebile Bursa azasından Hasan Tahsin,

20 lira maaşlı Elbüstan müstantikliğine Adliye meslek mektebi mezunlarından İsmail Hakkı,

20 lira maaşlı Sorgun müstantikliğine Adliye meslek mektebi mezunlarından Hüseyin Sakip,

25 lira maaşlı Reşadiye müddei umumiliğine Lice müddei umumiliğinden müstafi Nizami,

İbsala sulh hâkimliğine Behisni azayı sabıkasından Abdürrahman Ziya,

30 lira maaşlı Şarköy hâkimliğine talebile İpsala sulh hâkimi Osman Nuri,

25 lira maaşlı Pazarcık-Bozüyük sulh hâkimliğine talebile Cebel sulh hâkimi İbrahim Niyazi,

25 lira maaşlı Uluburlu müddei umumiliğine derecesini muhafaza kaydile Ankara hukuk mektebi leylî mezunlarından Mehmet Ali,

25 lira maşlı İncesu müddei umumiliğine derecesini muhafaza kaydile Ankara hukuk mektebi mezunlarından Hasan Fehmi,

25 lira maaşlı Sultaniye müddei umumiliğine derecesini muhafaza kaydile İstanbul hukuk mezunlarından Mehmet Sedat,

Cezre müddei umumiliğine derecesini muhafaza kaydile İstanbul hukuk mezunlarından Rıdvan,

40 lira maaşlı Kozan müddei umumiliğine şayanı terfi olan Burdur azasından Ali Rıza Beylerin intihaplarına karar verildi,

21-8-929

karar numarası: 49

55 lira maaşlı Balıkesir hukuk hâkimliğine derecesini muhafaza kaydile İzmir asliye azasından İsmail Hakkı.

35 lira maaşlı Antalya sulh hâkimliğine talebile Birecik sabık hâkimi Veli,

22 lira maaşlı Sındırgı müstantikliğine talebile bilâ harcirah Tavas müstantiki yaser,

30 lira maaşlı Akhisar Adapazarı sulh hâkimliğine Uşakta Karahalli hâkimi Hasan Fehmi,

Akseki müddei umumiliğine Çölemerk müddei umumisi Bahadır,

30 lira maaşlı Mihalgazi sulh hâkimliğine tahviline karar verilen Haymana müddei umumisi Sami,

30 lira maaşlı Cebel sulh hâkimliğine tahviline karar verilen Haymana ceza hâkimi Süleyman,

35 ilra maaşlı Dörtyol müddei umumiliğine derecesini muhafaza kaydile Ankara hukuk mezunlarından Hadi,

35 lira maaşlı Ankara sulh hâkimliğine derecesini muhafaza kaydile hukuk işlerinde çalışmak üzere hukuk mezunlarından Nusrat,

45 lira maaşlı Bitlis müddei umumiliğine sabık Adana Ceza hâkimi Ali Hikmet,

40 lira maaşlı Burdur azalığına şayanı terfi olan Balâ hukuk hâkimi Sabri Beylerin intihaplarına karar verildi.

28-8-929

KANUNLAR

Kaçakçılığın men ve takibi hakkında kanun

Kanun Numarası: 1510
Neşri tarihi: 15,6,929

FASIL: 1

Umumî Hükümler

Madde: 1 — Aşağıda sayılan fiilleri işlemek kaçakçılıktır:

A) Her hangi bir maddeyi veya eşyayı gümrük muamelesine tabi tutmaksızın Türkiyeye ithal veya Türkiyeden ihraç eylemek,

B) Türkiyeye ithali veya Türkiyeden ihracı memnu olan her hangi bir madde veya eşyayı Türkiyeye ithal veya Türkiyeden ihraç,

C) Kanunen devlet inhisarı altında bulunan maddeleri mezun veya salâhiyettar olmaksızın:

1 — Türkiyeye ithal etmek,

2 — Memleket içinde bir mahalden diğer mahalle nakletmek,

3 — Her nerede olursa olsun saklamak,

4 — Satılığa çıkarmak veya satmak,

5 — Bilerek kabul etmek, satın almak, istimal veya istihlâk etmek «Tütün ve sigara kâğıdı ve ithali memnu her nevi kopya kâğıdı mutlak olarak»,

6 — Türkiye dahilinde imal etmek veya imal için hariçten alât ve edevat ithal etmek veya bu alât ve edevatı dahilde imal etmek veya nakletmek veya istimal etmek veya hıfzetmek veya failin maksadı istimalini bilerek tedarik etmek,

D) Hususî kanunları mucibince rüsumdan muaf olarak veya az resimle bazı meslek erbabına muayyen işlerde kullanılmak üzere verilen inhisar maddelerini:

1 — Tahsis edildikleri yerlerden başka yerlerde kullanmak veya satmak,

2 — Bilerek satın almak;

3 — Kanunî hakkı olmaksızın veya kanunî hakkından fazla olarak almak veya bu hususta beyanname doldurmak ve tasdik ettirmek ve etmek.

Madde 2 — Devletle mahallî idare ve belediyelerin ve bunlara ait müesseselerin memur ve müstahdemleri, mahalle ve köy muhtarı ve ihtiyar hey'eti azaları, mahalle, kır ve orman bekçileri, köy koruculari kaçakçılık fiillerini men ve takip ile mükellef olanlara ve bunlar bulunmadığı takdirde en yakın resmî dairelerden birine hemen haber vermeğe mecburdur.

Madde 3 — Gümrük ve inhisar muameleleri münhasıran memurları tarafından ifa olunmak şartiyle kaçakçılığı men ve takip ve tahkik ile mükellef olanlar şunlardır:

1 — Her mahallin en büyük mülkiye memuru,

2 — Bilûmum gümrük memurları,

3 — Bilcümle inhisar memurları,

4 — Polis müdürü, merkez memuru, komiser, muavin ve memuru, jandarma zabitan ve efradı.

5 — Hudut ve sahiller muhafaza kıtaları zabitan ve efradı.

Madde 4 — Kaçakçılığı takip ve men ile mükellef olanlar kaçakçılık vukuuna muttali veya müsadif bulundukları zaman vazifelerini ifaya mubaşeretle beraber keyfiyeti taallûkuna göre derhal gümrük ve inhisar memuruna ve icap ederse en büyük mülkiye memuruna bildirmek mecburiyetindedirler. Kaçakçılığın men ve takibi ile mükellef olanlara muavenet iktiza ettiği takdirde en büyük mülkiye memuru tarafından yapılacak tahrirî talep üzerine en yakın askerî kumandanı muktazi askerî kuvveti derhal tefrik ve sevk eder.

Madde 5 — Kara, deniz ve hava yollarından birile Türkiyeye gelecek veya Türkiyeden harice gidecek şahısların ve eşyanın memlekete hangi noktadan girip gümrüğe kadar hangi yolları takip edecekleri ve hangi noktadan harice çıkacakları ve transit ve aktarma olunacak eşya ve şahıslar hakkında ne yolda muamele yapılacağı Gümrükler Umum müdürlüğünden alınacak mütalâa üzerine Dahiliye ve Maliye Vekâletlerince bir talimatname ile tayin ve ilân olunur.

7 Haziran 1926 tarih ve 905 numaralı kanunun 15 inci maddesi hükmü mahfuzdur.

FASIL: 2

Aramalar

Madde 6 — Kaçakçılık vak'alarını men ve takip ve tahkik ile mükellef olan memurlar aşağıdaki maddeler veçhile aramalara da salâhiyettardır.

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

Madde 7 — Kaçak eşya bulunduğu şûphe edilen her bir denk veya sandıkta veya nakle hadım sair vasıtalarda arama yapılır.

Madde 8 — Hususî evlerde müştemilâtında arama şu suretle yapılır:

A - Şehir, kasaba ve nahiyelerde mahallin en büyük mülkiye memurunun kanaat hasıl ederek vereceği tahrirî mezuniyet ile,

B - Kariyelerde muhtar veya vekilinin izin ve huzuru ile,

C - Arama izini verenlerin evlerinde taharri icap ettiği takdirde arama mafevk mülkiye memurunun tahrirî iznile,

D - Kaçak eşya ile girilirken veya çıkılırken görülen ve yahut kaçakçılık sayılan her hangi bir işin yapıldığı zahirî delillerile tesbit edilen mahallerde usulen ve hemen aramak için gündüzün izin almağa lüzum yoktur. Bu ahvalde gece aramaları caiz olup ancak «A, B, C» fıkralarında zikredilenlerin iznile yapılır.

« Hususî ev aramaları adlî zabıta veya muhtar veya ihtiyar hey'etleri âzalarından biri huzurile yapılır.» gümrüğe ait kaçak eşya aramaları 7 haziran 1926 tarih ve 906 numaralı kanuna tevfik edilir.

Madde 9 — Dükkân, mağaza, depo, ambar, antirepo, han, otel, pansiyon, sinema, tiyatro, gazino, kahvehane, bar, dansing ve bu gibi mahallerle müştemilleri, umuma açık oldukları mûddetçe izinsiz aranır. Bu mahaller umuma açık bulunmadıkları zaman sekizinci madde hükmûne tabi tutulur.

Madde 10 — Arama usullerini ve icra suretlerini tayin etmek üzere hükûmetçe bir talimatname yapılır.

Madde 11 — Beşinci madde mucibince tayin olunan kapı ve yollardan başka mahallerden izinsiz girmek ve çıkmak ve geçmek memnudur. memnu olan bu mahallerde tesadüf edilecek şahısların her nevi nakliye vasıtaları memurlar tarafından durdurulur. Eşya ve yükü aranır.

Dur ihtarına itaat etmeyen şahıslar evvelâ havaya silâh endahtile tehdit edilir. İhtara gene riayet etmezse nakliye vasıtalarını tahrip ve şahısları tevkif edebilecek her hangi bir şekilde silâh istimaline memurlar mezundur. Buralarda men ve takip ve taharri vazifesini ifa sırasında silâh istimal eden memurlar hakkında memurin muhakemat kanunu hükümleri caridir.

FASIL: 3

Ceza hükümleri

Madde 12 — Gerek hariçten gelsin ve gerek dahilde bulunsun kaçak eşya ve maddeler derhal musadere ve başka bir mahalde tevkif edil-

meksizin ait olduğu gümrük veya inhisar idarelerine ilmühaber mukabilinde teslim olunur. Gümrüklerce tutulan inhisar eşya ve maddeleri bedel ve resim alınmaksızın makbuz ile ait olduğu inhisar idarelerine verilir.

Madde 13 — Birinci maddede zikredilen kaçak eşyayı bizzat istimal ve istihlâk edenlerle bu maksat için nezdinde bulundurduğu anlaşılanlar hususî kanun ve nizamlarında para cezasına tabi olmadıkları veyahut cezaları daha hafif bulunduğu takdirde kaçak maddelerin mahallî rayiç fiatlarının iki misli ağır para cezasına tabi tutulurlar; mahallî rayici bulunmayan veya kıymet mevzuu olmıyan ahvalde yirmi beş liradan iki yüz liraya kadar hafif para cezası alınır.

Yukarıki fıkra hükmünün haricinde kalan ve birinci maddede tarif olunan sair ef'al için hususî kanunlarında gösterilen cezalar daha hafif bulunduğu takdirde mezkûr fıkradaki para cezaları alındıktan başka bir aydan bir seneye kadar hapis cezası hükmolunur.

İnhisarı duhan kanununun kırk beşinci maddesine, 28 mayıs 1928 tarih ve 1332 numaralı kanunla müzeyyel fıkralarda bahsolunan fiillere bu madde hükmü tatbik edilmez.

Madde 14 — Kaçakçılık maksadile vücude getirilen bir teşekkül müdürler veya reisleri iki aydan iki seneye kadar ve bunlara mensup olan diğer şahıslar bir haftadan bir seneye kadar hapis ve elli liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasile mahkûm edilir. Kaçakçılıkla iştigal etmek kastile iki veya daha ziyade kimselerin birleşmeleri kaçakçılık için teşekkül sayılır.

Madde 15 — Kaçakçılık yukarıki maddede yazılı teşekküllere veye bu teşekküllere mensup şahıslar tarafından yapılırsa kaçak maddelerin para cezası on üçüncü madde mucibince alındıktan başka bu efrattan her biri altı aydan üç seneye kadar hapis olunur.

Madde 16 — silâhlı olarak kaçakçılık yapan şahıslar içlerinden yalnız biri olsun silâh taşıdığı halde kaçakçılık yapan müteaddit şahıslar hakkında yukarıki maddelerde zikredilen cezalar iki kat tatbik olunur.

Madde 17 — Gümrük ve inhisar idarelerinin müdür veye damga veya alâmeti farikalarını veya bandrol veya etiketlerini sirkat veya tahrif veya buna benzer sahtekârlık edenlerle sirkat veya tahrif veya taklit edilmiş bu gibi şeyleri satanlar veya kullananlar veya saklayanlar ve selâhiyet ve mezuniyeti olmaksızın gümrük ve inhisar idarelerinin alâmeti farika veya bandrol veya etiketlerini tabı eyleyenler hususî kanunlarındaki paracezalarına tâbi tutulduktan başka altı aydan bir seneye kadar hapis olunurlar. Ve bu kabil eşyaları da müsadere olunur. Kanunlarında para cezası tayin edilmiyenlerden yirmi beş liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezası alınır.

15

Madde 18 — Hükûmet veya inhisar memurlarına hediye veye rüşvet vermek veya vadeylemek suretile kaçakçılık edenlerden yirmi beş liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezası alınmakla beraber bunlar hakkında bir seneden beş seneye kadar hapis cezası hükmolunur.

Madde 19 — Kaçakçılık için lâzımgelen silâh, mühimmat, para ve nakliye ve muhabere vasıtalarını kaçakçılara bilerek ihzar veya tedarik veya temin eyleyenler ve kaçak mallar üzerine bilerek sigorta mukavelesi yapanlar bir aydan bir seneye kadar hapis olunurlar.

Madde 20 — Kaçak malları bilerek almağa veya saklamağa veya satmağa tavassut eyleyenlerden ve kaçakçılığı yapmak için emir ve talimat verenlerden ve her ne suretle olursa olsun kaçakçılığa muavenet eyleyenlerden hususî kanunlarındaki para cezası alınmakla beraber bu gibiler bir haftadan üç aya kadar hapis olunurlar.

Madde 21 — Tirenlerde, istasyonlarda, vapurlarda ve her nevi nakliye vasıtalarında kahvehane, otel, han, gazino, bar, dansing ve sair bu gibi umumî yerlerde bunların memur ve müstahdemleri tarafından yapılan kaçakçılıkta ihmal ve teseyyüpleri müessir olduğu tahakuk eyleyen mezkûr vasıta ve mahallerin sahip veya müstecirlerinden ayrıca yirmi beş liradan iki yüz liraya kadar hafif para cezası alınır.

Madde 22 — Müşterek kaçakçılık edenlerden veya kaçakçılara yardım eyleyenlerden alınacak para cezasına bunlardan her biri müteselsilen kefildirler.

Madde 23 — Kaçakçılık mükerrirleri hakkında Türk ceza kanunu hükümleri tatbik olunur. Bu gibilerden üç veya daha ziyade defalar kaçakçılığa mahkûm edilmeleri halinde yukarıki hapis cezalarına ilâveten haklarında muvakkat sürgün cezası da hükmolunur.

Madde 24 — A- Türkiyeye giren veya Türkiyeden çıkan yolcuların beyanatlarına muhalif olarak üzerlerinde veya eşyaları arasında zuhur eden gümrük resmine tabi veya inhisar altında bulunan eşyalar müsadere olunur.

B - Manifesto ve barnamede yazılı olmayan ve hariçten gelen eşya, ister vapur ve ister şimendifer ve sair nakliye vasıtaları içinde zuhur etmiş olsun ister gümrüğe teslim edilmiş bulunsun, meşru ve mücbir sebepten ileri geldiği sabit olmadıkça kaçak sayılarak müsadere ve bedelinin bir misli de ağır para cezası tahsil olunur.

C - Manifesto ve barnamede yazılı olmakla beraber saklandığı mahalden aranarak çıkarılan eşya müsadere olunur ve bedelinin bir misli derecesinde ağır para cezası alınır. Bir misil bedeli bir liradan dun olan ahvalde bir liraya iblâğ edilir. Mezkûr eşyayı saklayanlar hakkında da bir aydan altı aya kadar hapis cezası hükmolunur.

D - Kara, deniz ve havadan beşinci maddede yazılı mevkiler haricine çıkarılan veya mezkûr madde mucibince tayin olunan yollardan başka yerlerden nakledilen eşya kaçak sayılarak nakliye vasıtalarile beraber müsadere olunur ve kaçakçılığın ikaı şekline nazaran yukarıkı fıkralarda yazılı para cezaları iki misline iblâğ olunur.

Madde 25 — A - Türkiyeye giren veya Türkiyeden çıkan yolcular ithal ve ihracı memnu olan eşya bildirildikten sonra beyanatları hilâfına olarak üzerinde veya eşyaları arasında zuhur eden ithal veya ihracı memnu eşya müsadere edilerek kıymetinin beş mislinden yirmi misline kadar ağır para cezası alınır.

B - Manifesto ve barnamelerde yazılı olmayan ithal veya ihracı memnu veya inhisara tabi maddeler gümrük ve inhisar idaresince müsadere edilmekle beraber nakilleri hakkında eşya kıymetinin iki misli ağır para ve üç aydan bir seneye kadar hapis cezası hükmedilir.

C - Beşinci maddede yazılı mevkiler haricine çıkarılan veya mezkûr madde mucibince tayin olunan yollardan başka yerlerden nakledilen ithal veya ihrecı memnu eşya nakliye vasıtasile beraber müsadere olunarak failleri hakkında müsadere olunan eşya kıymetlerinin üç misli ağır para cezası ve altı aydan iki seneye kadar hapis cezası hükmolunur.

Madde 26 — İthal veya ihracı memnu eşya kaçakçılığı yapanlar veya bu fiile iştirak edenler veyahut bu eşyayı bilerek saklayan veya bilerek satanlar ve alanlar elli liradan beşbin liraya kadar ağır para cezasına ve üç aydan bir seneye kadar hapse mahkûm edilir.

Madde 27 — Gümrük resminden muaf olarak ithali lâzım gelen eşyanın gümrüğe ibraz muamelesi ifa olunmaksızın ithaline ve beşinci madde mucibince tayin olunan mahal ve yollardan başka yerlerden geçirilmesine teşebbüs olunursa faillerinden mümasil eşyanın gümrük resminin dörtte biri nisbetinde ağır para cezası alınır.

Madde 28 — Kaçak eşyanın naklinde bilerek kullanılan vasıtalar hakkında aşağıda gösterildiği veçhile muamele olunur:

A - Kara nakliye vasıtalarından umum hayvanlar ve koşumları her nevi araba ve hayvan ve koşumları, otomobil kamyon ve kamyonet ve buna mümasil vasıtalar; deniz ve nehir vasıtalarından sal, sandal, mavuna ve yüz hamule tonasına (yüz ton dahil) kadar motörlü veya buharlı veya yelkenli umum sefineler tahtelbahirler ve her nevi tayyareler müsadere olunur.

B - Yüz hamule tonasından bin hamule tonasına (bin ton dahil) kadar olan her nevi sefineler, kaçak hamulesi kaçak olmayan hamulesinden gümrük resmi itibarile fazla bulunduğu takdirde müsadere edilir. Fazla olmadığı takdirde müsadere yapılmayıp sefine kıymetinin üçte biri dere-

cesinde ağır para cezası alınır.

C - Bin hamule tonasından fazla olan her nevi sefineler naklettikleri kaçak eşya kıymetinin iki misli veya daha aşağı kıymette oldukları halde müsadere edilir. Aksi takdirde sefine kıymetinin dörtte biri derecesinde ağır para cezası alınır. Ancak bunun miktarı kaçak eşya bedelinin iki mislinden aşağı olamaz.

D - Müsadere edilen nakliye vasıtaları başka bir mahalde tevkif edilmeksizin taallûkuna göre en yakın gümrük idaresine makbuz mukabilinde teslim edilir.

Madde 29 — Kaçak şeyler inhisar maddelerine ait zarflara konulduğu veya inhisar maddeleri kaçak veya sair maddelerle karıştırıldığı ve temettü kastile inhisar maddelerinin muhtelif nevileri bir birile karıştırıldığı veya mezuniyeti olmaksızın tasfiye edildiği takdirde mezkûr maddeler müsadere ve failleri hakkında bu kanunun on üçüncü maddesi hükmü tatbik olunur.

Madde 30 — Kaçakçılıkta kullanılan nakliye vasıtaları ve kaçak maddelerin imalinde istimal olunan alât ve edevat her nerede ve kimin tarafından tutulursa tutulsun müsadere olunarak taallûk ettiği inhisar idaresine makbuz mukabilinde derhal teslim olunur. İnhisar idaresi müsadere edilip muhafazası külfet ve masrafı mucip olan bu kabil nakliye vasıtalarını mahallî belediyesi, bulunmayan mahallerde inhisar memurları marifetile ve müzayede ile sattırabilir. Müsadere olunan nakliye vasıtaları başkasının mali olup sahipleri fiilde zimethal ve malûmattar olmadıklarını isbat ederlerse mevcut vasıta aynen ve satılmış ise masraf çıktıktan sonra kalan bedeli kendilerine verilir. Fakat işbu vasıtaların kaçakçılıkta istimali tekerrür ederse ilim ve dahillerine bakılmaksızın eshabı da firar vasıtası addedilerek baklarında bilerek yapanlar gibi muamele edilir.

Madde 31 — İnhisara tabi maddeleri inhisar idaresince vaz ve tayin edilen fiatlardan fazlasına satan bayilerin bey'iye veya ruhsatnameleri inhisar idaresince iptal olunmakla beraber kendileri yüz liraya kadar hafif para cezasile tecziye olunurlar.

Madde 32 — Kaçakçılığa mahkûm olan inhisar maddeleri bayilerinin bey'iye tezkere veya ruhsatnameleri iptal edilmekle beraber kendilerine bir daha inhisar maddelerini satmak hakkı verilmez.

Madde 33 — Posta sürücüleri, kaptanlar, gemi adamları ve sair nakliye idare ve şirketlerinin memur ve adamları, otel, kahvehane, meyhane, gazino ve sair umumî mahaller müdür ve sahipleri meslek ve sanatlarının verdiği sühuletten istifade ederek birinci maddede yazılı kaçakçılığı irtikâp eyledikleri takdirde bunlardan on üçüncü madde mucibince

٨٧

para cezası alındıktan başka haklarında muayyen olan hapis cezalarının azamisi tatbik olunur.

Madde 34 — Bu kanunda yazılı kaçakçılık ve sair memnu fiilleri irtikâp veya bu fiillere iştirak veya bu fiilleri yapanlara bilerek müsamaha eden Hükûmet ve sair resmî daire ve müesseseler memur ve müstahdemlerile jandarma ve hudut muhafaza zabitan ve efradı ve imtiyazlı şirketlerin memur ve müstahdemleri on üçüncü madde mucibince para cezasına tabi tutulduktan başka bunlardan kaçakçılığı men ve takip vazifesile mükellef olanlar hakkında altı aydan iki seneye kadar ve diğer memur ve müstahdemler hakkında üç aydan bir seneye kadar ve imtiyazlı şirketlerin memur ve müstahdemleri hakkında bir aydan altı aya kadar hapis cezası hükmolunur ve bu gibiler her halde memuriyetlerinden çıkarılırlar.

Madde 35 — Kaçak madde aramasını bahane ederek bir kimsenin hususî evine veyahut iş yerine girmek suretile salâhiyeti sui istimal eden Hükûmet veya inhisar memurları ve bunlara bilerek mezuniyet verenler hakkında Türk ceza kanununun 240 ıncı maddesi hükmü tatbik olunur.

Madde 36 — İkinci ve dördüncü maddelerde sayılan vazifeleri ifada ihmal ve terahisi görülenlerle lâkaydi ve terahisi dolayısile kaçakçılığa sebebiyet verdiği anlaşılan memur ve müstahdemler sınıfları dahilinde veya sınıflarının tenzili suretile tahvil olunmakla beraber haklarında Ceza kanununun hususî hükümleri tatbik olunur.

Bu gibi vazifelerde ihmal ve terahisi görülen köy muhtarları ve ihtiyar heyeti âzalarile bekçi ve koruculardan köy kanununun 27 inci maddesinde tayin edilen miktar ve surette para cezası alınır.

FASIL: 4

Müteferrik hükümler

Madde 37 — Kaçakçılığı veya bu kanunda yazılı memnu fiilleri tespit edecek zabıt varakalarını vak'a anında men ve takip vazifesile mükellef memurlar tanzim ve imza ederler. Vak'aya şahit olanlar bulunduğu ve kaçakçılığı yapanlar hazır olduğu takdirde bunların dahi varakayı imza etmeleri ve şerh vermeleri teklif edilir. Arzu ederlerse şerhlerinde müdafaalarını ve şahitlerini gösterebilirler. İstinkâfları halinde keyfiyet zabıt varakası altına yazılır. Bu suretle yapılan zabıt varakaları takibat yapılmak üzere ait olduğu gümrük veya inhisar idarelerine derhal verilir. Bu zabıt varakalarının mündericatı her hangi bir halde aksi sabit oluncaya kadar muteber tutulur.

Madde 38 — Bu kanunda yazılı para cezalarının tahsil sureti hususî

kanun ve nizamlarında gösterilmiş olduğu takdirde o kanunlar mucibince tahsil olunur, Tahsil sureti gösterilmemiş olduğu halde ise mahkemelerce hükmedilir.

Madde 39 — Hukuku şahsiyeden veya tazminat nevinden olmayan para cezalarının tahsilinde Türk ceza kanununun mevkii meriyete vazına müteallik 26 nisan 1929 tarih ve 825 numaralı kanunun altıncı maddesi hükmü tatbik olunur.

Madde 40 — Kaçakçılık ederken tutulan her hangi bir şahıs hüviyetini isbata mecburdur. İsbat edemediği ve memleket dahilinde muayyen bir ikametgâhı olduğuna dair senet veremediği takdirde terettüp eden para cezasını depozito olarak ait olduğu daireye teslim ile mükelleftir. Bunu da yapamadığı takdirde hemen muhakemesi icra edilmek üzere evrakile beraber mahkemeye sevk edilir.

Madde 41 — Alâkadar idarelerin kanunen istifasına salâhiyettar olduğu para cezalarından maada cezayı müstelzim fiiller hakkında ait olduğu idarelerin memurları tarafından tanzim edilecek zabıt varakaları veya tahkik evrakı muktazi takibatın icrası zımnında müddei umumiye tevdi olunur.

Madde 42 — Türk Ceza kanununun birinci kitabının altıncı babında yazılı şekil ve suretlerle kaçakçılığa iştirakleri veya kaçak eşyayı sakladıkları muhakeme sırasında anlaşılan şahıslar hakkında müddei umumilikçe takibat yapılır.

Madde 43 — İnhisar kanun ve nizamlarında ve bu kanunda yazılı olan alelûmum para cezalarından yüzde elliye kadar tahsilleri akabinde üç müsavi kısma ayrılıp her bir kısmı aşağıda gösterilen sınıflar dahilinde ikramiye olarak tevzi olunur:

Muhbir varsa beşte ikisi muhbire, beşte ikisi bilfiil takip ve derdest edenlere, beşte biri (takip ve derdestten evvel vukuu şartile) takip ve derdest eden memurları sevk ve idare eden amirlere.

Muhbir yok ise beşte üçü bilfiil takip ve derdest edenlere, beşte ikisi kezalik (takip ve derdestten evvel vukuu şartile) takip ve derdest eden memurları sevk ve idare eden amirlere verilir.

Para cezasının bilmuhakeme tahsilinde, bunu takip ve intaç eden dava vekilleri, amirlere verilecek hissenin nısfına iştirak ettirilir.

Madde 44 — Muhafaza memurlarının silâh ve cephanesi Millî Müdafaa Vekâletince tedarik ve mümkün olmadığı takdirde gümrük bütçesinden mubayaa ve temin edilir.

Millî Müdafaa emrinde bulunan sefinelrden münasip olanları iktiza

20

ettiği takdirde gümrük idaresi emrine tahsis olunur. Gümrük emrine verilen sefinelerin gümrük hizmetinde bulundukları müddetçe devri çarh masrafları ve mürettebatın iaşesi gümrük bütçesinden tesviye olunur.

Madde 45 — Gümrük ve inhisar kanunlarının ve kavanini sairenin işbu kanuna muhalif olan ahkâmile kaçakçılığın men ve takibi hakkındaki 23 haziran 1927 tarih ve 1126 numaralı kanun ahkâmı mülgadır.

Madde 46 — Bu kanun 1 ağustos 1929 tarihinden muteberdir.

Madde 47 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

10-6-1929

18 mart 1926 tarih ve 788 numaralı Memurin kanununun 8 inci ve 32 inci maddelerine birer fıkra ilâvesi ve 2 teşrini evvel 1333 tarihli kararnamenin ilgası hakkında kanun

kanun numarası: 1496
Neşri tarihi: 8-6-929

Madde 1 — Memurin kanununun sekizinci maddesinin üçüncü fıkrasının « şirketlerde » kelimesinden sonra aşağıdaki fıkra ilâve edilmiştir:

« Ticaret ve sanayi müesseselerinde »

Madde 2 — Memurin kanununun 32 inci maddesine aşağıdaki fıkra ilâve olunmuştur :

« Sekizinci maddede yazılı fiilleri irtikâp etmek »

Madde 3 — 2 Teşrini evvel 1333 tarihli kararname mülgadır.

Madde 4 — Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Hey'eti memurdur.

1 - 6 - 1929

KARARLAR VE TEFSİRLER

Çayır biçme makinelerine muktazi müştail maddelerin resimlerden muaf olduğu hakkında

karar No: 508

1 — Ziraat makinelerinde ve ziraatte istimal olunan mevadı müştaile rüsumu hakkındaki 22 şubat 1929 tarih ve 752 numaralı kanunun birinci maddesinde tadat edilen makineler arasında biçer döğer makinesinin de mevcut olması bu nevi ziraat ameliyatı dolayisile sarfedilecek müştail maddelerin muafiyetini icap ettirmekte ve çayır biçme ameliyesinin ayrılmasına sebep görülmemekte,

2 — Gerek birinci ve gerekse dördüncü maddelerin umumî ifadesine ve kanunun tedvininden kastolunan gayeye bakılırsa çayır biçme makinesi için sarfedilen müştail maddelerin de muafiyete girmesi lâzım gelmekte,

3 — Çayır biçme makineleri ekseriya bir traktörle sevk ve idare olunup birinci maddenin metni traktör kullanan çiftçilerin bu aletler için sarfedeceği müştail maddelerin resimden muaf bulunacağını sarih olarak göstermekte olduğuna binaen çayır biçme makinelerinin ziraatte kullanılması için sarfedilecek müştail maddelerin gümrük, istihlâk ve inhisar resimlerinden muafiyetleri icap edeceği, Hey'eti umumiyenin 71 inci in'ikadının 1 inci celsesinde takarrür etmiştir.

28-5-1929

İhtiyat zabitleri hakkındaki kanunun üçüncü maddesinin tefsirine dair

Tefsir No: 145

(1076) Numaralı ihtiyat zabitleri ve ihtiyat askerî memurları kanununun üçüncü maddesi mucibince ihtiyat zabit vekili nasbedilmek üzere ihtiyat zabit mekteplerine alınanlara mektepteki tahsil müddetince Harbiye mektebinin son sınıf talebesi gibi maaş verilir.

28-5-1929

H. V. KARARLARI

Ücretsiz resmî telgraf muhaberatının müstacel mevada hasrı lûzumuna dair

kararname No: 8146

Ücretsiz olarak teati olunan resmî telgraf muhaberatının azaltılmasına dair olan kanun ahkâmına resmî dairelerce riayet edilmemesi yüzünden muhaberatta günlerce ve haftalarca arkası alınmayan izdiham ve teahhürat husule gelmekte ve bir kısım telgrafların postaya verilmesine zaruret hasıl olmakta ve ücretli telgrafların bile mahallerine postadan daha geç varmasına sebebiyet vermekte ve bu hal dolayısile varidatın azalmasını intaç eylemekte bulunmasına mebni bundan böyle telgraf muhaberatının hakikaten pek müstacel şifrelerle gayet mahrem ve çok müstacel işlere hasrı ve gerek açık ve gerekse şifre telgraf ibarelerinin son derecede kısaltılmasını ve bilhassa İstanbul-Ankara-Kayseri-İzmir -Adana-Afyon ve Konya gibi birbirine demiryolu ve yahut yevmî posta ile bağlı bulunan yerler arasında yapılacak telgraf muhaberatının yalnız fevkalâde hal ve zamanlara hasrı ve Anadolu ajanslarının vereceği haberlerin nihayet iki yüz kelimeye tahdidi hakkında Dahiliye vekâletince 108 numaralı ve 8-6-1929 tarihli tezkere ile yapılan teklif İcra Vekilleri heyetinin 12-6-1929 tarihli içtimaında tasvip ve kabul olunmuştur.

12-6-1929

Katil maddesinden mahkûm hamamcı oğlu Hasanın kalan cezasının affı hakkında

kararname No: 8212

Adliye vekâletinden yazılan 27-6-1929 tarih ve 343-279 numaralı tezkerede katil maddesinden dolayı altı sene hapse mahkûm ve 2 nisan 1341

tarihinden beri İstanbul hapisanesinde mahpus bulunan Gebzenin aydınlı köyünden hamamcı oğlu Hasanın hastalığı, mahallî hükûmet doktorunun Tıbbıadlî müessesesinden musaddak raporuna ve vilâyet idare heyetinin mazbatasına göre bakiye kalan cezasının affını icap edecek derecede görüldüğünden affı teklif olunmuştur.

Keyfiyet İcra Vekilleri heyetinin 3-7-1929 tarihli içtimaında görüşülerek merkum Hasanın hastalığı hasebile Teşkilâtı Esasiye kanununun kırk ikinci maddesine tevfikan affı kararlaştırılmıştır.

3-7-1929

Ermeni milletinden Pol Mamokof nam şahsın Türkiye vatandaşlığından çıkarılması hakkında

kararname No: 7858

Resmî izin almaksızın tabiiyetini değiştirdiği anlaşılan İstanbul ahalisinden ve ermeni milletinden Pol Mamakof nam şahsın vatandaşlık kanununa göre Türkiye vatandaşlığından çıkarılması, Dahiliye vekâletinin 12 ve 26-6-1929 tarih ve 187-512 ve 167-438 numaralı iki kıt'a tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri heyetinin 3-7-1929 tarihli içtimaında tasvip olunmuştur.

3-7-1929

VEKÂLETÇE YAPILAN TAMİMLER

Hukuk mezunu olmayan hâkimlerin istifaları halinde hâkimlik haklarının merfu olacağına dair

İntihap Encümeni Reisliğine

Hakimler kanununun ikinci maddesi mucibince Cumhuriyet Adliyesinde hâkim olabilmek için istenilen şartlardan birisi de, darülfünun hukuk fakültesinden veya (Hukuk mektebinden) mezun olmaktır. Hâkimler kanununun makabline şumulü olmadığından mer'iyet mevkiine vaz'ında hukuktan mezun olmayanların da hâkimlik sınıfında kaldıkları malûmdur. Ancak hâkimler kanununun tatbikinden sonra hukuk fakülte veya mektebinden mezun olmayıp ta hâkimlikten istifa ile müktesep haklarını ıskat edenler ile mektep ve fakülte mezunu olmayan kimselerin hâkimlik sınıfına alınmalarının kanunen caiz olmadığını tebliğ ederim Efendim.

Adliye Vekili

* * *

Bütün Cümhuriyet Müddeiumumilerine

Zabıtaya karşı koyanlar hakkında evvelki tebliği teyiden inkılâp prensiplerine zararlı unsurlar arasında lâf atanları Cumhuriyet müddeiumumilerine tekrar hatırlatmak lüzumunu görmekteyim.

Lâf atanlar mürtecilerin inkılâp etrafındaki makûs propagandalarına, dileklerine bilerek veya bilmeyerek meydan ve kuvvet veren vasıtalardır; lâf atanlar, insanlığın yüksek hürriyetini eskiliğin icabı olan düşkün ahlâklarına bir oyuncak tanıyacak kadar şaşkınlardır. Bunlar yeniliklere candan bağlı vatandaşları eskiliğin devamı tereddütlerine, endişelerine salmaktadırlar.

Türk vatanında namus, şeref, haysiyet teşkilâtı esasiyemizin ve bütün bir Türk milletinin teminatı altındadır.

Türk ceza kanununun 412 inci maddesi lâf atanları üç aydan altı aya kadar hapis cezasile cezalandırmakta ve 424 üncü maddesi tazminat hükmünü ihtiva etmektedir; yeni ceza muhakemeleri usulü kanununun 104 üncü maddesinin 3 üncü fıkrası hükmü bu gibi suçların muhakemelerinin mevkufen görülmesi için cumhuriyet Adliyesine geniş selâhiyet vermektedir.

Bilhassa bu cihetin ehemmiyetle göz önünde tutulması lâzımdır.

Vatanın temiz göğsü üstünde, namuslu evlatlarının iradesini selp ederek zaman zaman cinayetler işlemesine sebep olan bu mütecavizleri bir mürteci koşturur gibi Cumhuriyet kanunlarının sersemletici darbelerile takiplerini talep ederim.

Adliye Vekili
M. Esat

* * *

Nesebi sahih olmiyan çocuk hakkında kararlar hey'etince ittihaz olunan mukarrerat

Türk Kanunu Medenisine göre nesebi sahih olmayan çocuk:

1 - Birbirlerile evlenmeleri memnu olanlardan,

2 - Yahut cinsî münasebet sırasında evli bulunan erkek ve kadının zinasından doğmuş ise erkek tarafından tanınamayacağı gibi bu iki halde erkeğin babalığına da hükmolunamaz.

Böyle bir çocuğun nufus sicilline yalnız annesinin ismi kaydolunur.

3 - Evli olmayan erkekle evli kadının zinasından doğmuş ise erkeğin çocuğunu tanıması veya babalığına hükmolunması ancak çocuğun nesebi sahih olmadığına hüküm sudurundan sonra olabilir.

4 - Cinsî münasebet sırasında hiç bir taraf evli değil idiyse erkek, çocuğunu tanıyabilmiş gibi babalığına da hükmolunur.

5 - Babası tanımak suretile veya hükmen taayyün eden çocuğun nufus sicillinde hem anasının, hem babasının isimleri kaydolunur.

Cümhuriyet müddei umumilerine

Kararlar Hey'etinin balâdaki kararının bilûmum müddei umumiliklere tebliği ve muktezasına göre muamele ifası tamimen beyan olunur efendim.

İSTATİSTİKLER

Âlî Karar Hy'eti faaliyeti hakkında

İSTATİSTİK

Gerek askerî, gerek mülkî hey'eti mahsusaları taraflarından ittihaz kılınmış olan mukarrerat aleyhinde vukubulan itirazat üzerine Âlî Karar Hey'etince rü'yet ve kat'i karara raptolunan mevat

(kuvayi inzibatiye) ye dahil olanlardan	(İngiliz muhipleri) cemiyetine dahil olanlardan	Amali milliyeye muhalif hareketta bulunanlardan	Millî orduya iltihak davetine icabet etmiyenlerden	Millî hudutlar haricinde kalan memurlardan	Düşman işgalindeki manatıkda memuriyet kabul edenlerden	Divanharp veya encümenlerce aleyhlerine karar verilenlerden	Yekûn	Nev'i
188	106	233	112	18	187	131	975	İtirazen vürut eden mevat
35	20	55	76	12	114	131	443	Rüyet ve kat'i karara rapt olunan mevat
153	86	178	36	6	73	000	532	Derdesti müzakere ve tahkik olan mevat [*]

[*] 1 Eylül 1929 za devrolunmuştur.

Rü'yet olunan mevat

131	Ademi salâhiyet noktasından reddolunanlar
200	Aleyhdeki kararlar refolunanlar
106	İtirazatın reddile aleyhdeki kararlar tasdik edilenler
6	Tadilen karar ittihaz olunanlar
443	

Derdesti müzakere ve tahkik mevat

251	Tahkikatı ikmal olunup derdesti müzakere olanlar
281	Haklarında tahkikat icra edilmekte olup henüz ikmal olunmiyanlar
532	

Âli Karar Hey'eti 14 haziran 928 tarihinde işe başlamiş ve kanunun emri mucibince üç ay zarfında 975 zat itirazen Hey'ete müracaat etmiştir.

Müracaat eden eşhas hakkında tevsian tahkikat ve tetkikat yapılarak bunlardan 131 zata ait mukarrerat Divanı harplerden ve devairi aidesinden verilmiş olduğundan ademi salâhiyet kararile reddolunmuştur.

Mevadı mezkûreden (200) zat aleyhinde mukarrerat ref ve 106 şahıs aleyhindeki kararlar tasdik edilmiştir. 6 şahıs hakkında da tadilen karar verilmiştir.

Baki kalan 532 mevat 1 eylül 1929 a devrolunmuştur. Bu mevattan 251 madde derdesti müzakeredir. Diğer 281 mevat hakkındaki tahkikat da ikmale takarrüp etmektedir.

Hey'etin müddeti devamı kanunen bir buçuk senedir. 13 kânunu evvel 929 tarihinde müddet hitam bulacaktır.

Üç buçuk aydan ibaret kalan müddet zarfında mevcut olan mevat hakkında kararı kat'i verilmesine Hey'etçe çalışılmaktadır.

TASHİH

Geçen nushada münderiç Deniz ticareti kanununun mer'iyeti tarihi (20 teşrini evvel 929) yazılacak iken tertip sehvi olarak (20 eylül 929) suretinde dizilmiş olmakla tashih olunur.

MÜTALEALAR

CEZAÎ MÜTALEALAR

Uşak Müddei umumiliğine tebliğ edilmiştir.

Negibi kararlar hakkında Adliye vekâletince yazılı emir verilebileceğinden bahis olan ceza muhakemeleri usulü kanununun 343 üncü maddesinin ilk fıkrasındaki hâkim tabirile muvakkat maddenin No. 6 fıkrasında tasrih edildiği üzere karar hâkimleri kastedilmiştir, yeni kanunla ihtas edilen mezkûr hakimliği teşkilâtı yapılıncaya kadar vazifelerinden hangilerinin ne suretle ve hangi makamlar tarafından ifa kılınacağı mezkûr muvakkat maddenin A fıkrasının 1-5 numaralarında gösterilmiş olup mezkûr fıkralara göre hükümleri kendilerine taalluk eyleyen cihetlerin müstantikler, sulh hâkimleri, mahkeme reisleri ve hâkimlerdir. Binaenaleyh 6 ıncı fıkradaki (vazifedar olanların kararlarıdır) İbaresinden maksat ta mezkûr makamlardan karar hâkimi sıfatile verilmiş olan kararlardır. Kanun çok sarihtir. keyfiyetin olveçhile mezkûr 6 ıncı fıkradaki mana ve maksadın anlaşilmadığından bahs ile istizanda bulunan Simav müstantikliğine tebliği mütemennadır.

Elmalı Müddei umumiliğine Tg. E.

27-8-29 tarih ve No. 121 tahrirata cevaptır.

Ceza muhakemeleri usulü kanunile ihtas edilen karar hâkimliği teşkilâtı yapılıncıya kadar mezkûr hâkimliğe ait vazifeler muvakkat maddede gösterildiği üzere müstantik sulh hâkimi ve mahkeme reisi veya hâkime verilmiş olmasına göre müstantiklerin karar hâkimi sıfatile ittihaz edecekleri kararlarda mahzur bulunmadığı beyan olunur.

Sinop müddei umumiliğine Tg. E.

11 - 8 - 929 tarih ve 67 numaralı telgırafa cevaptır.

Ceza Muhakemeleri usulü kanununun 154 üncü maddesinde yazılı zabıta amirlerinden maksat mahallin en büyük zabıta amiridir. Ve bunlar hakkında hâkimler kanununun 27 inci maddesi mucibince lüzum veya men'i muhakeme kararı verilmek salâhiyeti en yakın ağır ceza müddei umumiliğine ve muhakemeleri mensup oldukları ağır ceza mahkemesine aittir.

24-8-929

Ezine müddei umumiliğine Tg. E.

10 - 5 - 929 tarih ve 177 numaralı tahrirata cevaptır.

Bir kimse hakkında başka başka kat'ileşmiş hükümler verilir ve mahkemece cezaların içtimaı kaidesinin tatbik edilmemiş olduğu görülürse ne suretle muamele yapılacağı hakkında mevkii meriyete girecek olan Ceza muhakemeleri usulü kanununun 403 üncü maddesinde gösterilmiş olduğundan kanunun tatbikinde o dairede muamele ifası temennisile Ali hakkındaki ilâm maa teferrüat melfufen iade kılındı.

Urfa müddei umumiliğine Tg. E.

13-7-929 tarih ve 194 numaralı tahrirata cevaptır.

1 — Ceza Muhakemeleri usulü kanununun 163 üncü maddesinde tasrih edildiği veçhile ilk tahkikat icrası icap eden mes'elelerde evrak bir talepname ile mustantikliğe ve tahkikat açılmasına mahal görülmeyerek mahkemeye gönderilmesi lâzım gelen mes'elelerde 192 inci madde mucibince sulha ait işlerde sulh hâkimine ve diğer işlerde istidaname ile karar hâkimine tevdi ve hâkimlikçe 194 üncü madde ile müteakip maddeler dairesinde muamele ifa olunur. Şukadar ki karar hâkimliği teşkilâtı yapılıncıya kadar karar hâkimlerinin vazifelerinin hanği makamlar tarafından ifa edileceğine dair muvakkat madde ile ahkâmı vaz edilmiş ve bu meyanda yukarda zikredilen vazifeler mustantiklere verilmiş olduğundan ilk tahkikat açılmaksızın doğrudan doğruya mahkemeye gönderilecek evrakın evvel emirde sulh işlerinde sulh hâkimine ve diğer işlerde karar hâkimi sıfatile muktazi karar ittihaz edilmek üzere mustantiklere baistidaname tevdii icap eder.

2 — Mahakimin teşkilâtına ait ahkâmı muaddel kanunun 5 inci maddesile maddei muvakkatesine birer fıkra ilâvesi hakkındaki 2 mart 1927 tarih ve 981 numaralı kanun

elyevm mer'i bulunmuş olduğundan M. U. veya müstantikliğin gaybubetinde baş kâtipler vekâlet edebilirler.

O dairede muamele ifası mütemennadır.

Tokat müddei umumiliğine Tg. E.

Tarihsiz 937-147 numaralı tahrirata cevaptır.

Ceza Muhakemeleri usulü kanununun muvakkat maddesinin B. fıkrasının 7 inci bendinde (Mer'iyet tarihinde muhakemesinin ve memnu hakların iadesine müteallik muameleler bu kanuna göre takip ve neticelendirilir) denilmesine ve 416 ıncı maddesinden itibaren başlayan memnu hakların iadesi hakkındaki 9 uncu kitabında bu hususta ne suretle muamele ifa edileceği musarrah olmasına binaen mezkûr kanun hükmüne tevfikan takip ve intaç edilmek üzere Zileli Mustafa Efendinin hukuku memnuasının iadesine müteallik evrak melfufen iade kılındı.

31-8-929

İzmir müddei umumiliğine Tg. E.

12-9-929 tarih ve 760 numaralı tahrirata cevaptır.

Bir mahkûmiyet hükmünün tefsirinde veya tayin olunan cezanın hesabında tereddüt edilir yahut cezanın kısmen veya tamamen intacı lâzım geleceği iddia olunursa ne suretle muamele yapılacağı 20 ağustos 929 tarihinde mevkii meriyete girecek olan ceza muhakemeleri usulü kanununun 402 inci maddesinde gösterilmiş olduğundan mezkûr kanunun tatbikine başlandığında o dairede muamele ifası temennisile Tatar Ömer imzalı istida melfufen iade kılındı.

20-8-929

GAYRİ RESMÎ KISIM

CEZA MUHAKEMELERİ USULÜ KANUNUNDA
Zabıta makam ve Memurlarının VAZİFELERİ

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun tatbiki münasebetile Adliye Vekâleti Ceza İşleri Müdürü Aziz Bey Efendi tarafından Ankara zabıtası erkân ve memurinine takrir edilmiştir.

Türkiye Cümhuriyeti hükûmetinin bu sene kabul ve neşrettiği adlî kanunlardan biri de Türk ceza muhakemeleri usulü kanunudur. Bu kanun Almanya muhakemeleri usulü kanununun adlî ve idarî teşkilâtımıza uymayan bazı hükümleri hariç olmak üzere tamamen aynıdır. Bundan evvelki usulü cezaiyemiz ise hemen hemen yarım asır evvel Fransız usulü cezaiyesinden alınmış idi. Aradan geçen bir çok seneler içinde mühim tadil ve tashihlere uğrıyan bu kanun halihazırda ihtiyacatımıza tekabül edememiş ve devletin ceza vermek hakkı ile ferdın müdafaa hakkını müsavi bir tarzda temin ve telif edecek kaide ve düsturları havi yeni bir ceza muhakemeleri usulü kanunu yapılmak lüzum ve zarureti hasıl olmuş olduğundan bu evsaf ve mezayayi haiz görülen Alman ceza muhakemeleri usulü kanunu bu sebeple yeni kanunumuza esas ittihaz edilmiştir.

Kanunumuz dokuz kitaptan müteşekkildir. Birinci kitap umumî hükümlerden bahseder. On bir faslı muhtevidir. Bu fasıllarda sıra ile vazife

ve salâhiyet, hâkimin reddi, kararlar, tebliğ ve tefhim ve mehiller, eski hale getirme, şahitler, ehli hibre ve keşif ve zabıt ve arama ve tevkif ve salıverme, maznuna sorgu, müdafaa gibi bir hukuku amme davasının hemen bütün safahatında mahalli tatbik bulan usul ve kaideler nakil ve tafsil olunmuştur. Bu hükümler her tahkikat safhası için eski kanunumuzda yeri bulunanlar hakkında olduğu gibi başka, başka tayin ve irae olunmamış ve bilâkis umumî kaideler suretinde kanunun başında gösterilmiş olduğundan bir dava hangi bir safhada tetkik edilirse edilsin bu umumî kaidelere müracaatla halli mesele ve ittihazı muamele edilmek muktazi bulunmuştur. Meselâ bir arama yapılmak icap ettiğinde bunu ister ilk veya son tahkikat sırasında hâkim, ister hazırlık tahkikatında ve kanunun caiz kıldığı vaziyetlerde müddei umumî ve zabıta memurları yapmak istesinler hep o fasılda yazilan hüküm ve kaidelere tevfiki muamele ve hareket ederler.

Bundan sonra ikinci kitap gelir ki yedi fasıl altında hukuku amme davasının nasıl ve kim tarafından, ne vakit açılacağını, hukuku amme davasının hazırlanmasını ve ilk tahkikatı, son tahkikatın açılması kararını, duruşma hazırlığını, davaya duruşmayı ve gaiplerin muhakemesini beyan ve tafsil eder.

İşte bu iki kitap fasılları arasından zabıta makam ve memurlarını vazifedar kılan hükümler bir sıra tertibi ile ve birbirlerile olan münasebet gözedilerek nakil ve tafsil olunacaktır.

Ceza muhakemeleri usulü kanununun zabıta makam ve memurlarına tahmil ettiği adlî vazifeler bir suçun işlenmesi ve buna ıttıla ile başlar. Bir suça ıttıla iki suretle olur.

1. İhbar,
2. Görmek ve araştırmak.

Suça ıttıla için hatıra gelebilen bütün şekil ve ihtimaller hep bu iki hal ve surette toplanır. İhbara müteallik usul ve kaidelerden kanunumuzun 151 inci maddesi, bizzat araştırmağa ve tetkik ve tefehhusa müteallik hükümlerden de 152 ve 156 ıncı maddeleri bahseder.

151 inci madde hüküm ve sarahatine göre ihbar tarzı ikidir:

1. Sözle
2. Yazılı bir varaka tevdii suretile olur.

Bir suça müteallik ihbar ister sözle ve ister yazile olsun esas itibarile 1 - Cümhuriyet müddei umumilerine 2 - Zabıta makam ve memurlarına 3 - Sulh hâkimlerine yapılır.

Bundan başka memleketin asayişinden ve huzur ve sükûnundan en yüksek derecede o mahallin valisi veya kaymakamı veya nahiye müdürü mes'ul olduklarından inzibat ve asayişe taallûku derkâr olan ahval ve hadisata karşı bunların lâkayt ve bigâne kalmaları doğru ve caiz görülemeyerek bu makam sahiplerinin de ancak yukarıda sayılan kanunî mercilere verilmek üzere ihbar kabulüne salâhiyetleri kanuna ilâve olunmuştur.

Binaenaleyh bu makam sahipleri de ihbar kabul ve bu ihbarları heman müddei umumiye veya sulh hâkimine veya zabıta makam ve memurlarına tevdi ederler.

Burada kaydi münasip olur ki zabıta makam ve memurları ifadesi yalnız jandarma kuvvetini değil memleketin inzibat ve asayişinin muhafazasına memur diğer kuvvetleri de, polisi de şumulü dairesindedir.

İhbar sözle olur ise kendisine ihbar vukubulan makam sahipleri yani müddei umumî, zabıta makam ve memurları, sulh hâkimi vesairleri keyfiyeti bir zabıt varakası tutarak ve bunun altını muhbire imza ettirerek imza ederler.

Verilen bu izahat mutlak olarak bir suçun ihbar tarzına ve merciine mütedair bulunur. Fakat bazı suçlar vardır ki onların takibi Ceza kanununa veya müteallik bulundukları hususî kanunlar hükmüne göre ya şikâyet veya şahsî dava vukuuna bağlıdır. İşte bu nevi suçların ihbar tarzında kanun diğer suçlara göre bir fark göstermiştir. Takibi şikâyete bağlı olan suçlarda ancak müddei umumî ile sulh hâkimleri sözle veya yazı ile şikâyet kabul ederler. Fakat müddei umumî ve sulh hâkiminden maada olan diğer makam sahiplerine ve memurlara yapılacak şikâyetin mutlaka yazı ile olması şarttır.

Binaenaleyh bu nevi bir suçtan dolayı zabıta makam ve memuruna sözle yapılacak şikâyet kabul olunmaz.

Belki bunun yazile olarak yapılması ve o zaman kabul edilebileceği müştekiye bildirilir.

Bu münasebetle ne gibi suçların takibi şikâyete veya şahsî dava ikamesine bağlı olduğunu kanun sarahati dairesinde ve umumî bir tarzda gözden geçirmek faideli olacaktır.

1 — Ceza kanununun 191 inci maddesinde yazılı tehdit cürümleri.

2 — Karı veya koca aleyhinde birrıza fili şeni davaları.

3 — Kız ve erkek genç kimselere söz atmak, on beşi dolduran bir kızın alacağım diye kızlığını bozmak, kadın kıyafetinde kadınların bulunduğu mahalle girmek fiilleri.

4 — Hakaret cürümleri.

5 — Ecnebi devletlerden birinin reisi aleyhine takibi kendisine taarruz olunan kimsenin şikâyetine bağlı cürümlerden birinin işlenmesi hali (bu takdirde hukuku amme davasının açılması o ecnebi hükûmetin şikâyetine bağlıdır. Madde: 164) keza Türkiye Cümhuriyeti nezdine memur sefirler aleyhine vaki tahkir cürümleri (takibi için tecavüz olunan kimsenin şikâyeti lâzımdır. Madde: 166)

6 — Bir gûna hastalığı ve mutadı olan iştigalâttan mahrumiyeti mucip olmayan veya on günden az bir hastalığı da'î olan müessir fiiller.

7 — Karı veya kocadan birinin diğeri aleyhine rahmü şafkatle kabili telif olmayacak surette muamelelerde bulunması [bu halde mağdur olan tarafın diğeri aleyhine şikâyette bulunması lâzımdır.] Ve kezalik

ailesi ile beraber yaşayan 12 yaşından Küçük bir çocuğa zikrolunan suretlerle fena muamelelerde bulunulması. [Bu mütecaviz şahıs aleyhine takibat icrası çocuğa karşı velâyet ve vasayet hakkını haiz olanların şikâyetine bağlıdır.]

8 — Emniyeti sui istimal cürmü.

9 — Bir kimsenin kaybolmuş bir şey bulup ta bulunmuş eşyanın mülkiyetini iktisap hakkında kanunu medenide yazılı hükümlere riayet etmeksizin temellük iddiasına kalkması ve başkasına ait olup ta bir hata veya tesadüf neticesi olarak eline geçen bir malda mülkiyet iddia etmesi [bu şahıs hakkında takibat icrası mutazarrırın şikâyetine bağlıdır madde: 511]

10 — Sır masuniyeti aleyhindeki cürümler.

11 — Mesken masuniyeti aleyhindeki cürümler.

12 — Kendiliğinden istifayi hak cürmü.

13 — Aharın menkul veya gayrı menkul malını tahrip veya imha etmek veya bozmak veya başkasının arazisine, bağ ve bahçesine hayvan sokarak veya orada bırakarak mezruatına zarar vermek, başkasının hendek veya sabit çit veya daimî parmaklık ile çevrilmiş bir mahalline hakkı duhulü olmadığı halde keyfî olarak girmek veya oradan geçmek ve icapsız başkasının hayvanını öldürmek veya işe yaramaz hale koymak cürümleri.

14 — Kanunen araları ayrılmış karı, koca ve yahut fail ile bir dam altında yaşamayan kardeş ve yahut cürmün mürtekibi ile bir aile halinde yaşayan amca, dayı, yeğen ve ikinci derecede sıhrî akraba arasında vaki hırsızlık, dolandırıcılık, emniyeti sui istimal, eşyayi cürmiye satın almak ve saklamak cürümleri.

15 — Bir kimsenin arazisi dahilinde izinsiz avlanmak cürmü. (Zabıtai saydiye nizamnamesi 47)

16 — Hususî nizamnamesi mucibince kayıt ve tesbit olunan alâmeti farikaların ve beratı istihsal edilen muhteriatın taklidi cürümdür.

17 — Orman nizamnamesine mugayir agaç kat'ı ve inhisar kanunu hilâfına tütün kaçakçılığı gibi cürümler ve sair hususî kanunlarda takibi şikâyete veya şahsî davaya bağlı olduğu yazılı bulunan diğer memnu fiiller. Müddei umumilikçe takip olunabilmek için bunların mutazarrırları tarafından evvel emirde bir şikâyet veya şahsî davada bulunulmak lâzımdır.

İşte bu yerlerde zabıta makam ve memurları ancak yazılı olan şikâyeti kabul ederler.

Bununla beraber gene söylemek faideli olacaktır ki bu sayılan suçlar içinden:

1 — Ceza kanununun 191 inci maddesinde yazılı tehdit.

2 — 193 üncü maddede yazılı haneye taarruz [mesken masuniyeti aleyhindeki cürüm]

3 — 195 ve 196 ıncı maddelerde yazılı gayrin sırrını ifşa [sır masuniyeti aleyhindeki cürümler]

4 — 456 ıncı maddenin son fıkrasında (on günden aşağı hastalığı mucip olan) ve 459 uncu maddenin bir numarasında yazılı fiiller.

5 — Ceza kanununun 480 ve 482 inci maddelerinde yazılı hakaret ve söğme.

6 — Ceza kanununun 516 ıncı maddesinin birinci fıkrasında ve 518 inci maddesinde yazılı izrar ve tahrip cürümleri ile.

7 — Ticaret kanununun 64 ve 65 inci maddelerinde yazılı gayri kanunî rekabet.

8 — Hususî nizamlar ve kanunlarda yazılı edebî ve sınaî mülkiyetlere ve güzel san'atlere müteallik cürümlerden dolayı mutazarrır olan şahıs müddei umuminin iştirakini tahrike hacet olmaksızın hakkı şahsî istemek suretile suçu doğrudan doğruya takip edebilirler ve bu şahsî dava bir zabıt varakası tutulmak üzere zabıt kâtibine yapılacak bir beyan veya karar hâkimine verilecek bir istida ile açılır. Bu karar hâkimliğinin vazifesini teşkilâtımıza karar hâkimliği ilâve olununcaya kadar asliye mahkemesine ait işlerde müstantikler tarafından görülecek ve sulh hâkimine ait işlerde ise doğrudan doğruya o makama müracaat olunacaktır. Bu takdirde sayılan bu fiiller için zabıtanın şikâyet ve ihbar kabulü mevzuu bahsolmaz. Bahsolunan şikâyet veya şahsî dava tabirlerinin delâlet ettikleri manaya gelince:

Öteden beri şikâyet tabiri: bir suçtan mağdur olan şahsın bir hakkı şahsî istemeksizin mücerret aleyhinde işlenen fili beyan ve ihbar etmesi ve şahsî dava tabiri de: bir suçtan mağdur olan şahsın uğradığı zararın tazminini istiyerek suçlu aleyhine şikâyette bulunmasını müfit idi. Bunlar arasındaki farkta şikâyette müddei umumî hukuku amme davasını ikamede muhtar bulunur ve şikâyet olunan fiil mucibi takip bulunmazsa hukuku amme davasını açmaz ve fakat şahsî dava vukuunda hukuku amme davasını açmağa mecbur bulunurdu. Çünkü şahsî bir hak isteyen kimse ayni zamanda yaptığı müracaatla mahkeme masraflarını da kabul ve teahhüt etmiş sayılırdı. Yeni kanunumuz bu iki tabir arasında bir fark gözetmek icap etmiyeceğini, bunların bir manayi müfit olarak ayni hükme tabi olacağını bildirmiştir. Esasen yeni kanuna göre hakkı şahsî istense bile müddei umumî ikinci davaya mecbur değildir. binaenaleyh takibi şikâyete bağlı suçlarda şikâyetin hangi makamlara ne şekilde yapılabileceğine dair yukarıda söylenilen hüküm takibi şahsî davaya bağlı bulunan suçlarda da tamamile cari olacaktır. Yani ceza kanununun takibi şahsî dava vukuuna bağlı kıldığı bir suç için de zabıta makam ve memurları şikâyete bağlı olan işlerde olduğu gibi ancak yazılı olarak kendilerine verilecek şikâyeti kabul edecek ve sözle olan şikâyeti dinlemiyecektir.

Bir suça ıttılaın birinci şekil ve sureti hakkında zabıta makam ve memurlarını alâkadar eden bu malûmatı verdikten sonra bizzat müşahe-

de ve tatbike ve araştırmağa müteallik ikinci ıttıla yoluna gelelim:

Kanunun 152 inci maddesinde görüleceği veçhile bir ölümün tabiî sebeplerden ileri gelmediği şüphesini verecek emareler olduğunda ve yahut meçhul bir şahsın ölüsü bulunduğunda zabıta ve belediye memurları ve yahut köy muhtarları keyfiyeti derhal müddei umumî veya sulh hâkimine bildirmeğe mecburdur.

Bu hüküm nefse karşı olan sui kasta ıttılada zabıtanın ilk yapacağı işi ve vazifeyi gösterir. Bu ıttıla memurun ister tesadüfî olarak görmesi veya tetkik ve tefehhusu ile ve ister bir az evvel izah edilen tarzda her hangi bir ihbar üzerine ölünün aranıp bulunması suretile olsun.

Bu vaziyette müddei umumiliğe veya sulh hâkimine ihbar mecburiyeti ilk sırada müsavi olarak zabıta ve belediye memurlarına raci bulunur. Fakat köylerde bu mecburiyetin muhtarlara da tahmili faideli görüldüğünden köy muhtarları da meclisi âli tarafından maddeye ilâve edilmiştir.

Ölü, müddei umumî veya sulh hâkiminden hangisinin bulunduğu mahalde ise ona haber verilmek lâzımdır, Meselâ: bir nahiyede böyle bir ölü bulunmuştur ve orada yalnız sulh hâkimi vardır. müddei umumî yoktur; o halde sulh hâkimine haber verilir. Sulh hâkimlerine tahkik muamelelerinde vazife verilmesi bir zaruret icabı olduğundan madde tertibine riayet olunarak müddei umumî ve sulh hâkimi bulunan bir mahalde ihbarın her halde müddei umumiye yapılması lâzımdır ve bu bir esastır. Müddei umumi olmayan ve bulunamayan yerlerde sulh hâkimine gidilir.

Müddei umumî veya sulh hâkiminin böyle bir ihbar üzerine ne yapacakları kanunun diğer maddelerinde gösterilmiştir.

Böyle bir ölünün defni her halde müddei umumî veya sulh hâkimi tarafından verilecek yazılı bir ruhsata bağlıdır. Aksi hareket mucibi mesuliyet olur. Netekim ceza kanununun 297 inci maddesinde maktulün cesedini saklayan ve saklatan veya Hükûmete haber vermeksizin ve keşfolunmaksızın gömen ve gömdüren kimselerin üç aydan bir seneye kadar hapis ve 50 liraya kadar ağır cezayi nakdi ile cezalandırılacakları yazılıdır.

Şüpheli bir insan ölüsüne tealluk eden bu vazifeden sonra zabıta makam ve memurları 156 ıncı madde sarahatı veçhile bütün suçları aramakla ve işin tenviri için lâzım gelen acele tedbirleri almakla mükelleftirler. Her hangi bir suçun işlendiği ve faili kim olduğu hakkında tecessüsat ve tefehhusatta bulunmak zabıtanın mühim bir vazifesidir. Kanunun emir ve muktazası olan bu vazife bir suça ıttılaın ikinci bir şekil ve tarzıdır.

Zabıta memurlarının her vakit bir suç işlemiş olup olmadığını dikkat ve itina ile araştırmaları lâzımdır. Bunun için şüpheli olan veya hadiseden malûmatı bulunan kimselerin ifade ve bilgilerine müracaat edebilirler. Ve fakat bu hususta gerek maznun ve gerek şahit olacak kimseleri da-

vet için cebir kullanamazlar. Ancak teehhüründe zarar umulan hallerde şahit olacak kimse isim ve ikametgâhını söylemezse bunu salâhiyetli makam huzuruna sevkederler. Maznunlar hakkında yapılacak muamele ileride tafsil olunacaktır. Bu suretle bir suçun işlendiğine vakıf olan zabıta memurları işin hakikat ve mahiyetinin tenviri için icap eden acele tedbirleri alır. Bu tedbirleri almakta zabıta memurları doğrudan doğruya vazife sahibidirler. Hiç bir yerden emir almağa ve emir beklemeğe ihtiyaçları yoktur.

Bununla beraber zabıtanın doğrudan doğruya ifa etmekte olduğu işlerde de müddei umumî hadisenin kendisine ihbar edilmesini beklemeksizin her vakit ve her halde re'sen yapılacak olan bu tetkikata vaz'iyet edebilir.

Yukarıdaki yollarla suça muttali olan zabıta makam ve memurları eğer icap ediyorsa işin tenviri için acele tedbirleri aldıktan sonra bu bapta tanzim edecekleri evrakı derhal müddei umumiliğe göndereceklerdir. Ancak (hâkim tarafından derhal icrası muktazi tahkik muamelelerine lüzum görüyorlarsa evrakı doğrudan doğruya sulh hâkimine de verebilirler.)

Zabıta vazifesinin hudut ve şümulünü gösteren bu hükümler tetkik ve tafsile şayandır.

Bir kerre zabıta memurlarının muttali oldukları suçtan derhal müddei umumiyi haberdar etmeleri lâzımdır. Bilhassa ağır cürümlerin ihbarında taraflarından yapılması caiz olan acele tedbirler cümlesinden olan işlerin bitirilmesi de beklenilmez. Fakat mühim ve müstacel olmayan hallerde hadiseyi tamamile meydana çıkardıktan sonra ihbar caiz olur.

Zabıta makam ve memurlarının icabı halinde alacakları acele tedbirler, sıra ile zabıt ve arama, suçluyu muvakkaten yakalama, yakalama müzekkeresi tastiri ve 157 inci maddede yazılı salâhiyetin istimali gibi muamelelerin yapılmasıdır.

Zabıta memurları tarafından evrakın doğrudan doğruya sulh hâkimine verilmesi, keşf icrası ve bir şahidin yeminli olarak dinlenmesi ve muvakkaten yakalanan bir suçlunun hemen hâkim huzuruna çıkarılması ve şüpheli bir ölüm hali gibi hâkim tarafından icap eden her hangi bir tahkik muamelesine lüzum hasıl olan hallerde olur.

Zabıta memurlarının acele tedbirler tabirile yapmak vazife ve salâhiyetleri olan kanun hükümlerinin veya hâkim tarafından derhal icrasını lüzumlu gördükleri tahkik muamelelerinin etrafile tetkiki kanunun 156 ınc[1] maddesinin zabıtaya tahmil eylediği vezaifi temamile irae ve tayin eder.

Şimdi kanun tertibi veçhile zabıt ve aramada zabıta vazifesini tetkik edeceğiz.

ilk olarak bilmek lâzımdır ki kanunda mevzuu bahsolan zabıt ceza takibatına esas ve mesnet olacak muayyen eşyanın zaptıdır. Yoksa bazı hususî kanunlarda bahsedilen ve tahdidi mazarrat cümlesinden bulunan

34

bazı eşyanın zaptı ve imhası sadetten hariçtir, meselâ belediye nizamatına göre kokmuş veya bozulmuş olarak görülen bir eşyanın veyahut mezbahalarda hastalıklı bir hayvan etinin zabıt ve imhası bu fasıl maksudu haricindedir.

Ciheti cezaiyede (1) tahkikat için sübut vasıtalarından olmak üzere faideli görülen (2) veyahut müsadereye tabi bulunan eşya göz önünde mevcut bulunur ise muhafaza ve başka suretle emniyet altına alınır. Müsadereye tabi olan eşyayı Türk ceza kanununun 36 ıncı maddesi (kullanılması, yapılması, taşınması bulundurulması, satılması cürüm veya kabahat teşkil eden eşya bir ceza mahkûmiyeti olmasa ve file ait bulunmasa bile mutlaka müsadere olunur.) diye tarif ve hakkında terettüp eden hükmü izah ediyor.

Eğer bu eşya bir şahsın yanında bulunur ve bu sahsın rızasile bunları teslimden kaçınırsa zaptolunabilir. Şu halde zabıt muamelesi mevcut olan ve fakat zilyeddi tarafından teslimden çekinilen eşyalar hakkında tatbik olunur. Ve böyle bir eşyayı yanında bulunduran böyle bir kimse talep üzerine bu eşyayı göstermek ve teslim etmekle mükellef bulunur. İmtina halinde hâkim tarafından 63 üncü maddede yazılı cebir hapsi tatbik olunur. Şu kadar ki bu hapsin tatbiki için matlup eşyanın bu kimse nezdinde olduğu kat'iyetle bilinmek lâzımdır. Bu noktada şüphe ve tereddüt var ise bu kimse hakkında arama muamelesi yapılır. Cebir hapsi şehadetten çekinmeye haklı olanlar hakkında tatbik olunur.

Zabıt, Teşkilâtı Esasiye kanunu ile müemmen efrat hukukuna, hakkı mülkiyete bir tecavüz olduğundan her halde kanun dairesinde salâhiyetli hâkim tarafından bu bapta bir karar verilmedikçe yapılmaz. Zapta karar vermek hâkimindir. Ancak kaçırılmak ve mahv ve ziyaa uğratılmak ihtimali olan ve hulâsa varit görülen her hangi bir mülâhaza ile gecikdirilmesinde mazarrat görülen hallerde evvelden hâkimin kararını almaksızın Cümhuriyet müddei umumilerine ve bunların muavini sıfatile emirlerini icraya memur olan zabıta makam ve memurları zabıt muamelesi yapabilirler.

Kanunda Cümhuriyet muddei umumileri ve bunların muavini sıfatile emirlerini icraya memur olan zabıta memurları denmesinden maksat zabıta memurlarının müddei umumiye niyabeten ve bu sıfatla kanunen haiz oldukları salâhiyete müsteniden zabıt muamelesini ifa edeceğini zikir ve beyandır. Yoksa müddei umuminin muavini sıfatile onu her bir hadise hakkında tahsıs ile vereceği emri ifa cümlesinden olarak zabıt muamelesini yapacak demek değildir. Zabıta memuru da doğrudan doğruya zarureti takdir edecek ve zabıt muamelesi yapacaktır. Ve ancak bu vazifeyi müddei umumiye niyabeten ve ona muavin olarak yapmış olacaktır.

İster müddei umumî ve ister zabıta memurları tarafından olsun evvelden hâkimin kararını almadan yapılan zabıt muamelesinde ya alâkadar şahıs veya onun mümeyyiz bulunan hısımları hazır bulunur veyahut bulun-

maz. Hazır bulunduğunda ya zabıt muamelesine itiraz eder veya itiraz etmez. Eğer alâkadar şahıs veya bunun mümeyyiz olan hısımları zabıt sırasında hazır bulunmuş veya bunlardan biri hazır olup ta zabıt muamelesine itiraz etmiş olursa zabıt muamelesini yapan memur bunu üç gün içinde hâkime tasdik ettirmeğe mecburdur. Bununla beraber kendi nezdinde zabıt yapılan kimse her ne zaman isterse bu hususta hâkimden bir karar isteyebilir. Meslâ: Evvelce zabıtta hazır bulunmuş ve açıkça zapta itiraz etmemiş olan bir kimse istediği zaman hâkimden bu bapta bir karar isteyebilir.

Bu muamele hukuku amme davasının henüz açılmamış olduğu haldedir. Eğer zabıt muamelesi hukuku amme davası açıldıktan sonra gene suçun izlerinin ve asar ve alâiminin tetkik ve tefehhusu sırasında müddei umumî veya zabıta memurları tarafından yapılmış ise o halde de veya bakmakta olan hâkim üç gün içinde bu muameleden haberdar edilir ve zabt olunan eşya emrine hazır bulundurulur.

Zabıta memurları acele tedbirler cümlesinden olarak eşya zaptında yukarıda görüldüğü veçhile keyfiyeti tanzim ettikleri evrak ile beraber müddei umumiliğe bildirirler müddei umumî zaptı lâzımlı ve varit gördüğü surette hâkime zikir olunan müddet zarfında arzı mesele eder.

Hukuku amme davası henüz açılmadan evvel zapta karar vermek selâhiyeti zabıt muamelesinin yapıldığı mahallin sulh hâkimine aittir.

Harp gemileri dahil olduğu halde askerî hizmetlere mahsus yerlerde yapılacak zabıt muamelesi hâkim veya müddei umuminin talep ve iştirakile askerî makamlar tarafından yapılır. Ancak bu yerler ordu ile alâkası olmayan kimseler tarafından münhasıran iştiğal ediliyorsa o vakit askerî makamların müdahalesine lüzum yoktur.

Maznuna gönderilen mektuplar ve telgraflar ve sair mersuleler bilâ kaydüşart posta ve telgrafhanelerde zabit olunabilir. Fakat maznunun gönderdiği ve keza maznuna gönderildiği bazı hallerden, delillerden anlaşılan, mektup, telgraf ve sair mersuleler mündericatının tahkikat mevzuu için mühim ve kıymetli olduğu evvelden bilinirse o vakit zabıt olunabilir. Postahane ve telgrafhanelerde bu kabil mektup ve telgraf ve sair mersulelerin zaptı münhasıran hâkime ve müstacel hallerde müddei umumiye aittir.

Zabıta makam ve memurları bu yerlerde yani posta ve telgrafhanelerde zabıt muamelesi yapamaz.

Bu selâhiyet kendilerinden esirgenmiştir. Hatta müddei umumiler bile bu yerlerde zapta salâhiyettar bulundukları evrakı açıp okumağa selâhiyetli değildirler. Çünkü teşkilâtı esasiye kanunumuzun 81 inci maddesinde - Postalara verilen, mektuplar her nevi emanetler selâhiyettar

müstantik ve mahkeme kararı olmadıkça açılamaz - deniyor. Hiç bir kanun bu esas kanuna muhalif ahkâmı ihtiva edemez.

Buraya kadar zabıt muamelesi sureti umumiyede tetkik olundu; fakat bu hükme istisna teşkil eden ve zaptı caiz olmayan bazı eşyalar da vardır.

1 — Resmî dairelerde saklı evrak ve sair vesikalar mündericatının ifşası memleketin selâmetine zarar vereceği o dairenin en büyük amiri tarafından beyan edilirse bu evrak ve vesikaların gösterilmesi ve temsilini istemez. Bunların ifşasının memleketin selâmetine zarar vereceği o dairenin en büyük amiri tarafından beyan olunmak lâzımdır. Şu kadar ki bu beyan kâfi görülmezse o dairenin mensup olduğu vekâlete müracaat olunabilir. Bu tekayyüt ve ihtimam adalet işinin gelişi güzel ihlâl edilmemesini temin içindir.

2 — Bu resmî ve mahrem evrak ve vesikalardan başka, maznun ile kanunun 47 ve 48 inci maddeleri mucibince şahitlikten çekinmek hakkını haiz olan kimseler arasında taati olunan mektuplar bu kimseler yani şehadetten çekinmeğe hakkı olanlar yanında bulundukça ve bunlar tahkikatın mevzuu olan vak'alara iştirak etmiş olmak veya yataklık etmek şüphesi altında olmadıkça zaptedilmez.

47 inci madde mucibince mutlak surette şehadetten çekinmeğe hakkı olanlar:

1 — Maznunun nişanlısı.

2 — Maznunun evlilik bağı kalmasa bile karısı veya kocası.

3 — Maznunun nesepten veya sebepten usul ve füruu yahut üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) nesepten veya kendisile sıhriyet hasıl olan evlilik bağı kalmasa bile ikinci dereceye kadar (bu derece dahil) sebepten civar hısımları ve maznun ile aralarında evlâtlık bağı olanlardır.

48 inci madde mucibince takyidî olarak şehadetten çekinme hakkını haiz olanlar sıfat ve san'atları icabınca muttali oldukları sırlara müteallik olmak üzere müdafiler ile hekim ve ebelerdir. Müdafiden murat icrayı vekâlete mezun avukatlar ve dava vekilleridir. Bunlar meslek ve san'at esrarlarını ceza tehdidi altında muhafazaya mecburdurlar.

Ceza kanununun 168 inci maddesinde (bir kimse resmî sıfatı veya meslek ve san'atı icabı olarak ifşasında zarar melhuz olan bir sırra vakıf olup ta meşru bir sebebe müstenit olmaksızın o sırrı ifşa ederse üç aya kadar hapis ve 50 liraya kadar ağır cezayı nakdiye mahkûm olur.) denilmekte ve böylece usul kanunumuzun hükmü ceza kanunu mevzuuna da uygun bulunmaktadır. Aksi hal bir kanunun ceza tahdidi ile muhafazasını lüzumlu gördüğü şeyi diğer kanunun kuvvet sarfile ihlâli demek olarak telif olunmaz bir tezat husule getirirdi.

Yalnız bu istisna teşkil eden hükümlerde iki cihete dikkat olunmak icap eder.

Birisi bu mektuplar her halde sayılan bu kimseler yanında olmalıdır. Maznunun yanında olan veyahut her nasılsa başkalarının eline geçmiş bulunan mektupların zaptı caizdir. Çünkü bu halde kanunun gözetmek istediği gaye esasen kendiliğinden mahvü zail olmuştur.

Diğeri de maznun aleyhinde tahkikata esas olan fiilde bu kimselerin iştiraki olmaması ve ona yataklık ettikleri şüphesi altında bulunmamaları lâzımdır. Aksi takdirde kendileri de maznundurlar. Her maznun nezdinde umumî hükümler dairesinde zabıt muamelesi yapılır. Kendilerinin bundan hariç tutulmasına bir sebep ve hikmet tasavvur olunamaz.

[MABAADİ VAR]

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

Türk Temyiz Mahkemesi Kararları

Müruru zaman iktisabı

(1) Kanunu medeninin 639 uncu maddesinde beyan olunan mururu zaman iktisabı kanunu mezkûrun sureti meriyet ve şekli tatbiki hakkındaki kanunun 20 inci maddesinde musarrah olduğu üzere kanunu medeninin meriyeti tarihinden itibaren başlayacağından kanunu mezkûrun meriyetinden evvelki kavanin ahkâmına mülk olup ta kimse uhtesine Tapuda mukayyet olmayan bir gayri menkule kanunu medeninin meriyeti tarihine kadar yirmi sene vaz'ıyet ve tasarruf edilmiş olsa bile hükmü yoktur. Çünkü kavanini sabıka mucibince emlâkte müruru zaman esbabı temellükten değildir.

(2) Tapuda mukayyet olmayan emlâk haddında kanunu medeninin tarihi mer'iyetinden mukaddem geçen vaz'ıyet müddeti kanunu medeninin tayin ettiği müruru zaman iktisabı müddetinde mahsup edilemez.

Ödemişin Hacı imam mahallesinden berber Hacı Mehmet mahtumu Mehmedin yirmi seneyi mütecaviz bir zamandanberi tahtı tasarruf ve temellükünde bulunan hudut ve mevkii malûm dört buçuk dönüm yemiş bahçesindeki hissei şayıasının namına tescili talebile hazinei maliye aleyhine ikame eylediği davadan dolayı ödemiş hukuk hâkimliğinden sadır olan 8 Şubat 929 tarih ve 87 No. lı ilâmın temyizen tetkiki hazinei müşarün ileyha vekili Nazif Bey tarafından müddeti kanuniyesi zarfında ba arzuhal talep olunmakla mezkûr ilâm evrakı hükmiye ve temyiziye ile birlikte mütalâa ve tetkik ve icabı keyfiyet müzakere olundukta:

Kanunu medeninin altıyüz otuz dokuzuncu maddesinde beyan olunan müruru zaman iktisabı kanunn mezkûrun sureti meriyet ve şekli tatbiki hakkındaki kanunun yirminci maddesi mucibince kanunu medeninin meriyeti tarihinden itibaren başlayacağından ve müddeabih dört buçuk dönüm yemiş bahçesine kanunu medeninin meriyetinden evvel yirmi sene bilâ niza vaz'ıyet ve tasarrufu sabit olsa bile o tarihte merî' kanun ahkâmına nazaran emlâkte müruru zaman esbabı temellükten olmadığı yani bir kimse bir mülke tulü müddet vaz'ıyet etmesile onun maliki olamayacağı cihetle hükümsüz olup binaenaleyh mukaddema geçen müddetin medarı iktisap olmamasına mebni kanunu medeninin tayin ettiği müruru zaman iktisabı müddetine mahsup edilemeyeceği ve kanunu medeninin meriyete girdiği tarihten itibaren henüz yirmi sene mürur etmemiş olmasına göre kanunu mezkûrun altıyüz otuz dokuzuncu maddesinin filhal hadisede kabiliyeti tatbikiyesi olmadığı halde müddeabih yemiş bahçesinin tapuda kaydı olmadığından ve müddei ile murisinin yirmi seneyi mütecaviz bilâ niza vaz'ıyet ve tasarrufları bilbeyyine sabit bulunmuş olduğundan bahsile maddei mezkûreye istinaden tescile hükmolunması muhalifi kanun bulunmuş ve sonra nakzı hakkındaki talep bu sebeple varit ve beca görülmüş olduğundan hukuk usulü muhakemeleri kanununun dörtyüz yirmi sekizinci maddesine tevfikan hükmü mümeyyizünbihin nakzına ve nakzı vaki dairesinde ifayı muamele olunmak üzere evrakın mahalline iadesine ve berveçhi zir bin altmış iki kuruş masarifi temyiziyenin ileride haksız çıkacak tarafa aidiyetine 9 mayıs 929 tarihinde müttefikan karar verildi.

Temyiz Mahkemesi birinci hukuk dairesi — Esas No. 2401 Karar No. 1942

Filişeni

Filişeni icrası için haneye girmek mustakil bir cürümdür.

1 - Filişeni icrası için haneye duhul keyfiyetinin ayrıca bir cürüm olduğunun nazara alınmaması kanuna mugayirdir.

2 - Filişeni ef'alinde eşhasın taaddüdü 417 inci maddenin tatbikını muciptir.

Kula ağır ceza mahkemesinden sadır olan hükmü havi 16-12-928 tarih ve 160 numaralı zabıtnameyle müttehemlerin Temyiz lâyıhası ve evrakı müteferrıası Başmüddei umumilik memuriyeti aliyesinin 20-1-929

tarih ve 343 numaralı tebliğnamesile tarihi mezkûrda mahkemei temyiz birinci ceza dairesine tevdi kılınmakla mütalâa olundu.

Mezkûr zabıtnamenin hulâsası: Kulanın Silindi nahiyesinden Ahmet hoca oğlu Emin kerimesi ve asker Mehmedin zevci menkûhası 21 yaşında Şerifenin rızası hilâfına leylen hanesine duhul ve tehdit ile cebren fili şeni icrasına teşebbüs eylemek maddesinden müttehim ve gayri mevkuf bulunan mezkûr nahiyeden Bodur zade Hacı Süleyman mahtumu Şaban Efendi ve fiili mezkûrda fer'an zimethal ve gayrı mevkuf Topal oğlu Mustafa mahtumu Hasanın cereyan eden muhakemeleri neticesinde Müttehemanı merkumandan Şabanın avlu duvarı ve merdiven kapısı bulunmayan müddeiye Şerifenin hanesine girerek teşebbüsü tam suretile cebren fili şeni icrasına mücaseret eylediği ve Hasanın dahi gözcülük etmek suretile muavenet ve müzaherette bulunduğu usulen sabit olduğundan olveçhile mücrimiyetlerine ve kanunu cezanın 416,62 ve merkumandan Hasanın 56 ıncı maddelerine tevfikan ve tenzilen Şabanın on ay ve Hasanın beş ay ağır hapse mahkûmiyetlerine hükmü karar verildiğini natıktır.

Zikrolunan tebliğnamede: Rıza hilâfına haneye girmek filinin tetkik olunmaması yolsuz bulunmakla mezkûr hükmün nakzı talep edilmiştir.

Tetkikatı temyiziye ledelicra: Tebliğnamede dermeyan olunan itiraz varit olduğu gibi 417 inci maddenin nazara alınmamış olması da yolsuz ve hükme müessir ve müstelzimi nakız esbaptan bulunmuş ve merkumanın lâyıhai temyiziyeleri müeddası gayri varit görülmüş olduğundan reddile hükmü mezkûrun esbabı mebsutaya binaen usulü muhakematı cezaiye kanununun 314 üncü maddesine tevfikan nakzına ve evrakın mahalline iadesine ve 800 kuruş nakız harcının ilerde haksız çıkacak taraftan tahsiline 23-1-929 tarihinde müttefikan karar verildi.

Temyiz mahkemesi birinci ceza dairesi	Esas No. 246 karar No. 242

İsviçre Federal Mahkemesi Kararları

İflâsın kapanmasından sonra takip

İster iflâsi adi veya basit surette yapılmış olsun, isterse mevcudun ademi kifayesi yüzünden isviçre icra kanununun 230 uncu maddesi mucibince tasfiye tatil edilmiş olsun bir anonim şirketi aleyhinde iflâsın kapanmasından sonra bir daha haciz tarikile takip yapılamaz.

(Blankart) davası hakkında 17 şubat 1916 tarihli kararında [Resmî ceride 42, III 37 ve müteakibi. Paragraf 5 No. 68.]

İsviçre temyiz mahkemesinin icra ve iflâs dairesi, ticaret sicilinden tayyinden sonra, bir anonim şirketi aleyhine hiç bir icra takibatı yapılamıyacağına hükmetti.

Bundan başka, amelî noktai nazardan vazii kanunun anonim şirketin tasfiyesini ihata eden teminat ile sıhhatini isbat eylediği bu görüş tarzının esası berveçhi ati sebeplere istinat ediyor. [ayni ceridenin 40 ıncı parağrafı] kollektif ve komandit şirketlerden farklı olarak anonim şirketi, [*] hissedarlarından ayrı ve müstakil bir varlıkla bir şahsiyeti hükmiye

[*] İsviçre esasatı hukukıyesi kollektif ve komandit şirketlerin şahsiyeti maneviyesi olmadığı esasını kabul etmektedir. M. F.

47

teşkil ediyor. Şirketin sermayesi hissedarların malı olmayıp belki onların ittihadından hasıl olan bir teşekküle aittir.

Diğer cihetten anonim şirketin mevcudiyeti ticaret sicilinde yapılacak tescile bağlıdır. Onun tayyı ve müteakiben tasfiyenin kapatılması şirketin ilgası demek olur. Tasfiye memurlarının ve müdürlerin salâhiyetleri nihayet bulur ve hiç bir kimsenin hukukî bir muameleyi kabul ve şirketi taahhüt altına sokmak sıfatı kalmaz. binaenaleyh bu andan itibaren şirket aleyhine takibat icrası keyfiyeti mevzu bahs olamaz.

Fon G. masası [iflâs eden bir anonim şirket alacaklısı] (Blankart) kararı prensipinin haddinden fazla mutlak olup bunun bir tasfiyenin tatilini takip eden bir iflâsın neticesinde yapılan tay ve iptale tatbik edilemiyeceğini iddia ediyorlar. haczin bu iddiaya istinaden dermeyan ettiği İsviçre iflâs kanununun 40 ıncı maddesi [Türk icra kanunu Md. 32] yanlış anlaşılıyor; o maddeye nazaran: «Ticaret siciline mukayyet olup bilâhare sicilden tay edilenler federal ticaret gazetesinde işbu tay keyfiyetinin ilânını takip eden altı ay içinde iflâs yolile takibe tabi tutulurlar.

Bu suretle istimal olunan kaziyeler meydana geliyor. İcra ve iflâs kanununun 40 ıncı maddesi hakikatte ancak iflâs yolile takibe müsaade ediyor ve bir haciz yolile takip esasını dermeyan etmek imkânsız bulunuyor. Bundan maada 40 ıncı madde ancak birrıza sicilden tay keyfiyetini istihdaf eder. [Jager 6 ya bakınız] ve tay keyfiyeti bir iflâs kararı neticesi vukubulursa bu madde gayri kabili tatbik bir hale gelir.

(Blankart) kararile vazedilmiş olan prensipe gelince: Bu prensipin hiç şüphe yok ki anonim şirketinin, iflâsı halinde, ticaret sicilinden tayyi ve müteakiben iflâs kararının ilânı gününden itibaren mevcudiyeti kalmayacağı suretindeki vaziyetine tatbik imkânı yoktur. [İsviçre icra kanunu Md. 176. Türk İcra kanunu Md. 158] ve tasfiye esnasında müflis bir şirket halinde mevcut olacağı kendiliğinden anlaşılır.

İflâsın açılması onu, mülkiyetini masaya intikal ettirmek için bütün emvalinden tecrit ve mahrum etmez.

Yalnız masanın, emvalini paraya tahvil için onu emvaline vaz'ı yetten men ve iflâs halinin verdiği salâhiyet derecesinde onun namına, bilhassa tasfiye muamelâtı aleyhinde şikâyet, iflâsın feshi ve yeniden ticaret sicilline kayt gibi muamele ifasından kendi uzuvlarını menetmez.

Fakat iflâsı, ahkâm ve eşkâli dairesinde tasfiyesi için ticaret sicilinden tayyını müteakip şirket baki ise iflâs için takip edilecek muameleden sonra devam etmez. İkmal edilen bu muamele - adi ve basit bir tasfiyenin kapatılması kararile yahut mevcudun ademi kifayesi hasebile tasfiyenin tatili suretinde verilen bir emir ile olsun - ticaret sicilinden tay muamelesi kat'î bir mahiyet alır ve şirketin mevcudiyeti hukukiyesi kalmaz,

Filhakika iflâs muamelâtı şirketin bütün emvalini nakte tahvil edilmeden de nihayet bulabilir. Fakat mümeyyiz lehine bir delil istihracı mümkün olamaz. Eğer mevcudiyetin yetişmemesinden dolayı tasfiyenin talikından sonra taharriyat esnasında elde edilemeyen, bir basit ve adi tasfiye masraflarını tesviyeye kâfi miktarda emval keşfedilirse, alacaklılar tatil kararının feshini icra memurundan talep edebilirler. İcra dairesince bilinen ve defteri yapılmış olan emvale gelince; gayri menkullerin paraya tahviline dair olan talimatnamenin 134 üncü maddesi ipotekli alacaklılara tasfiye kararına bakmayarak, ipotekli gayri menkullerin kendi lehlerine tasfiyesini talepte muhtar bırakmaktadır; kıyas tarikile ayni muhtariyete menkul emval ile temin edilmiş, ve hakkı hapsi kabul edilmiş alacaklılara da tanımak mecburiyeti vardır. Haczin ihbarına rağmen o anden itibaren rehnin paraya tahvili yolile takip imkânını kabul etmek lüzumu yoktur. Rehinli alacaklılar rehinlerinin tasfiyesi için iflâs memuruna müracaata muktedir ve mecburdurlar.

Yalnız rehnedilmemiş ve hattâ basit bir iflâs tasfiyesi masraflarını dahi kapatmağa gayri kâfi bazı emval bulunduğu zaman bu emvalin vaziyetinin ne olacağı cayı sualdir. Fakat bu ihtimal haciz yolile takip imkânını kabul ettirememekle beraber aynen hadis olmaz. Filhakika (Vümonta) anonim şirketi iflâsa düştüğü zaman hiç bir malı mevcut olmadığı, bütün emvalin tasfiyesi lüzumu için şirketin devam ettiği iddiası, imkânsız olması dolayısile kabul edilmiştir.

Mümeyyiz, hakikatte bizzat arzettiği gibi (Vümonta) anonim şirketi aleyhine, haczi kabil emvali olmadığına dair bir zabıt varakası elde etmek ve bilâhare borç ödemeden aciz vesikası mahiyetinde olan bu zabıt varakası elde etmek ve bilâhare borç ödemeden aciz vesikası mahiyetinde olan bu zabıt varakasına istinaden iptal davası ikame etmek gayesile takipte bulunduğunu iddia etmiyor. Bu çeşitli iddia her zaman gayri kabili kabuldür. Eshama munkasem bir şirket alacaklısı hakkında bir şahsı hakiki gibi borçlusu aleyhine emvalin ademi mevcudiyeti hasebile tatil edilmiş bir iflâstan sonra haciz yolile bir takipte bulunamaz; ve iptal davası ikamesi için kendisine bir borç ödemeden aciz vesikası verdiremez. Tekemmül etmiş veya İsviçre icra kanununun 230 uncu [Türk İcra kanunu 212] maddesi mucibince tatil edilmiş bir tasfiye yapıldığı takdirde iflâs muamelesinin kapatılması üzerine ticaret sicilinden tay keyfiyetinin kat'ileşmesinden itibaren anonim şirketi mevcudiyetini gaybeder. Maamafih bir anonim şirketinin muamelâtı aleyhinde yapılacak ibtal davası ancak, masa tarafından bizzat veya İsviçre icra kanununun 260 ıncı [T. İ. K. 242] maddesi hükmüne tevfikan masa namına iflâsı halinde yapılabilir. Şirketin, iptali mucip muameleler ettiğini anlayan alacaklılar o anden itibaren ancak iflâsın devamı için lâzımgelen

49

masrafları tediye ve masa hukukunun inkitaını talep suretile bu muameleler aleyhinde müracaatta bulunabilirler.

Aynile Fon G. masası, muktezi avansın sarfedilmemesini talep ediyor ve bu bütün iptal davası ihtimallerini gaybettiriyor.

Eğer defter tutma esnasında masaya terettüp eden iptal iddiaları yapılmamış ise, masanın iflâs memuruna müracaatle tatil emrinin feshini talep hakkı mevcut olacaktı. Bu vaziyette onun tasfiye masrafı olarak tahmin edilen meblâğı depo etmesi icap eder. Nazarı dikkate almak lâzımdır ki bu davadan ağlebi ihtimal ancak, bir ilân, hasılatın tetkiki, alacaklılar sıra defteri tanzimi, masa haklarının hitamından ibaret olan basit bir tasfiye için 250 franklık bir avans tarifeye nazaran hadden fazla görünür.

[8 kânunevvel 1927, İcra ve İflâs dairesi,
« Fon Glenck » ile « Genf » arasındaki dava]

Mütercimi
M. F.

kazası dairesinde yapılması lâzım gelen tahkikat işlerini yapar.

Üçüncü Fasıl

Hâkimin davaya bakmaması ve reddi

Hâkimin davaya bakamayacağı haller

Madde **21** Hâkim aşağıda yazılı hallerde hâkimlik vazifesini yapmaz;

1 - Suçtan kendisi zarar görmüşse

2 - Sonradan kalksa bile maznun veya mağdur ile aralarında evlilik veya vesayet rabıtası bulunmuşsa

3 - Maznun veya mağdurun nesepten veya sebepten usul veya fürüu veya bunlarla evlât edinme rabıtası ve yahut maznun veya mağdur ile aralarında üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) nesepten veya kendisile sıhriyetten hasıl olan evlilik kalmasa bile ikinci dereceye kadar (bu derece dahil) sebepten civar hısımlığı olursa

4 - Ayni davada Cümhuriyet müddei umumiliği, adliye zabıta memurluğu vazifesini yahut mağdur veya maznunun müdafiliğini yapmış bulunursa

5 - Aynı davada şahit veya ehli hibre sıfatile dinlenmişse.

Karara iştirak edemiyecek hâkimler

Madde **22** Aleyhinde kanun yollarından birine müracaat edilmiş olan bir hükme iştirak eyleyen hâkim mafevk mahkemesince bu hükme dair verilecek karara iştirak edemez.

Karar hâkimi ile ilk tahkikatı yapmış olan müstantik o davanın muhakemesinde bulunamaz.

Hâkimin ret sebepleri ve kimlerin talep edebileceği

Madde **23** Hâkimin vazifesini yapmaktan memnu olduğu hallerde reddi istenebileceği

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

51

gibi bitaraflığını şüpheye düşürecek diğer sebeplerden dolayı da reddi talep olunabilir.

Cümhuriyet müddei umumisi, maznun ve davacı hâkimi ret talebinde bulunabilirler.

Bunlardan herhangi biri tarafından talep olunursa hükme iştirak edecek hâkimlerin isimleri kendilerine bildirilir.

Bitaraflığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı hâkimin ret talebinin zamanı

Madde **24** Bitaraflığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı bir hâkimin reddi asliye mahkemesinde son tahkikatın açılmasına dair olan karar ve Temyiz mahkemesinde duruşmalı işlerde raportör âza tarafından yazılmış olan rapor okununcaya ve duruşmasız işlerde heyetce temyiz tetkikatı başlayıncaya kadar istenebilir.

Hâkimin ret talebi nasıl yapılır ve usulü

Madde **25** Hâkimin reddi mensup olduğu mahkemeye verilecek istida ile yahut bu hususta bir zabıt varakası tanzim edilmek üzere mahkeme kâtibine yapılacak beyanla olur.

Reddi talep eden taraf ret sebebini ispat ile mükelleftir. Yemin delil olmaz.

Mahkeme reddi istenilen hâkimden ret sebebi hakkında izahat isteyebilir. Hâkim de ret sebepleri hakkındaki mülâhazalarını bildirir.

Hâkimi ret talebine Karar verecek mahkeme

Madde **26** Hâkimin reddi talebine, mensup olduğu mahkemece karar verilir. Ancak reddolunan hâkimin müzakereye iştirak edememesinden mahkeme teşekkül edemezse karar itası; reddolunan hâkim asliye mahkemesine mensupsa bu mahkemenin kazası dairesinde bulunduğu ağır ceza işlerini gören mahkemeye, ve reddolunan hâkim ağır ceza işlerini gören mahkemeye mensup ise en yakın ağır ceza mahkemesine aittir.

Ret talebi müstantik veya karar hâkimi aleyhinde olursa mensup oldukları asliye mah-

kemesi ve sulh hâkimi ve hâkimi münferit aleyhinde ise kazası dairesinde bulunduğu ağır ceza mahkemesi karar verir.

Reddolunan hâkim ret talebinin muhik olduğunu tasdik ederse ret hakkında bir karar verilmez.

Ret talebi üzerine verilecek kararlar ve müracaat edilecek kanun yolları

Madde **27** Reddin kabulüne dair olan kararlar kat'idir. Reddin kabul edilmemesine dair olan karar aleyhine acele itiraz yoluna müracaat olunabilir.

Hâkimi ret talebinin esassız olduğuna dair verilecek karar aleyhine ancak esas hüküm ile birlikte kanun yoluna müracaat olunabilir.

Reddi istenilen hâkimin yapabileceği muameleler

Madde **28** Reddi istenilen hâkim ret hakkında bir karar verilinceye kadar yalnız tahriri caiz olmayan muameleleri yapar.

Hâkimi re'sen ret kararı

Madde **29** Bir hâkim reddini mucip sebepleri bildirir, yahut bazı haller, bir hâkimin hâkimlik vazifesini ifadan memnuiyeti zannını tevlit ederse bu bapta bir talep olmasa bile temyiz mahkemesi re'sen karar verir.

Zabıt kâtiplerini ret

Madde **30** Bu fasılda yazılı hükümler zabıt kâtipleri hakkında da caridir.

Dördüncü Fasıl

Kararlar, tefhim ve tebliğ

Kararların nasıl verileceği

Madde **31** Davaya duruşma esnasındaki kararlar, iki taraf dinlendikten ve duruşma haricindeki kararlar Cümhuriyet müddei umumisinin yazılı veya şifahî mütaleası alındıktan sonra verilir.

Sebebi yazılmak lâzım olan kararlar

Madde **32** Aleyhine kanun yollarına müracaat mümkün olan veya bir talebin reddine

53

dair bulunan kararların sebebi yazılmak lâzımdır.

Kararın tefhim ve tebliği

Madde 33 Alâkadar tarafın yüzüne karşı ittihaz edilen kararlar kendisine tefhim olunur ve isterse kararın bir sureti de verilir.

Diğer kararlar tebliğ olunur.

Alâkadar olan taraf mevkuf ise tebliğ edilen varaka taleb halinde kendisine okunup anlatılır.

Müddei umumîye verilmesi icap edip etmiyen kararlar ve tebliğat ile kararların İfa ve infazı

Madde 34 Tebliğ veya infaz edilecek kararlar Cümhuriyet müddei umumisine verilir; müddei umumî tebliğ veya infaz için icap eden tedbirleri alır.

Mahkemelerin dahilî muamelelerine veya muhakeme celselerinin inzibatına dair kararlar hakkında bu hüküm cari değildir.

Müstantik ve sulh hâkimi her nevi tebligatı ve karar ve ceza kararnamelerini doğrudan doğruya ifa ve infaz edebilir.

Tebliğat usulleri

Madde 35 Hukuk muhakeme usullerinin tebliğata dair olan hükümleri ceza işlerinin tebliğatında dahi caridir.

Şahit ve ehli hibrenin alâkadar tarafından daveti

Madde 36 Bir ceza davasında alâkadar olup doğrudan doğruya şahit ve ehli hibre davetine salâhiyetli olanlar, bu kimseleri mahkeme mubaşiri marifetile davet ettirirler.

Neşir ve ilân suretiyle tebliğ

Madde 37 Türkiyede bulunup ta mahkemede bulunması için henüz celpname tebliğ edilmemiş ve fakat kanunda yazılı hükümlere göre kendilerine tebliğat yapılması imkânsız bulunmuş olan maznunlar ile yabancı memlekette bulunup ta kanunda yazılı hükümlere göre kendilerine tebliğat yapılması kabil olmıyan veya böyle bir tebliğden netice hasıl olacağı umulmıyan maznunlara tebliğ olunacak vara-

kanın bir Türk veya yabancı gazetesinde derç ve neşri ve bu tarihten itibaren en aşağı iki haftanın geçmesi tebliğ hükmünde tutulacağı gibi tebliğ edilmesi lâzım varakanın en aşağı iki hafta müddetle mahkeme divanhanesinde yapıştırılarak ilânı dahi tebliğ yerine geçer.

Gazetenin intihabı tebliği yaptırmakla mükellef makama aittir.

Maznuna mahkemede hazır bulunması için celpname tebliğ edilir ve bundan başka tebliğatta bulunulması lâzım gelip te bunun Türkiyede ifası mümkün olmazsa kendisine yapılacak bu yeni tebliğatın iki hafta müddetle mahkeme divanhanesine yapıştırmak suretile ilânı lâzımdır. Bu takdirde tebliğat yapılmış sayılır.

Hüküm ve kararın tebliğinde yalnız hüküm fıkrasının lâvhaya yapıştırılarak ilân edilmesi yeter.

Müddei umumîye tebliğ

Madde **38** Cümhuriyet müddei umumiliğine yapılacak tebliğ, tebliğ olunacak varaka aslının kendisine gösterilmesile olur. Bu tebliğ bir mehile başlangıç olacaksa Cümhuriyet müddei umumisi gösterildiği günü varakanın aslına işaret eder.

Beşinci Fasıl

Mehiller ve eski hale getirme

Günle tayin edilen mehiller

Madde **39** Gün ile tayin edilen mehillerde mehlin cereyanını istilzam eden tebliğ veya vakıa günleri hesaba katılmaz.

Hafta veya ayla tayin edilen mehiller

Madde **40** Mehil, hafta veya ay olarak tayin edilmişse cereyana başladığı gün, son haftada isim, ve son ayda sayı itibarile teka-

bül eden günün tatil saatinde ve şayet ay sonunda başlayıp ta nihayet bulduğu ayda sayı itibarile mukabil gün yoksa ayın son gününde biter.

Son gün cumaya veya her hangi bir tatile tesadüf ederse mehil; tatilin ertesi günü biter.

Kendisine mehil verilen kimsenin ikametgâhı muamele yapacağı mahalden uzaksa hukuk muhakemeleri usulü kanununun 164 üncü maddesi hükümleri tatbik olunur.

Mehle riayet imkânsızlığı

Madde **41** Mücbir sebepler veya beklenilmiyen veya sakınılması kabil olmıyan hadiseler neticesi olarak, bir mehle riayet imkânsızlığı hasıl olursa, mehlin bitmesinden hasıl olacak neticeye karşı eski hale getirme talep olunabilir. Yapılan bir tebliğden kusuru olmaksızın haberdar olamamak keyfiyeti beklenilmeyen ve sakınılması mümkün olmıyan hallerdendir.

Eski hale getirme İstidasının verilmesi

Madde **42** Eski hale getirme istidası maniin kalkmasından bir hafta içinde verilmek lâzımdır. Bu istida, mehle riayet halinde usule dair muameleler hangi mahkemede yapılacak idise o mahkemeye verilir.

Müsted'i mehle riayet etmemesinin sebeplerini ve delillerini bildirir. Ve usule dair yapmadığı muameleyi istidayi verdiği anda yapar.

Eski hale getirme İstidasının mercii ve bu husustaki kararlar

Madde **43** Mehli içinde usul muamelesi yapılmış olsaydı esasa hangi mahkeme hükmedecek idise eski hale getirme istidası hakkında dahi o mahkeme karar verir.

Eski hale getirme talebinin kabulüne dair olan karar kat'idir. Ancak reddine dair olan karar aleyhine acele itiraz yoluna müracaat olunabilir.

56

Eski hale getirme İstidasının karara tesiri

Madde 44 Eski hale getirme istidası kararın icrasını tehir etmez.

Ancak mahkeme, icranın tehirine karar verebilir.

Altıncı Fasıl

Şahitler

Şahitlerin celbi

Madde 45 Şahitler celpname ile davet olunur.

Davete itaat etmeyenlerin kanunî akibetleri dahi celpnamede gösterilir.

Şahitler mevkuflu veya müstacel hususlarda müzekkere ile de celbolunabilir.

Celpname filî hizmette bulunan askerlere bulundukları yerlerdeki askerî makamlar vasıtasiyle tebliğ olunur.

Davete itaat etmiyen şahitler

Madde 46 Usulü dairesinde davet olunup ta gelmeyen şahitler bu hareketlerinin sebebiyet verdiği masraflarla beraber yirmi liraya kadar hafif para cezasına mahkûm edilirler. Para cezası tahsil olunamazsa usulüne göre hapse çevrilir. Bu takdirde şahit ihzar müzekkeresi ile zorla getirtilebilir.

Şahit ihzar müzekkeresi verilmeyip te yeniden celpname ile davet edilir ve yine gelmezse evvelce hükmolunan cezadan başka aynı suretle yine bir ceza hükmolunabilir. Şahidin gelmemesini mazur gösterecek kâfi sebepler bulunursa ceza ve masraflar hükmüne mahal olmadığı gibi mahkûmiyetten sonra dahi mazeretinin kâfi sebeplere müstenit olduğu anlaşılırsa aleyhine alınan bütün tedbirler kaldırılır.

Yukarıdaki fıkralar hükümlerinin tatbikine istinabe olunan hâkim ve naipler ve ilk

57

tahkikat esnasında müstantik ve sulh hâkimleri dahi salâhiyetlidir.

Filî hizmette bulunan askerler hakkındaki ihzar müzekkeresi askerî makamlar vasıtasile infaz olunur.

Şahitlikten çekinme halleri

Madde 47 Aşağıdaki kimseler şahitlikten çekinebilirler:

1 - Maznunun nişanlısı

2 - Evlilik bağı kalmasa bile karısı veya kocası

3 - Maznunun nesepten veya sebepten usul ve fürüu yahut üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) nesepten veya kendisile sıhriyet hasıl olan evlilik bağı kalmasa bile ikinci dereceye kadar (bu derece dahil) sebepten civar hısımları ve maznun ile aralarında evlâtlık bağı bulunanlar.

Yukarıda yazılı kimselere dinlenmezden evvel şahitlikten çekinmek hakları olduğu bildirilir. Bu hakkı istimalden vaz geçenler dinlenirken dahi vaz geçmelerini geri alabilirler.

Meslek icabı şahitlikten çekinme halleri

Madde 48 Müdafiler bu sıfatları ve hekimler ile ebeler san'atları icabınca vakıf oldukları sırlar hakkında şahitlikten çekinebilirler. Ancak sır sahibi muvafakat ederse şahitlikten çekinemezler.

Devlet esrarı hakkında alâkadarların şahitliği

Madde 49 Devlet memurları memuriyetten çekildikten sonra bile, saklamakla mükellef oldukları vakıalar hakkında sırrın ait olduğu makam amirinin izni olmaksızın şahit sıfatile dinlenemezler.

Bu gibi hallerde İcra vekilleri âzası hakkında Reisicümhur, ve Büyük Millet Meclisi âzası hakkında Meclis tarafından izin verilir.

Şahitlik, devletin selâmetine zarar verecek derecede olmadıkça bu izin verilir.

50

Reisicümhur mahremiyeti kendisi takdir eder ve şahitlikten çekinebilir.

Bu hüküm, reisliği zamanında hadis veya reisliği sebebile malûmu olan vakıalardan dolayı eski Reisicümhurlar hakkında dahi caridir.

Şahidin kendi veya taallûkatı aleyhine şahitlikten çekinmesi

Madde **50** Bir şahit, kendisine sorulan ve vereceği cevap ile kendisini veya 47 inci maddenin 1,2,3 üncü fıkralarında gösterilen taallûkatından birini ceza takibine uğratabilecek suallere cevap vermekten çekinebilir.

Şahitlikten çekinme sebebinin bildirilmesi

Madde **51** 47,48,50 inci maddelerde gösterilen hallerde yapılacak talep üzerine şahit şahitlikten çekinmesinin sebebini bildirir ve bu hususta da yeminile tasdik olunur.

Yemin verilmeyen şahitler

Madde **52** Aşağıdaki kimseler yeminsiz dinlenir:

1 - Dinlenme sırasında on beş yaşını bitirmemis olanlar, veya akıl ve fehim kuvvetlerinin tekemmül edememesinden veya zaif bulunmasından dolayı yeminin mahiyet ve ehemmiyeti hakkında kâfi bir fikir sahibi olmayanlar

2 - Ceza müddetleri içinde umumî hizmetlerden memnu bulunanlar.

3 - Tahkikatın mevzuu olan vakıalara iştirakten veya yataklıktan maznun veya bu sıfatlardan birile mahkûm olanlar.

Şahitlikten çekinmeğe hakkı olan kimsenin çekinmemesi

Madde **53** 47 inci madde mucibince şahitlikten çekinme hakkı olduğu halde çekinmeyen şahidin şahitliğinin yemin ile teyidi lâzım gelip gelmeyeceğini hâkim takdir eder. Bununla beraber şahit yemin etmekten çekinebilir ve bu hakkı kendisine bildirilir.

Şahitlerin dinlenmesi

Madde **54** Her şahit ayrı ayrı, ve sonradan dinlenecek şahitler yanında bulunmaksızın dinlenir.

59

Son tahkikatın açılmasına kadar, tehirinde mazarrat umulan veya hüviyetin tayinine taalluk eden hallerden başkasında şahitler birbirlerile ve maznun ile yüzleştirilemezler.

Şahide vazifesinin ehemmiyetini anlatma

Madde **55** Hâkim lüzum görürse yeminden evvel şahide, ifasına davet olunduğu vazifenin ehemmiyetini münasip bir lisanla anlatır.

Şahitlere yemin verilmesi

Madde **56** Şahitler ayrı ayrı ve şahitlikten evvel yemin ederler. Bununla beraber icabında ve hele bir kimsenin şahit sıfatile dinlenmesi caiz olup olmadığına tereddüt edilirse yemin şahitliğinden sonraya bırakılabilir.

Yeminin şekli

Madde **57** Şahide teklif edilecek yemin şehadetten evvel; (Bir şey saklamaksızın ve bir şey katmaksızın kimseden korkmayarak bir tesire kapılmayarak bildiğimi namusum ve vicdanım üzerine dosdoğru söyliyeceğime yemin ederim) ve şehadetten sonra: (Bir şey saklamaksızın, bir şey katmaksızın kimseden korkmayarak, bir tesire kapılmayarak bildiğimi namusum ve vicdanım üzerine dosdoğru söylediğime yemin ederim) şeklinde olur. Yemin verilirken herkes ayağa kalkar.

Yeminin edası ve dilsizin yemini

Madde **58** Şahit yemin şeklini yüksek sesle tekrar ederek veya okuyarak yemin eder.

Okuyup yazmak bilmeyen dilsizler işaretlerinden anlayan bir kimse vasıtasile ve işaretle yemin ederler. Okuyup yazmak bilen dilsizler yemin şeklini yazarak ve imzalarını koyarak yemin ederler.

Hazırlık tahkikatında şahitlerin yemini

Madde **59** Hazırlık tahkikatı sırasında şahitlere yemin verilmez. Meğer ki mazarrat umula. Yahut Cümhuriyet müddei umumisinin iddianamesinin tanzimine ve verilmesine esas olan bir vakıaya dair hakikate muvafık bir şehadet elde etmek için bu rasimenin icrasında zaruret buluna.

60

Hazırlık tahkikatı sırasında yemin ettirilmiş ise sebebi zabıt varakasına yazılır.

Şahidin tekrar dinlenmesi

Madde **60** Yemin ile dinlenen şahidin ayni tahkikat sırasında tekrar dinlenmesi lâzım gelirse hâkim ona yeniden yemin vermeyip evvelki yeminini hatırlatmak ve bu şahitliğinin doğruluğunu o yeminin ahdinde bulundurmakla iktifa edebilir.

Şahide ilk defa sorulacak şeyler

Madde **61** Şahide şehadetinden evvel adı, sanı, yaşı, işi, dini ve ikametgâhı sorulur. İktiza ederse şehadetine ne dereceye kadar itimat edilebileceği hakkında hâkimi tenvir edecek hallere müteallık ve hele maznun veya mağdur ile münasebetlerine dair sualler sorulur.

Şahide söylenecek şeyler ve sorulacak sualler

Madde **62** Şahit dinlenmezden evvel hâkim kendisine davayı anlatır, maznun hazır ise onu da gösterir ve şahit, şahitlik edeceği vakıalara ait bildiği şeyleri söylemeğe davet olunur. Şahit şahitliğini ederken sözü kesilmez.

Şahitlik ettiği hususu tenvir ve ikmal etmek ve malûmatının müstenit olduğu halleri lâyıkile takdir edebilmek için şahide sual sorulabilir.

Şahitlikten ve yeminden sebepsiz çekinme

Madde **63** Kanunî bir sebep olmaksızın şahitlikten veya yemin etmekten çekinen şahit bundan mütevellit masraflara ve 46 ıncı madde mucibince para cezasına mahkûm olur.

Para cezası infaz olunamazsa usulüne göre hapse çevrilir. Bundan başka şahitliğe veya yemine cebir için dinleneceği dava hakkında hüküm verilinceye kadar ve her halde altı ayı geçmemek üzre şahit hapsolunabilir.

Kabahat davalarında bu müddet altı haftayı geçemez.

Bu tedbirleri ittihaza istinabe olunan hâkim ve naipler ve ilk tahkikat sırasında müstantik ve sulh hâkimleri dahi salâhiyetlidir.

Bir davanın görüldüğü sırada bu tedbirler ittihaz ve tatbik olunduktan sonra o dava veye aynı işe ait diğer bir davada tekrar edilmez.

Şahide verilecek tazminat ve masraflar

Madde **64** Hâkim veya Cümhuriyet müddei umumisi tarafından davet olunan her şahidin, tarifeye göre kaybettiği vakit ile mütenasip bir tazminat istihsaline hakkı vardır. Bu tazminat devlet hazinesinden verilir. Şahit hazır olmak için seyahat etmeğe mecbur olmuş ise yol masrafile şahitliğe davet olunduğu mahaldeki ikamet masrafını alır.

Yedinci Fasıl

Ehli hibre ve keşif

Ehli hibrenin tâbi olacağı Hükümler

Madde **65** Altıncı faslın aşağıda yazılı maddelere mugayir olmayan hükümleri ehli hibre hakkında dahi caridir.

Ehli hibrenin tayini

Madde **66** Ehli hibrenin intihabı ve adedinin tayini hâkime aittir. Muayyen hususlarda hakkında rey ve mütalâalarını beyan ile tavzif edilmiş resmî ehli hibre mevcut ise hususî sebepler olmadıkça başkası tayin edilmez.

Ehli hibrenin reddi

Madde **67** Ehli hibre hâkimin reddini mucip olan sebeplerden dolayı reddolunabilir.

Şahitlik ehli hibre olmağa mani değildir. Ret hakkı Cümhuriyet müddei umumisi ve davacı ile maznunundur. Hâkim tarafından tayin olunan ehli hibrenin isimleri mani sebepler olmadıkça ret hakkını haiz olanlara bildirilir.

Ehli hibreliği kabule mecbur olanlar

Madde **68** Muayyen hususlarda rey ve mütalâa beyanile resmen tavzif edilmiş olanlar yahut tetkikatın icrası için bilinmesi muktezi

62

fen veya san'atla iştigali meslek edinenler veya meslek edinmeye resmen mezun olanlar ehli hibre tayin edildikleri takdirde kendilerine verilen vazifeyi yapmağa mecburdurlar.

Evvelce Adliyeye müracaatla ehli hibrelik vezaifini ifaya hazır olduklarını bildirmiş olanlar da bu vazifeyi kabule mecburdurlar.

Ehli hibreye müracaatın sebebi, delil olabilecek geçmiş vakıa ve halin tesbiti ise haklarında şahide müteallik hükümler tatbik olunur.

Ehli hibrelikten çekinme hakkı, ehli hibre olarak dinlenemeyenler

Madde **69** Şahitlikten çekinmeyi mucip olabilen sebepler ehli hibrelikten de çekinmeyi mucip olabilir. Ehli hibre makbul diğer sebeplere binaden dahi mütalâa beyanına mecbur tutulmayabilir.

Ehli hibre sıfatile dinlenmeleri mensup oldukları dairece memuriyetin menfaat ve icaplarına halel vereceği beyan edilen Devlet memurları ehli hibre olarak dinlenemez.

Vazifesini yapmayan ehli hibre hakkındaki muamele

Madde **70** Rey vermekle mükellef olduğu ve usulü dairesinde davet edildiği halde gelmeyen veya gelip te yeminden ve rey ve mütalâa beyanından çekinen ehli hibre bu hareketinin sebebiyet verdiği masrafları ödemekle beraber yirmi liraya kadar hafif para cezasına mahkûm edilir.

Para cezası tahsil olunamadığı takdirde usulüne tevfikan hapse çevrilir.

Ehli hibre gene gelmez veya vazife ifasından çekinirse para cezası tekrar hükmolunur.

Ehli hibre tetkikatını hâkimin idaresi

Madde **71** Hâkim lüzum görürse ehli hibrenin yapacağı tetkikleri kendisi sevk ve idare eder.

63

Ehli hibrenin yemini

Madde 72 Ehli hibre mütalâasını söylemezden veya raporunu vermeden evvel (bitarafane ve tamamen ilim ve fenne muvafık olarak reyini beyan edeceğine vicdanı üzerine) yemin eder.

Ehli hibre, kendisinden talep edilen neviden mütalâa beyan etmek için evvelce umumî surette yemin ettirilmişse yeniden yemin verilmiyerek evvelki yeminin ahdinde beyanı rey eylediğini kayt ve işaret eder.

Ehli hibrenin salâhiyeti

Madde 73 Ehli hibre lüzum gösterirse raporunu tanzim için şahitleri dinlemek ve maznunu sorguya çekmek suretile muhtaç olduğu mütemmim malûmatın istihsali temin olunabilir. Aynı maksatla ehli hibrenin kısmen veya tamamen dosyayı tetkik etmesine ve şahitlerin dinlenmesinde veya maznunun sorguya çekilmesinde hazır bulunmasına ve hatta bunlara doğrudan doğruya sual sormasına dahi müsaade olunabilir.

Maznunun şuurunun tetkiki

Madde 74 Maznunun şuurunu tetkikte ehli hibrenin teklifi üzerine Cümhuriyet müddei umumisi ve müdafii dinlendikten sonra resmî bir müessesede göz altına alınmasına hazırlık veya ilk tahkikat sırasında karar hâkimi ve davaya duruşma sırasında mahkeme tarafından karar verilebilir.

Maznunun müdafii yoksa muzaheret zımnında resen kendisine bir müdafi tayin edilebilir.

Maznun bu baptaki kararname aleyhine acele itiraz yoluna müracaat edebilir. Bu itiraz, kararın icrasını tehir eder.

Resmî müessesede göz altında alıkoyma müddeti altı haftayı geçemez.

Ehli hibrenin mütaleasını bildirme şekli

Madde 75 Hazırlık ve ilk tahkikat sırasında ehli hibre mütalâalarını yazı ile bildirir.

ler. Ancak âdi san'atlara taalluk eden işlerde ehli hibrenin şifahî mütalealarile iktifa edilebilir, ve bu mütalea zapta dercolunarak imza ettirilir.

Ehli hibre raporunun kâfi görülmemesi halindeki muamele

Madde 76 Hâkim, verilen raporu kâfi görmediği takdirde aynı ehli hibre yahut tayin edeceği diğer ehli hibre tarafından yeni bir rapor tanzim edilmesini emredebilir.

Raporunu itadan sonra ehli hibrenin reddi talep olunup ta bu talep kabul edilmişse hâkim, yeni bir rapor tanzim etmek üzere başka ehli hibre tayin edebilir.

Lüzum görülen hallerde, ihtisası haiz resmî dairelerin reyleri dahi alınabilir.

Ehli hibreye tazminat, masrafı ve ücret

Madde 77 Ehli hibre tarifeye göre kaybettiği vakit için alacağı tazminattan başka tetkikat ve seyahat masraflarını ve çalışmasile uygun ücretini alır.

Keşif

Madde 78 Keşif, hâkim veya naibi veyahut istinabe olunan hâkim ile tehirinde mazarrat umulan hallerde Cümhuriyet müddei umumisi tarafından yapılır.

Keşif yapıldığı vakit buna dair tanzim olunacak zabıt varakalarına mevcut olan hal ve vaziyetle hadisenin hususî mahiyetine göre vücudu umulup ta bulunamayan eserlerin ve izlerin yokluğu yazılır.

Ölünün muayenesi ve otopsi

Madde 79 Bir ölünün adlî muayenesi tabip huzurile yapılır. Otopsi, hâkim ve tehirinde mazarrat umulan hallede Cümhuriyet müddei umumisi huzurunda birisi adlî tabip olmak şartile iki hekim tarafından yapılır.

Zaruret halinde bu ameliye bir hekim tarafından da yapılabilir.

Bu ameliyeyi müteveffayı son hastalığında tedavi eden hekime yaptırmak memnudur.

65

Bununla beraber müdavi hekim hastalığın seyri hakkında malûmat vermek üzere otopside hazır bulunmağa davet olunabilir.

Gömülen ölünün muayenesine veya üzerinde otopsi icrasına lüzum görüldüğü takdirde, ölünün mezardan çıkarılmasına müsaade olunur.

Ölünün hüviyetini tayin

Madde **80** Mani sebepler olmadıkça otopsiden evvel ölünün hüviyeti her suretle ve bilhassa kendisini tanıyanlara gösterilerek, bilgilerine müracaat olunarak tayin olunur ve elde edilmiş bir maznun varsa ölü tanınmak üzere ona da gösterilir.

Otopsi

Madde **81** Otopsi, ölünün hali müsait oldukça mutlak (baş, göğüs ve karnı)nın açılmasını icap ettirir.

Yeni doğmuş çocuğun ölüsü üzerindeki tetkikler

Madde **82** Yeni doğmuş bir çocuk ölüsünün açılmasında yapılacak fennî tetkikler, çocuğun bilhassa doğumu müteakıp yahut doğum esnasında yaşayıp yaşamadığını ve vaktinde doğup doğmadığını yahut vakitsiz doğmuşsa yaşayabilecek bir halde olup olmadığını tayine matuf olur.

Zehirlenme şüphesi üzerine yapılacak muamele

Madde **83** Zehirlenme şüphesi olan hallerde ölüde yahut sair yerlerde bulunmuş olan şüpheli maddeler, bir kimyaker veya bu gibi hususat ile resmen tavzif edilmiş bir makam tarafından tahlil olunur.

Hâkim bu tahlilin bir hekim iştirakile veya idaresinde icrasını emredebilir.

Kalpazanlık ve evrakı nakdiye sahtekârlığında yapılacak tetkikler

Madde **84** Kalpazanlık ve evrakı nakdiyeye ait sahtekârlık suçlarında zaptolunan paralar ve evrak lüzum görülürse bunların sahihlerini tedavüle çıkaran makamlara tetkik ettirilir. Bu makamlar taklit veya sahtekârlığın ne suretle yapılmış olduğu ve eserleri ne-

bittikten sonra yetişse bile müddeti içinde yapılmış sayılır.

Evrak postaya iadeli taahhütlü olarak verilir.

Müddetlerin değiştirilememesi

Madde 25 Bu kanunun tayin eylediği müddetleri değiştiren bütün mukaveleler hükümsüzdür. Müddete riayetsizlik halinde borçlu bundan istifade hakkından vaz geçebilir.

İcra tebliğleri
1 - âdi

Madde 26 İcra dairelerince yapılacak tebliğler yazı ile olur. Kanun hilâfını emretmedikçe ve posta ile tebliğin kabul olunduğu yerlerde bu tebliğler iadeli taahhütlü mektup göndermek veya makbuz mukabilinde teslim etmek suretile yapılır.

2 - İlân yolile

Madde 27 İlan yolile tebliğler, mahallî gazetelerle ve bulunmazsa daire divanhanesine ve tebliğ kendisine yapılacak şahsın ikametgâhı kapısına yapıştırmak suretile olur.

Halin icabına göre ilânın münadilerle yapılması dahi caizdir.

İcranın durdurulması

Madde 28 İtiraz ve şikâyet, merciince karar verilmedikçe icrayı durdurmaz. Durdurulursa iki tarafa bildirilir.

Kanundaki ıstılâhlar

Madde 29 Bu kanundaki manasına göre:

(İpotek) tabiri ipotekleri, ipotekli borç senetlerini, irat senetlerini, eski hukuk hükümlerine göre yapılmış gayri menkul rehinlerini, gayri menkul mükellefiyetlerini, bazı gayri menkuller üzerindeki hususî imtiyazları, gayri menkul teferrüatı üzerine terhin muamelelerini;

(Menkul rehni) tabiri teslimi meşrut rehinleri, hayvan rehinlerini, hapis hakkını, alacak ve sair hakların terhinini;

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

67

Sadece (rehin) tabiri menkul ve gayri menkul rehinlerini ihtiva eder.

Gayri menkul tabiri gemilere de şamildir.

İKİNCİ BAP

BORÇ TAKİBİ

I — TAKİBİN MUHTELİF TARZLARI

Muayyen bir şeyin verilmesine ve yapılmasına veya yapılmamasına dair hükümlerin icrası

Madde 30 Bir paranın ödenmesine ve yahut teminat verilmesine dair olan cebrî icralar borç için takip yolile yapılır.

Takip ödenme emri ile başlar ve haciz yolile veya rehnin paraya çevrilmesi veya iflâs suretile cereyan eder.

Muayyen bir şeyin verilmesine veya yapılmasına veyahut yapılmamasına dair ilâmlar icabına göre zorla icra olunur. Verilmesine hükmedilen şeyin hükümden sonra telef veya zayi olduğu kuvvetli deliller ile anlaşılırsa alacaklı o şeyin kıymetini isteyebilir. Kıymetteki ihtilâflar mahkemece hallolunur ve mahkeme icabına göre alacaklı lehine bir tazminat hükmedebilir.

Verilmesi hükmolunan şeyi sui niyetle vermiyen veyahut hükmolunan işi sui niyetle yapmıyan borçlular hakkında tazminattan maada iki yüz liraya kadar hafif para cezası ve iki aya kadar hafif hapis cezası tayin edilir.

Muayyen bir şeyin yapılması için lâzım olan masraf ehli hibreye takdir ettirilir, bu masraf alacaklı tarafından verilebilir. Bu surette veya verilmemesi halinde borç için takip yolile borçludan tahsil olunarak hükmedilmiş olan şey yaptırılır.

İflâs yoloyla takip

Madde 31 Ticaret kanunu hükmünce yaptıkları ticarî muamelelerden dolayı iflâs kaidelerine tabi tutulmaları lâzım gelen hakikî ve hükmî şahıslar hakkında takibe iflâs yolile (adî iflâs) veya (poliçe ve emre muharrer senetlerle çeklere dair takip) yolile devam olunur.

ticaretlerini terkedenler

Madde 32 İflâs hükümlerine tabi tutulanlar kanun dairesinde ticaretlerini terk eylediklerinin ilânı tarihinden itibaren bir sene içinde iflâs yolile takip olunurlar.

Bu müddetin bitmesinden evvel alacaklı tarafından kendisine iflâs ile tehtit veya poliçe ve emre muharrer senetlerle çeklerden dolayı ödeme emri tebliği istenilmiş olan kimse hakkında takibe iflâs yolile devam olunur.

Rehinin paraya çevrilmesi hakkında takip

Madde 33 Takip, rehin ile temin edilmiş bir borç için ise iflâs yolile takibi lâzım gelen borçlular hakkında dahi (rehnin paraya çevrilmesi) usulü tatbik olunur.

Poliçe ve emre muharrer senetlerle çekler hakkındaki 160 ıncı madde hükmü mahfuzdur.

İpotek ile temin edilmiş faiz ve senelik taksit alacaklarında alacaklının intihabına ve borçlunun sıfatına göre rehnin paraya çevrilmesi veya haciz yahut iflâs yoluna müracaat olunur.

Haciz yoluyla takip
1 - umumiyetle

Madde 34 Takip diğer bütün hallerde haciz yolile yapılır. Borçlu tüccar sıfatını yeni iktisap etmiş ise bundan evvel aleyhinde talep edilmiş hacizler, iflâsına hükmolunmadıkça, eskisi gibi icra olunur.

2 - hukuku amme borçlarında

Madde 35 Para cezasile diğer hukuku amme borçlularının takibi hakkındaki kanunlar hükmü mahfuzdur.

19

Musadere edilen eşyanın paraya çevrilmesi

Madde 36 Devletin cezaî ve malî kanunları mucibince musadere edilmiş olan şeylerin paraya çevrilmesi bu kanunların hükümlerine göre yapılır.

Rehin mukabilinde ödünç verenler

Madde 37 Rehin mukabilinde yapılan ödünç verme işlerinde Kanunu medenî ile diğer kanun ve nizamların paraya çevirme hakkındaki hükümleri mahfuzdur.

II - SALÂHİYET

Salâhiyet

Madde 38 Alacaklı takip talebi için dilediği daireye müracaatta serbesttir.

Takibin bitirilmesi o daireye aittir. Ancak alacaklı ikametgâhını başka bir yere nakleder ve talep te eylerse takibe ora icra dairesinde devam olunabilir.

Adliye Vekâleti tensip edeceği sulh mahkemelerine bu mahkemelerin salâhiyetli oldukları işlerde icra salâhiyetini verebilir. bu halde icra vazifesi mahkeme kâtibi tarafından ifa olunur ve hâkim dahi bu kanunda yazılı icra reisine ait vazifeleri görür.

Firar halinde bulunan bir borçlunun iflâsına son ikametgâhının bulunduğu yerde karar verilir.

İflâs ayni zamanda Türkiyenin bir kaç yerinde açılamaz. İlk önce nerede karar verilmişse iflâs orada açılmış sayılır.

III - TATİLLER ve TALİKLER

Tatiller
1 - Umum borçlular hakkında

Madde 39 İhtiyatî haciz yahut acele muhafaza tedbirleri müstesna olmak üzre:

1 - Güneş battıktan doğuncaya kadar,

2 - Tatil günlerinde,

3 - Kanunda tayin olunan sebeplerden dolayı borçlu hakkında icra talik edilmiş veya konkordato için mühlet verilmişse,

Hiç bir takip muamelesi yapılamaz.

2 - Borçlunun ailesinden birinin ölümü halinde

Madde 40 Karısı yahut Kocası ve kan ve sıhriyet itibarile usul veya furuundan birisi ölen bir borçlu aleyhindeki takip, ölüm günü ile beraber üç gün için talik olunur.

3 - Terekenin borçlarında

Madde 41 Terekenin borçlarından dolayı ölüm günile beraber üç gün içinde takip geri bırakılacağı gibi mirası kabul veya ret için kanunda tayin edilmiş müddetlerde dahi takip geri kalır.

Ölümden evvel başlamış olan takibe miras taksim edilmemiş veya mukavele ile aile malları şirketine kalp olunmamış veya resmî tasfiyeye tabi tutulmamış oldukça ölene tatbiki kabil usul ile terekeye karşı devam edilebilir.

Bu takibin mirascıya karşı devamı ancak rehinin paraya çevrilmesi lâzım geldiğinde yahut haciz yolile takipte 90 ve 91 inci maddelerin tasrih ettiği iştirak müddetlerinin bitmesile kabildir.

4 - Tevkif ve hapis halinde

Madde 42 Mümessili olmayan bir mevkuf veya mahpus aleyhine takipte mümessil tayini vesayet makamına ait olmadıkça icra memuru bir mümessil tayin etmesi için kendilerine bir mühlet verir ve takibi bu müddetin bitmesine bırakır.

5 - borçlunun ağır hastalığı halinde

Madde 43 Takip borçlunun mümessil tayin edemeyecek derecede ağır hastalığı halinde muayyen bir zaman için icra memurluğunca talik olunabilir. Ağır hastalığın resmî raporla tahakkuku lâzımdır.

Talikin müddetlere göre neticeleri

Madde 44 Tatiller ve takip talikleri esasında müddetlerin cereyanı durmaz, fakat

müddetin nihayeti bir tatil veya talik gününe tesadüf ederse müddet tatil yahut talikin hitamından sonra, bir gün daha uzatılır.

IV — İCRA İŞLERİNİN TEBLİĞI

İcra tebliğatı

Madde 45 İcraya ait tebliğatta hukuk usulü muhakemeleri kanununun onuncu faslı hükümleri caridir. Ancak kendisine tebliğat yapılacak borçluya kanunî mümessil henüz tayin olunmamışsa tebliğ, mümessil tayin veya borçlunun menfaatlarını muvakkaten sıyanet etmekle mükellef olan makama yapılır. ve borç kanunu medeninin 159 ve 396 ıncı maddelerine göre mezun olanların meslek veya san'atına müteallik muamelelerden doğmuş ise tebliğat kendilerine yapılır.

V — TAKİP TALEBİ

Bir taleple takip

Madde 46 Alacaklı, borç için takip yollarından birile hakkının alınmasını bir taleple icra memurundan isteyebilir. Bu yolun icap ettirdiği bütün muameleler başka talebe mahal kalmaksızın iki tarafın uzlaşmasına ve yahut bu kanunda yazılı takibe mani sebepler meydana çıkıncaya kadar icra dairesince doğrudan doğruya yapılır ve sebepler kalkınca yeniden başlar. Böyle bir talepte bulunan alacaklının bu muamelelere ait bütün masrafları peşin vermesi lâzımdır.

Takip talebinde gösterilecek şeyler

Madde 47 Takip talebi icra memuruna yazı ile veya şifahen yapılır ve talepte şunlar gösterilir:

1 - Alacaklının veya vekilinin isim ve ikametgâhı ve alacaklı yabancı memlekette

oturuyorsa Türkiyede ittihaz ettiği ikametgâhı, ikametgâh gösterilmezse icra dairesi ikametgâh sayılır.

2 - Borçlunun veya kanunî mümessilinin isim ve ikametgâhı.

Bir terekeye karşı yapılan taleplerde kendilerine tebligat icra edilecek olan mirasçıların bildirilmesi lâzımdır.

3 - Alacağın veya talep olunan teminatın Türk parasile tutarı ve faizli alacaklarda faizin miktarile işlemeğe başladığı gün.

4 - Senet ve tarihi, senet bulunmazsa borcun sebebi

Rehinli alacaklarda bunlardan başka 133 üncü maddedeki kayitlerin dahi ilâvesi lâzımdır.

Talebi üzerine alacaklıya takip talebinde bulunduğuna dair bedava bir makbuz verilir.

Takip masrafları

Madde 48 Takip masrafları borçlunundur. Alacaklı bu masrafları peşin verir. İcra memuru masrafları peşin verilmeyen işleri geri bırakabilir ve alacaklıya da bildirir.

Alacaklı ilk ödenmeden masraflarını alabilir.

VI — ÖDEME EMRİ VE İTİRAZ

Ödeme emri
1 - ihtiva ettiği şeyler

Madde 49 Takip talebi üzerine İcra dairesi bir ödeme emri yazar.

Emir:

1 - Takip talebine derci lâzım gelen kayıtları,

2 - Borcun ve masrafların on beş gün içinde ödenmesi, borç teminat itası mükellefiyeti ise teminatın bu müddet zarfında gösterilmesi ihtarını,

3 - Borcun tamamına veya bir kısmına

veyahut alacaklının takibat icrası hakkına dair bir itirazı varsa tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde bildirmesi lüzumunun ihbarını,

4 - Borç ödenmez veya itiraz olunmazsa icraya devam edileceği beyanını ihtiva eder.

2 - Yazılmasının şekli

Madde **50** Ödeme emri biri borçluya ve diğeri alacaklıya mahsus olmak üzre iki nusha yapılır.

Nushalar birbirine uymazsa borçludaki nusha muteberdir.

Müşterek borçlular aynı zamanda takip ediliyorlarsa hepsinin veya bir kısmının bir mümessil tarafından temsil edilmeleri hali müstesna olarak her birine ayrı ayrı ödeme emri tebliğ edilmek lâzımdır.

3 - Tebliğ zamanı

Mdde **51** Ödeme emri borçluya nihayet takip talebinin ertesi günü tebliğ edilir. Kanunen zammı lâzım gelen müddetler mahfuzdur.

Aynı borçlu hakkında birden ziyade icra talebi varsa icra dairesi bütün ödeme emirlerini aynı zamanda tebliğ etmeğe mecburdur.

Hiç bir talep evvelki talepten önce icra edilemez.

Alacak Vesikası

Madde **52** Alacaklı borçlunun talebi üzerine itiraz müddeti bitmeden evvel takibe esas olan vesikanın aslını veya bir suretini icra dairesine vermeğe davet olunur.

Alacaklının vesikayı vermemesi itiraz müddetinin uzatılmasını mucip olmaz. Fakat mahkemeye müracaat halinde masarifi muhakemenin tayininde vesikanın verilmemiş olması nazarı dikkate alınır.

İtiraz

1 - Müddet ve şekil

Madde **53** İtiraz etmek isteyen borçlu itirazını ödeme emrinin tebliği tarihinden yedi gün içinde şifahen veya yazı ile icra dairesine bildirmeye mecburdur.

Borcun bir kısmına itiraz eden borçlunun o kısmı açıkça göstermesi lâzımdır. Aksi takdirde itiraz edilmemiş sayılır.

borçlu isterse itirazda bulunduğuna dair kendisine bedava bir vesika verilir.

2 - İtiraz sebepleri

Madde **54** Muteriz, itirazında bildirdiği sebeplerle bağlı olmayıp ileride daha başka sebepler de gösterebilir.

3 - Alacaklıya bildirme

Madde **55** Ödeme emrinin alacaklıya tebliğ olunan nushasına borçlunun itiraz ettiği yazılacağı gibi hiç itiraz edilmemis ise bu cihet te gösterilir.

Bu nusha hemen itirazdan yahut itiraz müddeti bittikten sonra alacaklıya verilir.

4 - Gecikmiş itiraz

Madde **56** Borçlu kusuru olmaksızın bir mani sebebile kanunî müddeti içinde itiraz etmemiş ise paraya çevirme muamelesi bitinceye veya iflâs kararı verilinceye kadar itiraz edebilir.

Ancak borçlu maniin kalktığı günden üç gün içinde mazeretini gösterir delillerle birlikte itirazını bildirir.

İtiraz üzerine merci, takibin tatilini tensip edebilir.

Her iki tarafı dinledikten sonra merci itirazın yerinde olup olmadığına karar verir.

5 - İtirazın hükmü

Madde **57** Müddeti içinde yapılan itiraz takibi durdurur. Borçlu yalnız borcun bir kısmı hakkında itirazda bulunmuş ise kabul ettiği miktar için takibe devam olunabilir.

6 - İtirazın iptali
I - Mahkemeye müracaat suretiyle

Madde **58** Takip talebine itiraz edilen alacaklı hakkını almak için umumî hükümler dairesinde mahkemeye müracaat eder.

Borçlunun haksızlığına karar verilirse iki tarafın vaziyetine ve dava olunan şeyin taham-

mülüne göre yüzde ondan aşağı olmamak üzre alacaklı lehine münasip bir tazminat dahi takdir ve hükmolunur.

II - Refi suretile :
A) Kat'i refi
1 - İlâmlar ve ona benzeyen vesikalar

Madde **59** Tenfizi lâzım bir ilâma ve resen tanzim edilen noter senedine müstenit olarak takip talebinde bulunan alacaklı itiraz merciinden itirazın ref'ini isteyebilir.

Mahkeme huzurunda vaki sulhlar, ikrarlar hukuku amme borçlarına dair idarî makamlardan verilen icra kabiliyetini haiz kararlar tenfizi lâzım ilâm hükmündedir.

2- Borçlunun defileri

Madde **60** Takip, tenfizi lâzım bir ilâma ve bu mahiyette diğer bir vesikaya müstenit olursa muteriz borcun itfa veya hükümden sonra imhal edildiğini yahut müruru zamana uğradığını vesika ile isbat etmedikçe merci itirazın ref'ini emreder.

İlâm, hükümlerin mütekabilen tenfizine dair kendisile mukavele aktedilmiş olan yabancı bir memleket mahkemesinden verilmiş ise muteriz mukavelenamede mevcut ahkâma da istinat edebilir.

B) Muvakkat Refi
I - Şartları

Madde **61** Takip ilâm mahiyetinde olmıyan bir senede müstenit olursa alacaklı itirazın muvakkaten ref'ini isteyebilir.

Borçlu borçtan kurtulduğu iddiasını varit gösterecek delilleri derhal gösteremezse merci, muvakkaten refi kararı verir.

II - İtirazın hükümleri

Madde **62** İtirazın muvakkaten ref'ine karar verilirse alacaklı ödeme emrinde muayyen müddet geçtikten sonra 46 ıncı madde mucibince evvelce talep edilmemiş ise borçlunun sıfatına göre muvakkat haciz yahut 144 üncü maddeye tevfikan defter tanzimi talebinde bulunabilir.

Borçlu dahi itirazın ref'inden itibaren yedi gün içinde salâhiyetli mahkemede (borçtan kurtulma) davası açabilir.

Borçlu bu hakkı kullanmaz yahut dava reddolunursa itirazın ref'i kararı ve haciz kat'ileşir.

C) Karar ve müddet

Madde **63** Merci, itirazın ref'i hakkındaki talep üzerine iki tarafı dinliyerek beş gün içinde kararını verir.

Merciin kararile takibin tatil ve iptali

Madde **64** Borçlu borcun ana ve faizlerinin ve masrafların itfa edildiğini yahut alacakların kendisine bir mühlet verdiğini vesika ile ispat ederse takibin iptal yahut talikini her zaman merciden isteyebilir.

Haksız alınan paranın geri verilmesi

Madde **65** Takibe itiraz etmemiş veya ettiği itiraz hakkında ref'i kararı verilmiş olması yüzünden borçlu olmadığı bir parayı ödemek mecburiyetinde kalan kimse bir sene içinde umumî hükümler dairesinde mahkemeye müracaat ederek paranın geriye alınmasını isteyebilir.

Davacı davasını dilerse takibi yapan icra dairesinin bulunduğu yer mahkemesinde dilerse müddea aleyhin ikametgâhı mahkemesinde açabilir.

Borçlar kanununun (62) inci maddesinin birinci fıkrası hilâfına olarak müddei yalnız paranın verilmesi lâzım geldiğini ispata mecburdur.

Rehin ve poliçe hakkında hususî hükümler

Madde **66** Rehinlerin paraya çevrilmesinde ödeme emirleri için 133 üncüden 135 inci, poliçe ve emre muharrer senet ve çek üzerine yapılan takipte de ödeme emrile itiraz hakkında 160 tan 171 inciye kadar olan maddelerdeki hususî hükümler tatbik olunur.

77

ÜÇÜNCÜ BAP

HACİZ YOLİLE TAKİP

I - HACİZ

Haciz
1 - Talep müddeti

Madde **67** Ödeme emrinin tebliğinden on beş gün geçtikten sonra alacaklı haciz konmasını isteyebilir.

Haciz istemek hakkı ödeme emrinin tebliği tarihinden bir sene geçmekle düşer. İtiraz edilmiş ise hakkın alınması için ikame olunan dava tarihinden hüküm kat'ileşinciye kadar geçen zaman hesaba katılmaz.

İsteyen alacaklıya haciz talebinin vukuuna dair bedava bir makbuz verilir.

2 - Hacze başlama müddeti

Madde **68** İcra dairesi talepten veyahut ilk icra talebinde haciz istenilmiş ise evvelki maddede muayyen müddetin geçmesinden üç gün içinde hacze başlar. Haczolunacak mallar başka yerde ise gene bu müddet içinde malların bulunduğu icra dairesine haczi yaptırır.

3 - Borçluya ihbar

Madde **69** Borçlu nihayet hacizden bir gün evvel haberdar edilmek lâzımdır.

İhbarnamede aşağıdaki maddenin hükümleri ihtar olunur.

Malların gösterilmesi

Madde **70** İcra memurunun talebi üzerine borçlu borcuna yetecek bütün mallarını, alacaklarını, haklarını ve kazancını yazı ile veya şifahen icra dairesine bildirmeğe mecburdur. Bunu yapamazsa icra memuru borçluyu zabıta ile getirterek bu beyanı yaptırır.

Beyanatta bulunmayan veya bulunup ta bunun hilâfı sabit olan borçlu ceza görür. Bu hüküm beyanat tarihinden sonra kazandığı

malları ve kazancını icra memuruna bildirmeyen borçlular ile hacizde bulunmayan veya mümessil bulundurmayan borçlu hakkında da tatbik olunur. Talep vukuunda borçlu kilitli yerlerini, dolaplarını ve sair eşyasını açmaya mecburdur. İcabında zorla açtırılır. Zor kullanmak için bütün zabıta memurları icra memurunun emrini yapmağa mecburdur.

İcra memuru beyanat hakkında zabıta vasıtasile tahkikat yaptırabilir.

Haczi caiz olmayan eşya ve alacaklar

Madde 71 Aşağıdaki şeyler haczolunamaz:

1 - Devlet malları,

2 - Borçlu ve ailesinin zatî ve lüzumlu elbise ve eşyası ve yatakları ve ibadet eşyası ile kitapları,

3 - Vazgeçilmesi kabil olmıyan mutbak takımı ve pek lüzumlu ev eşyası,

4 - Borçlu ve ailesinin san'at ve meslekleri için elzem alât ve edevat ve kitapları ve arazi ve çift hayvanatı ve bunların teferrüatı,

5 - Borçlu ve ailesinin idareleri için elzem olduğu halde borçlunun tercih edeceği bir aylık yemeleri ve yataklıkları ile beraber bir süt veren manda ve ineği ve yahut üç keçi veya koyunu,

6 - Borçlu ile ailesinin iki aylık yiyecek ve yakacakları,

7 - Borçlar kanununun 510 uncu maddesi mucibince haczolunamamak üzre tesis edilmiş olan kaydıhayatla iratlar.

8 - Memleketin ordu ve zabıta hizmetlerinde malûl olanlara bağlanan tekaüt maaşlarile bu hizmetlerden birinin ifası sebebile ölenlerin ailelerine bağlanan maaşlar.

9 - Bir muavenet sandığı veya cemiyeti

tarafından hastalık, zaruret, ölüm gibi... hallerde bağlanan maaşlar,

10 - Vücut veya sıhhat üzerinde ika edilen zararlar için tazminat olarak mutazarrırın kendisine veya ailesine toptan veya irat şeklinde verilen paralar.

11 - Borçlunun başkasının hakkına karşı merhun veya bu hükümde olmayan haline münasip evi. Şu kadar ki ev kıymetçe fazla ise bedelinden haline münasip bir yer alınabilecek miktarı borçluya bırakılmak üzre haczedilerek satılır.

Kısmen haczi kabil olacaklar

Madde **72** Ücretler, maaşlar, tahsisat ve sair her nevi hizmet ücretleri, intifa hakları ve hâsılatı, nafakalar, tekaüt maaşları, sigortalar veya tekaüt sandıkları tarafından tahsis edilen iratlar borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca elzem olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabilir.

Yetişmemiş mahsullerin haczi

Madde **73** Yetişmemiş:

1 - Çayır mahsulleri.

2 - Tarla mahsulleri.

3 - Bağ ve bahçe mahsulleri haczolunmaz.

Yukarıdaki mahsullerin borçlu tarafından başkasına devri, haczeden alacaklıya karşı icra dairesince hükümsüzdür.

Alacağı gayri menkul rehinile temin edilmiş alacaklının mütemmim cüz olarak merhunun yetişmemiş mahsulleri üzerinde haiz olduğu hakka halel gelmez.

Şu kadar ki mürtehin bu mahsullerin icraca paraya çevrilmesinden evvel gayrı menkulün paraya çevrilmesi için takip talebinde bulunmuş olmalıdır.

Malların haciz sırası menkul ve saire

Madde 74 Alacaklara da şamil olmak üzre evvelâ menkul mallar haczedilir. Hacze kolayca satılabilen şeylerden başlanır ve mahrumiyeti borçluya daha az ağır gelenleri önce haczolunur.

Gayri menkullerin haczi, ancak borcu ödemeğe kâfi menkul mal bulunmadığı veya kalmadığı yahut alacaklı ve borçlu müştereken istedikleri takdirde kabildir.

İhtiyaten haciz veya borçlu tarafından başkasının olduğu beyan yahut haklarında üçüncü şahıslar tarafından istihkak iddia edilmiş olan malların haczi en sonraya bırakılır.

Hayvanlarının yiyeceği haczedilen borçlu o miktar ile beslenecek adette hayvanının dahi birlikte haczedilmesini isteyebilir.

Haciz koyan memur borçlu ile alacaklının menfaatlerini mümkün olduğu kadar te'lif etmekle mükelleftir.

Haczin neticeleri

Madde 75 Borçlu icra memurunun müsaadesi olmaksızın mahcuz mallarda tasarruf edemez. Hilâfına hareket cezaî mes'uliyetleri müstelzemdir.

Haczi koyan memur borçluya kanunun bu hükümlerini ihtar eder.

Üçüncü şahısların zilyetlik hükümlerine istinaden hüsnü niyetle iktisap ettikleri haklar mahfuz kalmak üzere borçlunun haczedilen malları üzerindeki tasarrufları alacaklının haczi ile iktisap ettiği hakları ihlâl ettikleri nisbette batıldır.

Haczin şümulü, kıymet takdiri

Madde 76 Haciz memuru icap ederse ehli hibreye de müracaat ederek haczettiği malın kıymetini takdir eder.

Memur haczi isteyen alacaklıların ana ve faiz ve masraflar da dahil olduğu halde alacaklarını karşılayacak miktardan fazla mal haczedemez.

Mahcuz malları muhafaza tedbirleri
1-Menkuller hakkında

Madde 77 Haczolunan paraları, banknotları, hamiline ait senetleri, poliçeleri ve sair cirosu kabil senetlerle altın ve gümüş ve diğer kıymetli şeyleri icra dairesi muhafaza eder.

Diğer menkul mallar istenildiği zaman verilmek şartile muvakkaten borçluda veyahut zilyeddi olan üçüncü şahısta bırakılabilir.

Şu kadar ki icra memuru münasip görür veyahut alacaklı haczin kendine temin ettiği hakların muhafazası için buna lüzum olduğu kanaatini verirse bu şeyler icra dairesinin veya üçüncü bir şahsın muhafazasına bırakılır.

İcra dairesi üçüncü bir şahsa rehnedilmiş olan malları da muhafaza altına alabilir.

Bu mallar paraya çevrilmediği takdirde geri verilir.

2-Alacaklar hakkında

Madde 78 Hamiline ait yahut cirosu kabil senede müstenit olmayan alacak veya sair bir hak haczedilirse icra memuru borçlu olan üçüncü şahsa bundan böyle borcunu ancak icra dairesine ödeyebileceğini bildirir.

3-Diğer haklar için

Madde 79 İcra dairesi haczedilen hakların muhafazasına ve alacaklardan günü gelenlerin tahsiline çalışır.

4-Gayri menkuller hakkında

Madde 80 Gayri menkulün haczile tasarruf hakkı tahdit edilmiş olur. Sicile kaydedilmek üzere haciz ve ne miktar meblâğ için yapıldığı icra dairesi tarafından tapuya bildirilir.

Hacze yeni alacaklılar iştirak eder ve haciz nihayet bulursa bu cihetler de tapu dairesine haber verilir.

Hacizden itibaren üç ay içinde gayri menkulün paraya çevrilmesi istenilmezse tapudaki kaydın hükmü kalmaz.

Madde **1055** kaptan yükleme ve boşaltma aletlerinin iyi olmasını hususî istifçiler idaresinde olsa bile gemideki istif takımlarının deniz nizamlarına uygun bulunmasını gözetmeğe mecburdur.

Kaptan geminin aşırıderecede yüklü olmamasını, safrasının ve lüzumlu aletlerinin yerinde bulunmasını gözetmekle mükelleftir.

Madde **1056** Kaptan yabancı memlekette iken o memleketin kanunlarına hususiyle polis ve maliye ve gümrük kanunlarına karşı sayğısızlığından çıkan zararlardan mes'uldür.

Gemisine harp kaçağı olduğunu bildiği malı yüklemesi yüzünden çıkan zararlardan da mes'uldür.

Madde **1057** Kaptan gemi kalkmağa hazır olunca ilk elverişli fırsatta yola çıkmak mecburiyetindedir.

Kaptan hastalık veya diğer bir sebepten dolayı gemiyi idare edemiyecek bir halde olsa dahi kalkmasını iş bozacak surette geciktiremez ve başladığı yolu bitirmemezlik edemez; böyle bir hal olduğunda vaziyet ve zaman donatandan talimat almağa elverişli ise vakit geçirmeden donatana haber verir. Ve talimat gelinceye kadar lüzumlu tedbirleri alır, vaziyet ve zaman buna elverişli değilse yerine başka kaptan kor; bu kaptanı seçmekte kusuru görülmedikçe kendisine mes'uliyet düşmez.

Madde **1058** Yükleme başladıktan boşaltma bitinciye kadar acil sebepler olmadıkça ne kaptan ve ne de ikinci kaptan gemiyi terkedemezler; acil bir sebep çıkarsa kaptan yahut ikinci kaptan gemiyi terketmeden evvel zabitler veya tayfalar arasında bu işi başarabilecek birini yerine koymak mecburiyetindedir. Gemi emin olmayan bir liman veya sahilde bulunduğunda yukardaki hükümler yükleme başlamazdan evvel ve boşaltma bittikten sonra dahi tatbik olunur.

Görünür bir tehlike halinde veya gemi denizde iken acil zaruret olmadıkça kaptan geminin güvertesinde bulunmak mecburiyetindedir.

Madde **1059** Kaptan tehlike karşısında gemi zabitlerile müşavereye lüzum görürse verilen kararlar ile bağlı olmayıp alacağı tedbirlerden daima mes'ul kalır.

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

87

Madde **1060** Her gemide (gemi jurnalı) denilen bir defter tutulur; her yolculukta mal veya safranın yüklemesi başladığı zamandan itibaren geçecek belli başlı hadiseler bu deftere yazılır.

Gemi jurnalı kaptanın nezareti altında ikinci kaptan tarafından ve bunun mazereti halinde bizzat kaptan veya nezareti altında olmak şartile tayin edeceği gemi adamlarından elverişli bir kimse tarafından tutulur.

Madde **1061** Gemi jurnalına günü gününe şunlar yazılır:

1 - Hava ve ruzgârın hali.
2 - Geminin takip ettiği rotası ve aldığı yol.
3 - Geminin bulunduğu tul ve arz dairesi.
4 - Tulumbalardaki su yüksekliği.

Şunlar da jurnala yazılır.

1 - İskandil edilen su derinliği
2 - Her kılavuz alma ve kılavuzun gemiye girdiği ve ayrıldığı vakitler.
3 - Tayfa arasındaki değişiklikler.
4 - Gemi meclisince verilen kararlar.
5 - Gemi veya yükünün uğradığı kazalar ve bunların tafsilâtı.

Gemi içinde yapılan suçlarla suçlulara verilen inzibatî cezalar ve gemideki doğum ve ölümler dahi jurnala yazılır.

Madde **1062** Bir liman içinde yolculuk eden küçük gemilerde jurnal tutmak mecburiyeti yoktur.

Madde **1063** Yolda iken gemi veya yükünün zıyaı veya avaryası ile neticelenen veya gemiyi bir barınma limanına girmege mecbur eden yahut başka zarar veren kazalarda bütün gemi adamlarının yahut içlerinden bir kısmının iştirakile kaptanın bir rapor vermesi lâzımdır, bu rapor vakıt gaip etmeden aşağıda yazılı yerlerde verilir.

1 - Varma limanında ve eğer varma limanı birden çok ise kazadan sonra ilk tutulacak limanda,

2 - Tamir ve boşaltmaya elverişli ise barınma limanında,

3 - Yolculuk varma limanı tutulmadan biter ise geminin ilk uygun uğrağında,

4 - Kaptan ölür veya bu raporu veremeyecek bir halde bulunursa gemide kaptandan sonra en yüksek rütbeli zabit rapor vermeğe salâhiyetli ve borçludur.

Madde **1064** Raporda yolculuğun ehemmiyetli hadiseleri ve hususile kazalarda tafsilâtı ve zararın önüne geçilmesi ve azaltılması için alınan tedbirler gösterilir.

Madde **1065** Rapor tayfanın isimleri yazılı bir cetvel ve gemi jurnalı ile birlikte salâhiyetli mahkemeye verilir. Mahkemeye müracaat edilir edilmez raporu almak için mümkün olduğu kadar yakın bir gün kararlaştırılır. Kararlaşan gün kanunun gösterdiği şekillerde ilân olunur. Meğer ki halin icabı bu kadar beklemeğe elverişli olmaya.

Gemi veya yükle alâkalı ve kazadan zararlı herkes rapor alınırken mahkemede bulunabilir. Yahut vekilini bulundurur.

Gemi jurnalı rapora esas tutulur.

Bu defter mahkemeye getirilmeyorsa veya zaten yoksa (madde - 1062) sebepleri gösterilmelidir.

Madde **1066** Hâkim lüzum görürse gemi adamlarından mahkemeye gelmemiş olanları da şahit olarak dinleyebilir. İşin iyi anlaşılması için kaptana ve diğer gemi adamlarına istediğini sorabilir;kaptan ve mürettebatın ifadeleri yemin ile alınır.

Rabor üzerine tutulan zabtın aslı mahkemede saklanır. Alâkalılardan isteyenlere tastikli sureti verilir.

Madde **1067** Gemi henüz bağlama limanında bulunduğu sıralarda kaptanın yapmış olduğu hukukî tasarruflar donatanı borçlandırmaz; meğer ki kaptan hukukî tasarrufları vekâleti dolayısile yapmış buluna ve yahut borç başka hususî bir sebepten doğa.

Kaptan bağlama limanında dahi olsa tayfa tutabilir.

Madda **1068** Bağlama limanından çıkdıktan sonra kaptan gemi adamlarını donanmasını komanyasını tamamlamağa ve gemiyi iyi halde tutmağa ve yolculuğu bitirmeğe yarayacak her türlü

hukukî tasarrufları ve işleri donatan hesabına üçüncü şahıslara karşı yapabilir.

Navlun mukaveleleri akti ve kaptanın vazifeleri sırasına giren dava haklarının kullanılması da bu hakkın içindedir.

Madde **1069** Kaptan ödünç para ve veresiye mal almağa ve bu gibi kredi muamelelerine girişmeğe salâhiyetli değildir, bu muameleleri ancak gemiyi korumak ve yolculuğu bitirmek için zaruret halinde ve bu zaruretle ölçülü derecede yapabilir.

Kaptan ancak yolculuğun bitirilmesi için zaruret halinde ve yalnız bu zaruretle ölçülü miktarda deniz ödüncü yapabilir.

Muamelenin muteber sayılması paranın hakikaten sarfedilmiş olmasına veya kaptanın seçtiği kredi şeklinde isabet bulunmasına yahut paranın kaptan emrinde esasen mevcut olmasına bağlı değildir; meğer ki üçüncü şahıs iyi niyetten mahrum ola,

Madde **1070** Hususî bir vekâletname ile izin verilmedikçe (M. 1027. F. I. N. 3) kaptan donatanın şahsını ilzam edecek işleri yapmıyacağı gibi donatan hesabına poliçe de çekemez. Kaptanın donatandan vazife emir ve talimatı almış olması ve donatan üçüncü şahıslara karşı şahsen mes'ul tutmağa kâfi gelmez.

Madde **1071** Mahallin mahkemesi vukuf ehli dinleyerek ve - varsa - konsolosun mütalâasını alarak kat'î zaruret bulunduğuna karar vermedikçe kaptan gemiyi satamaz.

Geminin bulunduğu yerde mahkeme veya tahkikat yapabilecek başka bir makam yoksa kaptan hareketini haklı gösterecek vukuf ehli raporu almak, buna da imkân yoksa başka deliller göstermek mecburiyetindedir.

Satış açık olmalıdır.

Madde **1072** Kaptanın kanunî salâhiyetlerini tahtit etmiş olan donatan, kaptanın tahtitlere riayetsizliğini bunlardan haberleri olmıyan üçüncü şahıslara karşı ileri süremez.

Madde **1073** Donatan hesabına kendi parasından avans veren veya şahsen borçlanan kaptan hususî vekâletnamesi olma-

dıkça, alacağını donatandan isterken üçüncü şahıstan fazla hakka malik değildir.

Madde **1074** Kaptanın bu sıfatla ve kanunî salâhiyetleri içinde donatanı göstererek veya göstermiyerek yaptığı hukukî tasarruflarla donatan, üçüncü şahsa karşı hak iktisap eylediği gibi gemi ve navlun ile mes'ul de olur.

İfasına kefil olmadıkça veya kanunî salâhiyetini geçmiş bulunmadıkça kaptan hukukî tasarrufundan şahsel mes'ul olmaz; ancan kaptanın 1052, 1053 üncü maddelerde yazılı mes'uliyetleri bakidir.

Madde **1075** Kaptanın salâhiyeti donatan tarafından tahtit edilmiş olmadıkça bu salâhiyetin şümulünü tayin eden 1067 ve 1071 inci maddelerin hükümleri donatan hakkında dahi tatbik olunur.

Kaptan geminin vaziyetinden, yolculuk hadiselerinden, yapılan mukavelelerden, görülmekte olan davalardan donatana daima haber vermekle mükellef olduğu gibi hal ve zaman elverdikçe bütün ehemmiyetli işlerde ve hususile 1069 ve 1071 inci maddelerde yazılı hallerde veya yolculuğun değiştirilmesi ve kesilmesi zaruretinde ve fevkalâde tamirler ve alışlarda donatandan talimat istemeğe mecburdur.

Kaptan fevkalâde tamirleri ve alışları, elinde donatana ait kâfi para bulmasa bile ancak zaruret halinde yapabilir.

Kaptan bir ihtiyacı savacak parayı denizödüncü yapmadan veya vaz geçilebilecek gemi alet ve komanyasını satmadan elde edemiyeceği hallerde donatana en az zarar verecek tedbirleri almakla mükelleftir .

Kaptan geminin bağlama limanına dönüşünde ve her isteyişinde donatana hesap vermeğe mecburdur.

Madde **1076** Kaptan yolculuğun devamınca mümkün olduğu kadar yükü ve yükte hak sahibi olanların menfaatlerini gözetir.

Bir zıyaın önüne geçilmesi veya azaltılması için fevkalâde tedbirler almağa lüzum görüldüğünde, kaptan yükte hak sahibi olanların mümessili sıfatile menfaatlerini korumağa ve kabil oldukça talimatlarını alarak mümkün mertebe tatbik etmeğe mec-

burdur; bunlara imkân bulamazsa, bildiği gibi yapar ve yükte hak sahibi olanlara hadiseden ve alınan tedbirlerden gecikmeksizin haber vermeğe çalışır.

Bu gibi hallerde kaptan yükü tamamen veya kısmen boşaltmağa ve büyük bir zararın başka suretle önüne geçilmiyeceği hallerde satmağa yahut yükün muhafazası veya daha ileri götürülmesi için lüzumlu vasıtalar elde etmek maksadile deniz ödüncü yapmağa bilhassa izinlidir; bundan başka yük alıkonmuş veya musadere edilmiş yahut başka bir suretle elinden çıkmış ise onu kurtarmak için adlî ve adî teşebbüslerde bulunmağa dahi salâhiyettardır.

Madde **1077** Yolculuğun ilk istikamette devamına umulmayan bir hal engel olursa kaptan halin icabına ve mümkün olduğu kadar tatbikine mecbur olduğu talimata göre ya başka bir istikamette yola devam etmeğe, yahut kısa veya uzun müddet için yolculuğu kesmeğe ve yahut kalkma limanına dönmeğe izinlidir.

Navlun mukavelesinin bozulması halinde kaptan 1173 üncü madde hükümleri dairesinde muamele yapar.

Madde **1078** Kaptan yükle alâkalı olanlara şahsî borç yükletecek bir işi 1076 ıncı maddedeki hallerde bile hususî vekâleti olmadıkça mukavele edemez.

Madde **1079** Kaptan 1076 ıncı maddede yazılı hallerden başkasında yolculuğun devamı için zarurî olmadıkça yük üzerine deniz ödüncü yahut yükün bir kısmı üzerinde satış veya başka suretle tasarruf yapmaz.

Madde **1080** Zaruret büyük avaryadan ileri gelmiş olur ve kaptan bunu gidermek için birden fazla tedbir karşısında bulunursa bunlardan alâkalılara en az zarar verecek olanı seçer.

Madde **1081** Büyük avarya yoksa ve zaruret başka vasıtalarla giderilemiyecek veya diğer bir tedbirin alınması donatan için daha çok zararlı olacak olursa yük üzerine deniz ödüncü yapmağa veya yükün bir kısmını satmağa ve başka suretle tasarrufta bulunmağa izinlidir.

Kaptan bu hallerde bile yük üzerine ancak gemi ve navlunu ile birlikte denizödüncü yapabilir; (1221, 2 inci fıkra) kaptan satmaktan ise denizödüncü yapmalıdır; meğer ki denizödüncü donatan için daha çok zararlı ola.

Madde **1082** 1081 inci maddede yazılı hallerde yük üzerine denizödüncü yapılması yahut yükün bir kısmının satılması veya başka bir suretle tasarruf edilmesi donatan hesabına yapılmış bir kıredi muamelesi sayılır. (1069, 1295, No. 5)

Madde **1083** (1076-1079-1081) inci maddelerde yazılı hallerde kaptan tarafından yapılmış akitlerin muteber olması için 1069 uncu maddenin ikinci fıkrası hükümleri tatbik olunur.

Madde **1084** Kaptan kiracıdan, yükü boşaltandan veya gönderilenden ikramiye, pay ve sair mükâfat ve tazminat gibi her ne nam ile olursa olsun navlundan başka aldığı bütün paraları da donatan hesabına irat kaydeder.

Madde **1085** Kaptan donatanın rızası olmaksızın kendi hesabına eşya yükletemez; yükletirse donatanın bu yüzden uğradığı daha büyük zararı ödemek hakkına dokunulmaksızın bu gibi yolculuklarda böyle mallar için boşaltma yerinde ve zamanında verilen navlunun en yükseğini vermeğe mecburdur.

Madde **1086** Başka türlü mukavele edilmiş olsa bile donatan tarafından kaptana her zaman yol verilebilir. Ancak kaptanın zarar ve ziyan istemek hakkı vardır.

Madde **1087** İşe yaramadığından veya vazifesini yapmadığından dolayı kaptana yol verilmişse diğer bütün meşrut menfaatlarda dahil olduğu halde işten çıkarıldığı güne kadar hak etmiş olduğu ücreti alır.

Madde **1088** Muayyen bir yolculuk için hizmete alınmış olan kaptan harp, anbargo, abluka, limana giriş ve çıkış yasağı veya gemi ve yüke gelen her hangi bir kaza sebebile yolculuğa başlanamamasından veya başlanmış iken bitirilmemesinden dolayı vazifesinden çıkarılmış ise bütün meşrut diğer menfaatlar da dahil olduğu halde çıkarıldığı güne kadar hak etmiş olduğu ücreti alır.

Gayrı muayyen bir zaman için hizmete alınıp muayyen bir yolculuğa başladıktan sonra yukardaki sebeplerden dolayı yol verilen kaptan hakkında dahi bu hüküm tatbik olunur.

Bu hallerde kaptana yol verilmesi yolculuk sırasında olmuş ise kaptan ayrıca işe alındığı limana parasız taşınmasını veya bunun tutarı bir tazminat verilmesini istiyebilir.

Bu kanun hükmünce kabul edilen parasız taşınma hakkının içinde yolculuktaki bakım masrafı da dahildir.

Madde **1089** Muayyen olmıyan zaman için işe alınıp muayyen bir yolculuğa başladıktan sonra 1087, 1088 inci maddelerde yazılı sebeplerden başka bir sebeple çıkarılan kaptan 1088 inci madde mucibince alacağı paralardan başka Avrupa limanında çıkarılmış ise iki, ve Avrupa harici bir limanda çıkarılmış ise dört aylık ücretini de tazminat namile alır. Ancak alacağı tazminat yolculuğu bitirmesi halinde hak edeceği miktarı geçmez.

Madde **1090** Ücret zaman itibarile olmayıp bütün yolculuk için götürü şart kılınmış ise 1087 ve 1089 uncu maddelerdeki hallerde kaptana verilecek ücret miktarı yaptığı hizmet ve yolculuktan bitirdiği kısımların bütün ücrete nisbetile tayin olunur.

1089 uncu maddede yazılı iki veya dört aylık miktarındaki tazminatın hesabında yolculuğun vasatî devam müddeti esas tutulur.

Bu müddetin tayininde yükletme ve boşaltma için lâzım zaman ile geminin hal ve vasfı gözetilir.

Madde **1091** Gidiş, geliş veya muayyen olmıyan bir zaman için hizmete alınan kaptan, dönüş yolculuğu geminin bağlama limanında bitmezse, hizmete alındığı limana kadar parasız taşınmasını ve ayrıca tam ücret veya bunun tutarı tazminat verilmesini istiyebilir.

Madde **1092** Muayyen olmıyan bir zaman için hizmete alınarak yola çıkan kaptan geminin bağlama limanına veya başka bir Türk limanına dönüp boşalmasına kadar vazifesine devam etmeğe borçludur.

Bununla beraber hizmetten çekilmek istiyen kaptan bu ar-

zusunu gemi ihbar zamanında bir Avrupa limanında veya Avrupa harici bir limanda bulunduğuna göre ilk yolculuktan itibaren iki veya üç sene geçmiş olmadıkça bildirmezse bu hakkı kullanamaz. Bu takdirde, kaptan yerine başkasının konulması için donatana vakit bırakmak ve bu müddet içinde işine devam ile başladığı yolculuğu bitirmek mecburiyetindedir.

Donatan hizmetten çıkma haberini alır almaz geminin dönmesini emrederse kaptan gemiyi geri getirmekle mükelleftir.

Madde **1093** Kendi istemeden yol verildiğinde kaptan, müşterek donatanlarla yaptığı mukavele mucibince gemide müşterek donatan sıfatile haiz olduğu payın diğer müşterek donatanlar tarafından, vukuf ehlince takdir edilecek kıymet ile, satın alınmasını istiyebilir. Kaptan bu hakkını istemekte sebep olmadan gecikirse hakkı düşer.

Madde **1094** Kaptan hizmete girdikten sonra hastalık veya yaralanma dolayısile tedaviye muhtaç olur veya çalışamıyacak bir hale gelirse kaptan gemi üzerinde veya vazifenin icap ettirdiği seyahatte bulunduğu müddetçe donatan sıhhî ihtimam masraflarını vermekle mükelleftir. Eğer kaptan yabancı bir memlekette işe girmiş ve hastalık veya yaralanma hizmeti münasibine girmeden evvel olmuş ve kaptan hastalıktan veya yaralanmadan dolayı yolculuğa başlamamış ise donatanın bu mükellefiyeti ileri sürülemez.

Sıhhî ihtimam hastanın bakımına ve tedaviye şamildir. Tedavi de hekime gösterme ve gemide bulunması mecburî olan iveya bir limanda durulduğu esnada tedarik edilmesi icap eden lâç ve mutat tedavi vasıtalarile bakım da dahildir.

Gemi Türk limanlarından birinde bulunduğunda kaptan dilerse hizmette kaldığı müddetçe masraf donatana ait olmak üzere tedaviyi dilerse hastalık sigortacısının tedavisini kabul eder.

Bununla beraber bir gemi hekimi veya donatanın mukaveleli bir hekimi hazır bulunmazsa ve yahut hastalık veya hastanın vaziyeti onun hizmette kalmasına elverişli olmaz ve tedavinin iyi bitmesini tehlikeye koyarsa donatan kaptanı hastalık sigortacısına yollayabilir.

Donatan yabancı memlekette kaptanın bakım ve tedavisini bir hastahanede temin edebilir.

Hastalıktan veya yaralanmadan dolayı yabancı memlekette kalmış olan kaptan kendisinin ve hekiminin veya deniz işlerile uğraşan dairenin rızasile bir Türk limanına gönderilebilir. Eğer kaptan rızasını bildirmiyecek halde olur veya haklı sebep olmaksızın rıza göstermezse bir hekim dinlendikten sonra kaptanın bulunduğu yerdeki deniz işlerile uğraşan daire izin verebilir. Teklif edilen tedaviyi veya bir hastanede bakılmayı haklı sebep olmaksızın kabul etmekten çekinen kaptan bu çekinme müddetince parasız bakılma hakkını kaybeder Bu müddet, sıhhî ihtimam için muayyen zamana dahil olur.

Kaptan gemiyi Türk limanlarından birinde bırakınca (sıhhî ihtimam) biter. Bununla beraber sıhhî ihtimamın kesilmesinde tehlike bulunursa hastalık sigortacısı, sigorta borcunu yerine getirmeyi üzerine aldığını bildirdiği âna kadar sıhhî ihtimama devam olunmak lâzımdır.

Kaptan hastalıktan veya yaralanmadan dolayı yabancı bir memlekette gemiyi bırakmağa mecbur kalmış ise donatan, gemi bırakıldıktan sonraki zaman içinde sıhhî ihtimama borçludur. Sıhhî ihtimam müddeti geminin bırakılmasından itibaren 26 ıncı haftanın geçmeşile nihayet bulur.

Şayet kaptan daha evvel memlekete iade edilir veya kendisi avdet ederse bu müddet daha evvel de nihayet bulur.

Kaptan hastalığa karşı sigorta edilmemiş ise, sıhhî ihtimam müddeti kaptan yola çıkmamış oldukça kaptanın hastalandığı veya yaralandığı andan 26 ıncı haftanın geçmesile ve değilse geminin bırakıldığı andan 26 ıncı haftanın geçmesile nihayet bulur.

Bir çalışma kazasından doğan yaralanmada yaralıya karşı olon ihtimam kaza sigortacısının borcunu yerine getirmeğe başladığını donatana bildirdiği anda nihayet bulur.

Sıhhî ihtimamdan dolayı kaptan ile donatan arasında çıkan ihtilâf en evvel salâhiyetli deniz işleri memurluğu tarafından muvakkaten görülür.

Eğer kaptan gemi ile memleketi limanına veya hizmet mukavelesinin yapıldığı limana dönmezse bundan başka parasız iade

edilmek (M. 1088) veya muvafık bir tazminat istemek hakkını haiz olur.

Hastalanan veya yaralanan kaptan aşağıdaki hallerde diğer bütün şartedilen menfaatlerde dahil olmak üzere ücret alır. Yola çıkmamışsa hizmetin tatiline kadar, yola çıkmışsa gemiyi terkettiği güne kadar bir hastanede ikamet sırasında ücretin istifasına halel gelmez.

Kaptan geminin müdafaası sırasında bir zarara uğrarsa bundan başka münasip ve iktizası halinde hâkim tarafından tayin edilecek bir ikramiye isteyebilir.

Hastalığa veya yaralanmağa cezayi mucip bir fiil ile sebebiyet veren veya hizmeti haksız surette bırakan kaptan hakkında yukardaki madde ile bu madde hükümleri tatbik olunur.

Madde **1095** Kaptan hizmete alındıktan sonra ölürse öldüğü güne kadarki ücretini ve meşrut diğer bütün menfaatlarını donatanın ödemesi lâzımdır. Kaptan yolculuk başladıktan sonra ölürse donatan cenaze masraflarını da verir. Gemiyi müdafaa ederken ölürse fazla olarak münasip ikramiye de vermeğe borçludur.

Madde **1096** Gemi zayi olsa bile kaptan kanunun emrettiği raporu vermeğe ve umumiyetle donatanın menfaatlerini icap ettiği müddetçe korumağa mecburdur.

Kaptan bu müddete ait ücret ve zarurî masraflarını ve ayrıca parasız taşınmasını veya tutarını isteyebilir. (M. 1088)

DÖRDÜNÇÜ FASIL

MAL TAŞIMA NAVLUN MUKAVELESİ

Madde **1097** Navlun mukavelesi ile mal taşımak için:

1 - Geminin tamamı, veya bir cüz'ü yahut muayyen yeri kiralanır.

2 - Veya muayyen mal taşıması mukavele edilir. (kırkanbar)

Madde **1098** Geminin tamami, bir cüz'ü veya muayyen yeri kiralandığında taraflardan her biri mukavelenin yazılı olmasını isteyebilir.

Madde **1099** Geminin tamamı kiralandığında kamaralar kiralanmış sayılmaz; ve kiralayanın izni olmaksızın kamaralara eşya yükletilmez.

Madde **1100** Her türlü navlun mukavelesinde (madde 1098) kiralayan gemiyi yola elverişli halde teslim etmekle mükelleftir. Kiralayan geminin kusurlu olmasından çıkan zarardan kiracıya karşı mes'uldür, meğer ki kusur iyi bir kiralayanın bile göremiyeceği mahiyette ola.

Madde **1101** Kaptan yük almak için gemiyi kiracının ve gemi birden fazla kimselere kiralanmış ise hepsinin gösterecekleri yere yanaştırır. Yer zamanında gösterilmemiş veya bütün kiracılar yer göstermekte birleşmemiş bulunur veyahut suyun derinliği geminin selâmeti, mahallî nizamlar, geminin teşkilâtı verilen emri yapmağa engel olursa kaptan mutat yükleme yerine demirler.

Madde **1102** Hususî mukavele, yükleme limanı nizamları ve bunlar yoksa mahallî âdetler ile hilâfı tayin edilmiş olmadıkça eşyanın gemiye kadar taşıma masrafı kiracıya ve yükleme masrafı da kiralayana aittir.

Madde **1103** Mukavele edilen eşya yerine aynı varma limanı için kiracı tarafından gemiye başka eşya yükletilmek istenilirse kiralayan bu yüzden işi güçleşmedikçe kabul ile mükelleftir. Mukavelede eşya yalnız nevi ve cins üzerine olmayıp ta tahsisen gösterilmiş ise bu kaide tatbik olunmaz.

Madde **1104** Kiracı veya yükleten yüklediği eşyayı yanlış göstermiş veya harp kaçağı veyahut varma limanında ithal ve ihracı yasak mal yüklemiş veyahut yükleme sırasında kanun hükümlerine ve hususile polis, vergi ve gümrük kanunlarına muhalif hareket eylemiş ise bunda kusuru oldukça yalnız kiralayana değil 1053 üncü maddenin birinci fıkrasında gösterilmiş şahısların hepsine karşı dahi sebep olduğu gecikmeden ve başka zararlardan mes'uldür. Bunları kaptanın muvafakatile yapmış olması başka şahıslara karşı kendini mes'uliyetten kurtarmaz. Malın musadere edilmiş olması navlunun ödenmemesine vesile olmaz. Mal gemiyi veya öteki yükleri tehlikeye düşürürse kaptan

bu malı karaya çıkarmıya ve acele hallerde denize atmıya salâhiyetlidir.

Madde **1105** Kaptandan gizliyerek gemiye mal sokan kimse 1104 üncü madde mucibince bu yüzden çikan zararı öder. Kaptan bu malı karaya çıkarmıya ve gemiyi ve öteki yükleri tehlikeye düşürüyorsa acele hallerde denize atmıya salâhiyetlidir. Kaptan malı gemide alıkor ise bu gibi mallardan boşaltma zamanında ve yerinde alınan en yüksek navlunu ödetir.

Madde **1106** Kiralayan, kiracının iznini almadan malı başka gemiye aktarma edemez, ederse bundan doğacak zarardan mes'ul olur. Meyer ki mal aktarma edilmemiş olsa da zararın vukuu muhakkak ve mes'uliyeti kiracıya ait ola.

Aktarma, tehlike halinde ve yolculuk başladıktan sonra yapılmış ise birinci fıkra hükmü tatbik edilmez.

Madde **1107** Yükletenin rızası olmadıkça mal göverteye yükletilemez ve küpeşteye asılamaz.

Madde **1108** Geminin tamamı kiralanırsa kaptan hazırlanıp yük alaçak halde olunca bunu hemen kiracıya bildirir.

Yükleme müddeti ihbarın ertesi gününden işler, ve uyuşulmuş ise kiralıyan malın yükletilmesi için yükleme müddetinden fazla da beklemeye mecburdur (Sürastarya). Hilâfı şart edilmemiş ise yükleme müddeti için hususî tazminat istenmez. Buna mukabil kiracı sürastarya için kiralıyana tazminat verir. (sürastarya tazminatı).

Madde **1109** Yüklemenin devam müddeti mukavele ile tesbit edilmiş ise yükleme limanının nizamlarına ve yoksa mahallî âdete göre tayin olunur; böyle bir âdet de yoksa yükleme müddeti halin icabına göre tesbit olunur. Mukavele sürastarya müddetinden bahsedip bunu tesbit etmemiş ise bu müddet 14 gündür. Mukavelede yalnız sürastarya tazminatından bahsediliyorsa müddeti muayyen olmıyan bir sürastarya için uyuşulmuş sayılır.

Madde **1110** Yüklemenin devam müddeti yahut yüklemenin biteceği gün mukavele ile tayin edilmiş ise sürastarya yükleme müddetinin bitmesile başlar.

Mukavele ile tayin edilmiş bir müddet yoksa sürastarya müd-

deti, kiralayan tarafından yükleme müddetinin bittiğinin kiracıya bildirilmesile başlar. Kiralıyan yükleme müddeti içinde hangi gün bu müddeti bitmiş sayacağını kiracıya bildirebilir. Bu halde yükleme müddetinin bitmesi ve sürastaryanın başlaması için kiralayanın yeni bir ihbarına lüzum yoktur.

Madde **1111** Yükleme müddeti yahut bir sürastarya için uyuşulmuş ise sürastarya müddeti bittikten sonra kiralayan yükleme için fazla beklemeğe mecbur değildir. Bununla beraber kiralayan fazla beklememek istiyorsa yükleme veya sürastarya müddetinin bitmesinden üç gün evvel kiracıya bunu bildirmeğe mecburdur.

Bildirmezse yükleme ve sürastarya müddetleri sonradan yapacağı ihbar gününden üç gün geçmedikçe bitmez.

Birinci ve ikinci fıkralarda yazılı günler fasılasız geçen üç takvim günüdür.

Madde **1112** 1110, 1111 inci maddelerde gösterilen ihbarlar hiç bir şekle tabi değildir. Kiracı bu suretle yapılan ihbarı tanımak istemezse kiralayan masrafı kiracıya ait olmak üzere, ihbarı resmî şekilde yapabilir.

Madde **1113** Sürastarya tazminatı mukavele ile tayin olunmamış ise hakkaniyet üzere hesap olunur.

Halin icabı ve hususile navlun miktarı, gemi adamlarının bakım masrafı ve kiralayanın mahrum kalacağı navlun bu hesapta göz önünde tutulur.

Madde **1114** Yükleme ve sürastarya müddetlerinin hesabında günler arasız sayılır. Hususile tatil günleri ile umulmıyan hal yüzünden kiracının malı tesellüm edemediği günler hesaba girer. Bununla beraber rüzgâr, fena hava veyahut umulmıyan başka bir hal sebebile:

1 - Yalnız yükletilecek malın değil her türlü yükün gemiye teslim edilmesi,

2 - Yükün kabulü,

Mümkün olmıyan günler hesaba katılmaz.

Madde **1115** Yükleme müddeti içinde olsa bile yükün teslimine engel olan her hangi bir sebepten fazla beklemeğe mec-

bur kaldığı günler için kiralayana tazminat verilebilir. Buna mukabil malın kabulüne engel olan sebeplerle fazla beklemeğe mecbur kalınan günler için bu engel sürastarya müddetinde çıksa bile sürastarya ücreti verilmez.

Madde **1116** Yükleme müddeti için 1109 uncu madde mucibince mahallin nizam ve adetlerine uymak lâzım gelirse bu müddete 1114 ve 1115 inci maddelerin tatbiki suretile hesap olunur.

Meğer ki mahallin nizam ve âdetleri başka hükümler koymuş ola

Madde **1117** Kiralayan yüklemenin muayyen bir günde biteceğini mukavele etmiş ise her hangi bir malın teslimine engel çıktığı halde bile daha fazla beklemeğe mecbur değildir. (Madde 1114 fıkra 2 No: 1.)

Madde **1118** Kiralayan yükü üçüncü şahıstan alacak olupta yük almağa hazır olduğunu mahallin âdetine göre ilân ettirmiş ve buna rağmen üçüncü şahıs bulunamamış veya yükü teslim etmemiş ise kiracıya en kısa zamanda haber verir ve yükü sürastarya müddetinin bitmesine kadar değil ancak yükleme müddetinin sonuna kadar bekler, meğer ki yükleme müddeti içinde kiracıdan veya salâhiyet sahibi vekilinden hilâfına emir ala;

Yükleme ve boşaltma için tek bir müddet tayin olunmuş ise birinci fıkradaki halde bu müddetin yarısı yükleme müddeti sayılır.

Madde **1119** Kiralayan, mukavele edilen yükün hepsini almamış olsa bile kiracının talebi üzerine yola çıkar. Bu halde kiralayan tam navlun ve icabında sürastarya için tazminat alabileceği gibi eksik yükleme dolayısile tam navlunun ödenmesini temin edecek ayrı teminat da isteyebilir.

Madde **1120** Kiralayanın yükleme için bekliyeceği müddetin sonuna kadar kiracı yüklemeyi bitirmemiş ve kiracı da mukaveleyi bozmamış olursa kiralayan yola çıkıp 1129 uncu maddede yazılı taleplerini ileri sürebilir.

Madde **1121** Gemi yola çıkmadan ister bir ister birkaç yolculuk için tutulmuş olsun kiracı pişmanlık navlunu olarak meşrut navlunun yarısını ödemek suretile mukaveleden vaz geçebilir

97

Bu madde hükmüne göre aşağıdaki hallerde yolculuk başlamış sayılır.

1 - Kiracı kaptana bütün talimatı vermiş ise.

2 - Yükü tamamen veya kısmen teslim etmiş ve bekleme günleri de geçmiş ise.

Madde **1122** Kiracı yükü teslimden sonra 1121 inci maddede yazılı hakkını kullanırsa yükleme ve boşaltma masraflarını da öder, ve boşaltma, yükleme müddeti içinde bitirilemezse sürastarya tazminatını da (1113) verir.

Boşaltma mümkün olduğu kadar çabuk yapılır.

Kiralayan boşaltmanın sebep olacağı gecikme bu yüzden yükleme müddeti geçmiş olsa bile katlanılır. Bekleme müddeti geçtikten sonraki günler için kiralayan sürastarya tazminatlı ve eğer bekleme müddetinin geçmiş olmamasından çıkan zarar sürastarya tazminatından fazla ise bu zararın tazminini ister.

Madde **1123** Yolculuk 1121 inci madde hükmüne göre başladıktan sonra kiracı ancak tam navlun ve kiralayanın başka alacaklarını (Madde 1155) ödedikten ve 1305 inci maddede gösterilen paraları verdikten veya verilmesini temin ettikten sonra mukaveleden vaz geçerek malların geri boşaltılmasını isteyebilir.

Geri boşaltılma halinde kiracı yalnız bundan daha fazla masrafları değil boşaltmanın sebep olduğu gecikme yüzünden kiralayanın uğradığı zararı öder.

Kiralayan yükü boşaltmak için yolunu değiştirmeğe veya bir limanda durmağa mecbur değildir.

Madde **1124** Gemi dönüş içinde kiralanmış veya mukavele mucibince yük alacağı başka limandan kalkması lâzım gelmiş olur, ve her iki halde de (1121) inci maddeye göre dönüş yolculuğundan veya geminin yükleme limanından kalkmasından evvel mukavelenin feshi haber verilmiş bulunursa kiracı tam navlunun üçte ikisini pişmanlık navlunu olarak verir.

Madde **1125** Başka yolculuklar serisi halinde kiracı mukaveleyi bozduğunu yolculuğun son kısmı 1121 inci maddeye göre başlamadan evvel bildirirse kiralayan hakikatte pişmanlık navlunu olarak tam navlun alır. Fakat vaziyet mukavelenin bozulması yüzünden kiralayanın masraftan kurtulduğu yahut başka navlunlar kazandığı kanaatini verirse bunlarla mütenasip bir

yoktan hikâyeler uydurur ve muhataplarına bu uydurma hikâyelerini en tam ve samimi bir kanaat ile nakil ve ifade ederler. Binaenaleyh öyle henüz hastalığının iptida derecesinde olup ta zahiren aklındaki bozukluğun farkına varılamayacak olan bir hastanın şahitliğindeki tehlikeyi tasavvur ediniz.

Efkârı hezeyaniyeli ve bilhassa cinneti müteakile denilen ve Bersamatı irae etmeyen birçok mecnunlarda hâlâ ve hatta hâkimlere tamamen selâmeti akla sahip bir adam hissi verdikleri halde vazıhan marazî ve hezeyanî beyanatta bulunurlar.

Ve bu arada hâkimlerin kanaatı üzerine pek müessif netayiç ve tesirat yapabilirler. Hususile tababeti ruhiyede cinneti istihkakiye namı altında yadedilen bir cinnet vardır ki bunların gerek müddei, gerek müddeialeyh mevkiinde davalarının mevzuu haddi zatında malûl oldukları marazı aklidir.

Size derli toplu ve muhtasar bir surette şu maruzatımı bir neticeye bağlamak istersem demek lâzım gelir ki:

Umumiyeti itibarile şahitlerin şahitlikleri şimdiye kadar gösterildiği mertebe ehemmiyet ve itimada lâyık değildir. Bir şahit yaşı ne kadar ufak ise şahitliğine itimat okadar caiz değildir. Hele çocukların şahitlikleri dinlenirken ifadeleri üzerinde kasten mingayri kastın ana babasının, hocalarının bir telkini eseri olup olmadığı eyiden eyi araştırılmalıdır.

Usulü muhakematı cezaiyece şahitlere evvelâ hiç bir sual sorulmaksızın görüp işittiğini bir şey ilâve etmeksizin ve bir şey ihmal etmeksizin dos doğru nakil ve hikâye etmesi talep olunur, ve şahit ifadelerini ikmal ettikten sonra lüzum görülürse bazı cihetler de sorularak cevabı istenir. Maahaza bu suallerin ilzamî mahiyette olmamasına da dikkat edilir, bu sual en eyisidir.

İhtiyarların şahadetinde de bilhassa mevzuu şehadet yeni bir hadise ise şüpheli telâkki olunmalıdır.

Şahide yemin ettirmek te hakikatta bir faide temin etmez. Yemin samimi ve namuslu bir şahidin sıhhati şehadetini arttırmaz; yalancıları ise yalan söylemekten hiç bir veçhile men eylemez. Kezalik hilâfı vaki şehadette bulunan mecnuna da iadei akıl ettirmez. Söylediği sözün hüküm ve şumulünü idrakten aciz bir akıl yoksulu da yemin etmekle sözünü değiştirmez.

Hülâsa yemin doğru söylemek ihtimal ve imkânını bahşeden bir vasıta değildir ve bu itibarla faidesiz bir külfettir.

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

69

İyi ve ruhiyata vakıf bir hâkim kendi istintak ve isticvabı ile de şahidin ifadeleri üzerinde müessir olabileceğini unutmayarak hal ve tavrı, irat edeceği suali şahide hiç bir veçhile ilkayi telkin edemeyecek bir şekil ve tavır ve edada sormağa itina etmelidir.

Her şehadetin tarzı edası bile şehadetin mevzuunu teşkil eden hadisat ve vakiattan müstakillen haddi zatında haizi kıymet bir hadisei ruhiyedir. Hâkim şehadetin şekli ifasına bakarak şahidin seviyei fikriyesi, tahsili derecesi, hissî meyilleri, şehadet esnasında en ziyade hangi cihete ehemmiyet verdiği hakkında bir fikir hasıl edebilir. Bütün bu mebsusatımızla nazarlarınızda bir kere daha tecelli etmiştir ki tahkikatı adliyede hâkimlerle hâkimlerin pek sıkı bir surette beraber çalışmaları, hakkı meydana çıkarmak için en iyi çaredir. Hususile bir ihbarı nefs, bir isnat karşısında Tabibi adlinin ihtibaratı sayesinde bir taraftan mevzuu davanın, diğer taraftan muhbir veya müddeinin mahiyet ve hakikatını tenvir mümkün olur. Hele iftira ve isnadı kâzip davalarında bittabi müfterinin mes'uliyeti ve ehliyeti cezaiyesinin tayini münhasıran müfterinin muayenei akliyesine tabi bulunur.

Tahkikatı adliyenin ihtibar ile teeyyüt ve tenevvür edebileceği ceraim

Ansızın ve Şüpheli Ölümler

Umumiyetle ölüm uzviyeti bedeniyenin teneffüs, devran ve hıssiyeti cildiye ve hasiye, taharrükiyet gibi belli başlı vezaifinin tevakkuf etmesile muttasıftır. Bütün bu vezaifi hayatiye daima hepsi birden tevakkuf etmez; bazen teneffüs ve deveran vezaifi sairenin tevekkufundan epeyi bir müddet sonraya kadar devam eder; deveran dahi teneffüs tevakkuf ettikten sonra bir müddet devam eder.

Fakat bazen vakidir ki bütün bu vezaifi hayatiye bir an içinde inkıta ettikten veya ancak mahsus olacak derecede asgarî dere-

ceye tenezzül ettikten sonra yine teessüs eder. Buna mevti zahirî denir; bu hal binnispe yeni doğan çocuklarda pek çok olursa da üyüklerde son derece nadirdir. Maahaza ne kadar nadir de olsa bu ihtimal mevcut olduğu için ölümün kat'î bir alâmeti tayin edilmek istenmiştir.

Ölümün hiç şüphe ve itiraz kabul etmez bir alâmeti varsa o da tefessuhtur ve tefessuhta cesedin karnında yeşil bir leke tekevvün edince muhakkaktır. Başka alâime gelince herbirinin yegân yegân kıymetleri azçok kabili münakaşa ise de hey'eti umumiyeleri vekayiin ekseriyeti azimesinde ölümü teşhis etmeğe kâfidir.

Ölümüm alâmetleri anî zuhurları itibarile alâmatı akabiye ve alâmatı müteahhire diye ikiye taksim olunabilir.

Akibi mevtte zahir olan alâimi zekâ, hıssiyeti cildiye ve hasiyenin ziyaı teneffüsün ve deveranın tevakkufu ve gözün değişmesi gibi alâimden ibarettir.

Zekâ ve hıssiyetin insilâbı ölümden pek çok zaman evvel tahassul edebildiği ve hatta bir çok ahvalde mevtin delâili müteakddimesinden bile olmadığı için pek de kıymetli bir alâmet değildir.

Hali ihtizarda bulunan bir adamın yanında bulunanlar için en sahih alâmeti mevt teneffüsün tevakkufudur. alelekser bu alâmet aldatmaz.

Teneffüs tevakkuf etmiş ve aradan bir dakika geçmiş ise hayat sureti kat'iyede muntafi olmuştur.

Fakat bu kaidenin nakabili ret bir takım istisnaatı vardır ve teneffüsün tevakkufundan bir hayli müddet sonra da baki kaldığı vekayi olduğu için bu alâmette kat'î telâkki olunamaz.

Hayatın en son demine kadar faaliyette kalan uzuv kalptir. Bütün vezaifi hayatiye durduktan sonra dahi kalp çarpmakta devam eder ve kalbin tevakkufu ölümün en iyi alâmetidir. Mevti zahir halinde doğan çocuklar istisna edilmek şartile bayılmak ve mevti zahirî ahvalinde kalbin tevakkufu tam ve mutlak olmasa gerektir ve kabul etmek pek doğru olur ki harekâtı kalbiye tevakkuf ettikten yirmi dakika sonra mevt muhakkaktır ve hatta bu yirmi dakika mühlet bile pek geniş tutulmuştur. Halbuki bayılma ve mevti zahirî vekayiinde kalbin çarpması okadar zaifler yavaşlar ve intizamsızlaşır ki el ile yoklayarak hareket etmediğini takdir ederek

101

bilmeğe imkân yoktur, daha hali ihtizarda iken bile gözün akı ve karası hasiyetini gaip eder ve göz bebeği alelâde ufalır, ölürken göz bebeği bir kere genişleyip ondan sonra gene birkaç saat dar kalır ölürken ve hatta bazan daha ihtizar anında gözlerin parlak manzarası silinir gözün karasına bir donukluk gelir kezalik anî mevtte veya pek az zaman sonra gözler çukura kaçar ve kürei ayniyeler yumuşar.

Mevtin hemen akibinde zuhur etmeyen alâmat ise bir taraftan mevtin hakikî olduğunu tayine medar oldukları gibi bazı cihetlerden de tahkikatı adliye ehemmiyet kazanırlar.

Öldükten sonra ceset tedricen soğuyarak bulunduğu mahallin derecei harareti ile muvazenet kespeder ve hatta sathından vaki olan tebehhurat sebebine harareti muhitiyeden bir az daha soğuk bile olur. Maahaza bazı ahval vardır ki derecei hararet ölür ölmez düşmez hatta bazan inkıtaı hayattan sonra yükseldiği ve kırk dereceden ilerisine çıktığı olur, bu hal bilhassa tatanozdan, beyin hummasından, çiçek, kızıl, tifüs, kolera gibi hummalı hastalıklardan ve güneş çarpmasından ölenlerde olur.

Cesedin soğuyuşundaki sür'at tabiidir ki muhit hararetine cesedin üzerindeki elbise veya örtülerin tabiatına göre değişir, kezalik şeraiti ferdiyenin de tesiri vardır. Küçük çocuklar pek çabuk soğur zaıf adamlar yağlı ve şişman olanlardan daha sür'atle soğur, kezalik zaiflemiş hastalar ihtiyarlar, hummalı bir hastalıktan veya füc'eten vefat edenlerden daha çabuk soğur. Bir müellif makat dahilinde derecei hararetin yirmi santi gırada düşmüş olması mevtin delili yakinisi olduğunu zikreder ki bu mütalea ammei müellifinin dahi makbulüdür.

Adalâtın kabiliyeti takallusiyesi ölür ölmez zail olmaz, bir tenebbühü mihanikî ve hatta elbiseden tecrit münasebetile sadece havanın teması yeni terki hayat etmiş bir cesedin adalâtında hareketi mucip olabilir.

Netekim badelvefat vukubulan doğurmaları rahmin tekallüsatına atfederler.

Cereyanı alektirikî tesiri altında adalâtın takallüs edememesi mevtin bir alâmeti hakikiyesidir.

Alâmatı mevtiyeden biri de sumlü meytidir; sumlü meytî cesedin bir müddet katılması keyfiyetine denir ki bu da adalâtın bir hususiyetidir.

102

Sumlümeytî tamamen teessüs edince ceset odun gibi yekpare ve kaskatı olur ve bir ucundan tutulunca olduğu gibi kaldırılabilir, etraf ve mafasıl artık sıklet kanununa tebeiyet etmez, iyi etli bir cesette büyük mafsallardan birini buhalde iken hareket ettirebilmek için bir adamın kuvveti kifayet eder veya etmez fakat zorla katılmış bir mafsal gevşetildikten sonra artık yumuşak kalır bir daha katılmaz.

Sumul bütün etlerde aynı zamanda başlamaz alt çeneden ve boyundan başlayarak aksamı sairei bedeniyeye intişar eder umumiyetle elde, parmaklarda ve alt çenede en ziyade devam eder.

Sumul umumiyetle ölümden iki ilâ altı saat sonra zahir olup 18 ilâ 24 saatta taammüm eder ve 36 ilâ 48 saat sonra geçer.

Ölümü müteakip dahi bazen daha haleti nezide iken kan artık deveranın kuvvetine tabi kalmayarak sıklet kanununa tebean münhat yerlerde birikmeğe başlar; bu sebeple vüs'atları mütehavvil fakat alelâde gayet geniş ve ekseriya cesedin tekmil arka sathını işgal edecek surette zahir olacak az çok morumsu bir kırmızı leke husule gelir ki buna kebaveti meytiye denir.

Bu lekeler sıkleti bedeniye tesiri altında veya bir yağ ile çevrilmiş olduğu için deveran olmayan yerlerde tahassul etmez, netekim sırt üstü kalmış bir cesette kaba etler kürekler hizası etrafının kırmızı oluşuna rağmen renksiz olurlar; bu solukluk kezalik kuşak, çorap bağı yerlerinde dahi görülür ve hatta bazı şişmanlarda cildin yağla katmerleştiği kıvrımlarda ve meselâ küçük çocukların boyunlarında dahi görülür.

Ceset nekadar çok kanlı olursa ve bu kan nekadar sulu olursa ve mevtin husulü arasından nekadar uzun zaman geçmiş ise bu kebaveti meytîler, okadar çok ve aşikâr olur, kebavetler daima daima münhat nevahiyi işgal ettikleri için kebavetlerin vaz'iyetleri cesedin öldükten sonra ne vaziyette kaldığını tayine medar olur. Maahaza bilmelidir ki bir müddet için cesedin vaz'iyetinin tebdili evvelce teşekkül etmiş olan kebavetleri zail olarak yeni vaz'iyete göre yeni kebavetler tahassul edebilir; vefattan dörtbuçuk saat sonra cesedin vaz'iyetini değiştirmekle kebavetlerin yerlerini değiştirdiği ve vefattan 30 saat sonra vaziyeti değiştirilen cenazede kebavetlerin rengi bir az hafiflemiş ise de yenilerinin teşekkül etmediği görülmüştür.

Asılanlarda hususile uzun müddet asılı kalırlarsa kebavet bacaklarda teşekkül eder. Eğer cildin beşeresi hali hayatta veya öl

dükten sonra sıyrılmış olursa hayat inkıta edince cildin bu kısmı kurur, sertleşir ve kesilmesi güç bir hal alır, rengi esmer sarı veya daha koyu olur. Bu hale parşümenleşme - sade beşerenin sıyrılma, yanma veya pehlivan yakısı konma gibi bir sebeple kalktığı yerlerde değil fakat bir tazyik veya sürülmeğe uğrayan her noktada bu tazyik veya sürtülme ister hayatta ister badelvefat olsun, tekevvün eder, netekim bu parşumenleşmeğe asılan veya boğarak öldürülen cesetlerin boyunlarında bağın isabet ettiği mahalde ve keza boğulupta iadei hayatı için oğulmuş veya hardal yakısı konmuş cesetlerde de görülür.

Anî mevtte yahut bir az sonra muassarat gevşer, bu hal bilhassa makatta aşikâr olup fevhai şerciye bilâ müşkülât iki üç parmak sokulacak kadar açık kalır, tefessüh bir az ilerleyince fevha sade böyle açık kalmayıp ayni zamanda gışayı muhatî dahi dışarıya uğrar.

Bir cesette tefessühün husule geldiğini haricen aşikâr surette gösteren ilk alâmet karnın ön tarafında yeşil bir lekenin husule gelmesidir. Bu yeşil leke iptida sağ uyluk hizasında başlayıp badehu bütün karnı istilâ eder. Bu leke tefessühün bed'ine alâmet olduğu için mevtin delili yakinisidir.

Ölüm Adliyeyi ancak şüpheli ve anî vekayide alâkadar eder.

Daima zahiren sıhhati kâmilede gibi görünüp işi ve gücü ile meşgul iken ve vefatı hiç te memul ve muntazar değilken birkaç dakika, birkaç saat veya birkaç gün içinde birdenbire ölen bir adamın ölümü anî ve şüpheli bir ölümdür.

Meselâ bir adam yolda giderken düşüp ölüverir. Tahkikat ile anlaşılır ki bu adam biraz evvel birisile kavga etmiştir; veya bir yerde oturup bir bardak çay içmiş, yahut bir şey yemiştir ve akibinde bir baygınlık geçirip biraz iyileştikten sonra yola çıkıp giderken düşüp ölmüştür. Yahut ki bir adam sokakta veya evinde ölü olarak bulunmuştur. Bu kabil vekayide tabiî adliye tahkikata başlar ve usulü muhakematı cezaiye kanununa tevfikan mustantik, müddei umumî tabibi adlî mahalli vakaya giderek muayenei keşfiye ile tahkikatı adliyeye iptidar olunur.

Keşif tahkikatı adliyede pek mühimdir. İyi müstantik hiç bir vakit keşfi ihmal etmemelidir. Maatteessüf bizde fena bir adet var, Böyle anî ve şüpheli ölüm vak'alarında müstantik mahalli vak'aya kadar gitmeği ekseriya ihmal eder ve izam edeceği tabibi adlîden

alacağı rapor da vak'anın bir zoruna ölüm olması ihtimalini görürse takibata ehemmiyet verir.

Bu en fena usuldür. Çünkü delâili cürmiyenin ziyaına ve hakikatın meçhul kalmasına sebep olur. Ne olursa olsun keşfi iptidaide müsamaha etmemeli, derhal memurini zabıtaya emir vermeli cesedin görüldüğü halde ve vaziyette tutturmalı, elbise, eşya nesi varsa hiç bir şeyine dokundurulmamalı ve mahalli vak'ayı olduğu gibi muhafaza ettirmeli.

Bu şerait altında tabibi adlî ile gidilerek ceset, eşya ve mahalli vak'a iyice tetkik edilmeli, bittabi ihtibarı tıbbiden istinbat edilebilecek fevait evvelâ, filhakika mevt vaki midir; saniyen vaki ise aşağı yukarı kaç saat olmuştur; salisen mevt zor ile mi ölmüştür?

Mevtin hakikaten vaki olup olmadığı alâimi mevtiye ile tayin edilir.

Alâmatı mevtiye, mevtin bir alâmeti olduktan maada zuhurları ve müddeti devamları itibarile mevtin ne kadar evvel vuku bulduğuna dahi delâlet ederler. Şeraiti tıbbiyede ve eğer hava pek sıcak değil ise mevtin anî vukuu berveçhi ati tahmin edilebilir.

Ceset henüz sıcak ve yumuşak ise ölüm yirmi dört saati geçmemiştir. Ceset harareti muhitiyeye tenezzül etmiş ise ve hiç bir yerde sumul başlamamış ise ölüm otuz altı saati geçmemiştir.

Sumlü meytî iyice tekevvün etmiş ve ufak tefek kebavetler zahir olmağa başlamış ise ölü on iki saatlikten üç dört günlüğe kadardır.

Sumül kâmilen veya kısmen zail olmuş ve kebavet pek ziyade aşikâr bulunmuş ise ölü 3 - 5 günlüktür.

Cenazenin karnı yeşil olmuş cildindeki damarlar mor çizgiler halinde teressüm etmiş cildin altında hava habbecikleri tahassul etmiş ise ölü 3 - 6 günlüktür.

Bu devirden sonra anî mevtin tayini pek ziyade takribidir, ve cesedin maruz kaldığı şeraiti mümkün mertebe bilmeğe mütevakkıftır. Hatta bu şerait bir dereceye kadar malûm olduğu halde bile mevtin anî vukuunun tayininde en tecrübeli hekimler bile yanılır, çünkü tefessühün seyri gayet mütehavvildir. Cenaze üzerinde cebir ve zor alâmeti olup olmadığı mes'elesine gelince: Bu büyük dikkat ve itina ister. Evvel emirde cesedi elbisesinden kemali itina ile tecrit etmeli, ve çıplak vücudunu dakikan gözden geçirmeli, saçlarının diplerini, ağzının içini bile araştırmalı, yüzünü,

boynunu gayet dekik muayene etmeli, çünkü buralarda ufacık sıyırıklar. çürükler olabilir ki iyi dikkat edilmezse gözden kaçabilecek surette oldukları halde cesedin boğularak öldürüldüğünün delilidir.

Başını, göğsünü, kol ve bacaklarını iyice yoklayarak bir kırık olup olmadığını aramalı, meselâ kadınlarda meme altı gibi, koltuk altı gibi, saç içi gibi yerler de vardır ki buralarda pıçak ve kurşun yaraları gizli kalabilir.

Kezalik kadınlarda azayı tenasüliyei hariciyeyi de muayenede ihmal etmemeli. Çünkü bu muayene ile az evvel çocuk doğurduğu, çocuk düşürdüğü veya bikri izale edildiği öğrenilebilir.

Tabibi adlî muayenei keşfiye ile cenazenin neden öldüğünü ne bilmeye muktedirdir ne de söylemeye mecburdur. Yalnız cebir ve zor asarı olup olmadığını araştıracaktır. Şayet tabibi adliniz tecrübesiz ve tafrafuruş biri olur da size muayenei keşfiyesi neticesinde sebebi mevti de söyleyecek olursa inanmayınız. Muayenei keşfiye ve tahkikatı iptidaiye ile tahmin ve takdir edilen sebebi mevti ekseriya fethi meyit tekzip eder. Fakat işin en fenası bu yanlış ve esassız takdirin tahkikatı yanıltabilmesi ve takibatı şaşırtmasıdır. Misal olarak size bir müşahede zikredeyim:

Böyle bir şüpheli ölüm vakasında hekim cenazenin üzerindeki kurşun yarasını göremez, yara pek küçük ve saçların arasında olduğu için görememekte hekim mazurdur. Fakat hatası ceset üzerinde bir cebir ve zor eseri göremeyişinden cesaret alarak meyitin sarhoşluk neticesi ihtikanı dimağiden vefat ettiğine hükmetmesi olur. Tabibin bu raporu üzerine bittabi Adliye cesedin defnine ruhsat verir, ve takibattan sarfı nazar eder. Bilâhare cenazenin ailesi meytin kat'iyen içki içmez olduğunu iddia ederek rapora itiraz eder, ve tahkikatı adliye talep eder. Fethi kabir yapılır, cenaze morga getirilir. Fethi meyitte kurşun yarası meydana çıkar ve cenazenin kafa tası içinde sebebi mevti olan kurşun bulunur. Fakat o vakte kadar katil karadan civar vilâyetlerden birine firar etmiş bulunuyor. Ve keşf olunup tevkif edilmesi ancak bir tesadüf sayesinde müyesser olur.

Binaenaleyh muayenei keşfiye ile bir meytin neden vefat ettiğini bilmiye imkân yoktur, ve bu ancak fethi meyit icrasından sonra mümkün olabilir.

Maahaza meselâ tramvay ve otomobil çiğnemesi, yahut yüksek bir yerden düşme neticesi vukua geldiği ayanen malûm olan bazı ahval bittabi müstesnadır.

106